

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 3 (2789)

Пятніца, 16 студзеня 1976 г.

Цана 8 кап.

ЗАРУЧОНЫ З ПЕСНЯЙ КРАЙ

Гасцінна сустрэў Салігорск пасланцоў Саюза кампазітараў Беларусі, якія прыехалі да працоўных горада з творчай справаздачай напярэдадні XXV з'езда КПСС. «Наш горад сёння запоўнены музыкой, як сонцам у пагодны дзень», — сказала сакратар Салігорскага ГК КПБ Л. Чарнушэвіч, вітаючы гасцей. Яна і іншыя прадстаўнікі грамадскасці пазнаёмілі кампазітараў Ю. Семяняку, І. Лучанку, Д. Смольскага, К. Цесакова, А. Мдзівані, Р. Суруса і вялікую групу артыстаў сталіцы рэспублікі з дасягненнямі салігорцаў, якія з гонарам нясуць перадз'ездаўскую вахту. Адказны сакратар Саюза кампазітараў Беларусі В. Сізю расказала пра творчыя здабыткі нашай музычнай культуры апошніх гадоў. У цэхах калійнага камбіната і фабрыкі трыкатанку і ў кулуарах Палаца культуры завязваліся сяброўскія гутаркі, шчыры абмен думкамі аб садружнасці мастацтва і жыцця, наладжваліся своеасаблівыя лятучыя сходы «пытанняў і адказаў».

І гучала музыка. Дзяржаўны аркестр народных інструментаў імя І. Жыновіча разам з салістамі філармоніі, тэлебачання і радыё выконваў творы, напісаныя сённяшнімі гасцямі салігорцаў. Цёпла сустракалі слухачы папулярныя песні Ю. Семянякі і І. Лучанка, новую п'есу Р. Суруса «Сваток», Канцэрт для струннага аркестра Д. Смольскага, «Мінскую сюіту» К. Цесакова і іншыя старонкі музычнай літаратуры, што належаць пляру актыўна працуючых кампазітараў. «У нас адбыўся святочны агляд-форум сучаснай беларускай музыкі», — гаварылі слухачы і ўносілі прапанову, каб такія сустрэчы паміж салігорцамі і прадстаўнікамі сучаснага мастацтва сталі традыцыйнымі. Бо яны пашыраюць эстэтычныя далягяды працоўных і даюць багатыя ўражанні для мастацкага асэнсавання творцам.

Наступная такая творчая справаздача кампазітараў рэспублікі адбудзецца ў Жодзіна перад аўтамабілебудаўнікамі.

Кампазітары Кім Цесаноў (справа) і Рыгор Сурус знаёміцца з вытворчасцю фабрыкі Флізнавага трыкатанку Салігорска. Фота Ул. КРУКА.

ВЯЛІКІ ФІЛЬМ

«Браняносец «Пацёмкін» Сяргея Эйзенштэйна быў упершыню паказан у Вялікім тэатры, на ўрачыстым пасяджэнні, прысвечаным 20-годдзю рэвалюцыі 1905 года. На экраны краіны ён выйшаў у 1926 годзе і ў тым жа годзе перасягнуў цераз граніцы ССРСР, каб пацаць сваё трыумфальнае шэсце па свеце, якое працягваецца вось ужо 50 гадоў.

У сувязі са з'яўленнем «Браняносеца» і акружэння яго фільмаў «Стачка», «Маці», «Кастрычнік», «Канец Санкт-Пецярбурга», «Патомак Чынгізіхана»,

«Арсенал» у замежных кінематаграфічных колах часта ўзнікаюць размовы пра цуд. Хіба гэта не цуд, гавораць нашы замежныя калегі: амаль адразу ж пасля рэвалюцыі, яшчэ да таго як ён пабудаваў цяжкую індустрыю, набыў пісьменнасць, асвоіў веды, накопленыя папярэднімі пакаленнямі, пралетарыят разароны войнамі Расіі стварыў сваю вялікую кінематаграфію, свой неўміручы «Браняносец «Пацёмкін», сусветна прызнаны цяпер як лепшы фільм ўсіх часоў і народаў. ТАСС.

НОВЫЯ НАРОДНЫЯ

За творчыя поспехі і актыўны ўдзел у мастацкім абслугоўванні насельніцтва калегія Міністэрства культуры прысвоіла званне «народны» самадзейнаму духавому аркестру Слуцкага гарадскога Дома культуры, харавому калектыву Вымінскага сельскага Дома культуры Віцебскага раёна, харавому калектыву Опсаўскага сельскага

клуба Браслаўскага раёна; за высокае выканаўчае майстэрства і актыўны ўдзел у мастацкім абслугоўванні насельніцтва званне «народны» прысвоены харавому калектыву Перабродскага сельскага Дома культуры Міёрскага раёна, харавому калектыву пасёлка Высокае Аршанскага раёна.

МОВАЙ МЕДАЛЁЎ

У Маскве адкрыта Другая Усеаюзная выстаўка медальернага мастацтва, арганізаваная Міністэрствам культуры ССРСР і Саюзам мастакоў ССРСР.

Экспазіцыю склалі больш за тысячы твораў трохсотнаццацісяці майстроў з 37 гарадоў усіх саюзных рэспублік. Мастакі расказваюць мовай медальёў пра важныя падзеі гісторыі і сучаснасці, пра выдатных палітычных і грамадскіх дзеячаў.

З цікавай серыяй работ выступае на выстаўцы гомельскі скульптар Міхаіл Балок. Выкананы ім у строгай лаканіч-

най манеры медаль «Вялікая Айчынная Вайна 1941—1945. Хатынь» адзінадзінна прызнаны лепшым. Вобразнасцю і арыгінальнасцю мастацкага вырашэння адзначаны і іншыя адліткі з медзі работы беларускага майстра — «Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!», «Кералісты Беларусі», «Нафтаправод «Дружба», «Палескія ткачы» і іншыя творы.

Выстаўка сведчыць аб росце цікавасці да медальернага мастацтва ва ўсіх саюзных рэспубліках.

Л. КАС'ЯНАУ.

ВІНШУЕМ!

За актыўную работу па ахове і прапагандзе помнікаў гісторыі і культуры сярод працоўных і ў сувязі з ядзідзесцігоддзем з дня нараджэння Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР намеснік старшыні прэзідыума Цэнтральнага савета Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры гав. Барысевіч Федар Васільевіч узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

ТОЛЬКО ШТО ВЫДАДЗЕНА

ГЭТАЯ ЗЯМЛЯ, ГЭТЫ ХЛЕБ...

Любоўю да бацькоўскай зямлі, кутка, дзе нарадзіўся і рос, і ў якім па-ранейшаму жывуць даўнія, добрыя звычкі, напоўнена кніга «У сэрцы маім», што нядаўна выйшла ў выдавецтве палітычнай літаратуры ў Маскве. Гэта — зборнік мастацкіх нарысаў, аўтарамі якіх з'яўляюцца вострыя пісьменнікі і журналісты. Чытач пазнаёміцца з метаролагамі Паміра і сакратаром райкома з Запалля, сустраецца з горадабудаўнікамі

Арменіі і нафтавікамі Сахаліна...

Яго чакае яшчэ адно цікавае падарожжа — у беларускі калгас «Большавік», што на Аршаншчыне. Пра старшыню гаспадаркі Генадзія Міхайлавіча Шведова, пра простых сельскіх працаўнікоў расказвае Янка Сіпакоў у нарысе «Гэтая зямля, гэты хлеб...» (аўтарызаваны пераклад з беларускай мовы Б. Якаўлепа).

БЕЛТА.

Кнігі 1976 года

ВЫПУСКАЕ

«СОВЕТСКИЙ ПИСАТЕЛЬ»

З роздумам і трывогамі маладога сучасніка пазнаёміцца чытач у паэтычнай кнізе А. Грачанікава «Зорні і курганы».

«Крыло» — так называецца зборнік В. Іпатавай, у які ўвайшлі лепшыя вершы маладой паэзэсы.

Сустрэнецца ўсеаюзна чытач і з А. Лойкам. «Раскалданае Палессе» — такой назвай аб'яднаны вершы аўтара і яго паэма «З твайго паверха».

Выйдзе таксама новая кніга Н. Кісліка.

У тэматычным плане года

багата прадстаўлена і беларуская проза.

«Запаветны акія» — першая кніга М. Даніленкі, што выходзіць у перакладзе на рускую мову. Тэматычны дыяпазон пісьменніка шырокі. У зборніку ёсць творы аб партызанскай барацьбе беларускага народа ў гады Вялікай Айчынай вайны, шэраг апавяданняў прысвечаны сучаснасці, героямі іх з'яўляюцца працаўнікі сяла і горада.

Аповесць І. Новікава «Да

світаная блізка» завяршае цыкл твораў аўтара аб гераічным Мінскім падполлі і аб партызанскім руху на часова акупіраванай ворагам тэрыторыі.

Выходзіць раман І. Навуменкі «Сорак трэці», Т. Хадкевіча «Песня Дэвіны», раман-быль А. Карлюка «Вершалінскі рай», аповесці і апавяданні А. Пальчэўскага «Мора на камені».

Перавыдаюцца аповесці В. Быкава «Абеліск», «Дажыць да світанія» (серыя «Бібліятэка твораў, якія ўдастоены Дзяржаўнай прэміі ССРСР»), раманы І. Чыгрынова «Плач перапёлкі», Ул. Карпава «Нямігі крывавай бералі», «За годам год».

XXV Дэлегацыі з'ездзі

Дзмітрый Іванавіч Чарвякоў належыць да таго пакалення людзей, у біяграфіі якіх упісаны вогненныя старонкі Вялікай Айчынай вайны. Баі пад Масквою і Харкавам, Кантэміраўкай і Чыгуевым, паходы з сябрамі-партызанамі на Украіне, Польшчы, Чэхаславакіі. Яго подзвігі

адзначаны баявымі ордэнамі і медалямі.

Цяпер Дзмітрый Іванавіч токар-універсал 6-га разраду вытворчага аб'яднання імя У. І. Леніна. Перадачы работы вытворчасці ўзначальвае брыгаду камуністычнай працы, з'яўляецца лепшым настаўнікам моладзі, актыўным рацыяналізатарам. За поспехі на мірным фронце ён удастоены высокага звання Героя Сацыялістычнай Працы, узнагароджаны трыма ордэнамі Леніна, ордэнам «Знак Пашаны», Ленінскім юбілейным медалём.

Д. І. Чарвякоў выконвае вялікую грамадскую работу. Ён сакратар пярэдняй партыйнай арганізацыі цэха, член Мінскага абкома КПБ, член рэспубліканскага камітэта народнага кантролю, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР. На мінскай абласной партыйнай канферэнцыі Д. І. Чарвякоў абраны дэлегатам на XXV з'езд КПСС.

На здымку: Д. І. Чарвякоў (у цэнтры) з таварышамі па рабоце М. М. Прохаравай, В. А. Іандрашовым і В. Е. Казловым.

Фота П. НАВАТАРАВА. (БЕЛТА).

УЗНАГАРОДЫ

СТВАРАЛЬНИКАМ

МАНУМЕНТА

За актыўны ўдзел у стварэнні і збудаванні манумента савецкай Маці-патрыяціні ў торадзе Жодзіна Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР узнагародзіў Ганаровай граматай і Граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР групу яго аўтараў і ўдзельнікаў збудавання — скульптараў, будаўнікоў, рабочых. Сярод удастоеных Ганаровых граматаў Вярхоўнага Савета БССР — скульптары А. М. Заспідкі, І. Я. Міско, Н. А. Рыжанкоў; сем удазельнікаў збудавання манумента ўзнагароджаны граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

БЕЛТА.

СХОД ТВОРЧАЙ ІНТЭЛІГЕНЦЫ

12 студзеня ў абласным драмтэатры адбыўся сход творчай інтэлігенцы Гомельшчыны. У ім прынялі ўдзел пісьменнікі, мастакі, архітэктары, журналісты, артысты, дзеячы музычнага мастацтва, кіраўнікі народных калектываў мастацкай самадзейнасці, сакратары гарадскіх і раённых камітэтаў партыі і камсамола, якія ведаюць пытанні ідэалагічнай работы.

Кароткім уступным словам сход адкрыў першы сакратар абкома КП Беларусі В. А. Гвоздзеў. З дакладам «Аб павышэнні ролі творчай інтэлігенцы вобласці ў камуністычным выхаванні працоўных» выступіў сакратар абкома партыі С. П. Бабыр.

Выступіўшы на сходзе сакратар абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў БССР Л. І. Гаўрылік, старшыня праўлення абласной арганізацыі Саюза журналістаў БССР А. У. Броўка, заслу-

жаная артыстка БССР А. Г. Каменская, старшыня праўлення абласной арганізацыі Саюза мастакоў БССР Е. П. Пакашкін, дырэктар інстытута «Гомельграмадзянпраект» А. С. Карамышаў, загадчык аддзялення музычнага вучылішча імя Сакалоўскага, заслужаны работнік культуры БССР А. П. Лукомскі, дырэктар абласной філармоніі Н. Т. Бандарніка і іншыя расказалі аб тым, чым іх калектывы рыхтуюцца на сустрэчу XXV з'езд КПСС, падзяліліся творчымі планами.

Удзельнікі сходу звярнуліся да ўсіх творчых работнікаў вобласці з заклікам пазнаваць намаганні ў барацьбе за паспяховае ажыццяўленне велічных прадвызначэнняў ленінскай партыі, прысвяціць свой талент і працу будаўніцтву камунізму ў нашай краіне.

БЕЛТА.

У Слуцкім народным — прэм'ера

Спектаклі Слуцкага народнага тэатра палюбіліся жыхарам горада і сельскім працаўнікам раёна. Нядаўна тут з поспехам прайшла прэм'ера камедыі А. Вампілава «Старэйшы сын». (Рэжысёр — пастаноўшчык М. Мапкевіч). Гледачы цёпла сустралі самадзейных артыстаў

—мантажнікі Юлія Матусевіча, рабочага трэста «Слуцксельбуд» Казіміра Зайца, работніка РДК Таціяны Саўчанка, пенсіянера Льва Зарубіна і іншых.

Прэм'ера тэатра прысвечана XXV з'езду Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

ПАЛІТРА МАЛАДЫХ

У Маскве адкрыта XVI Усеаюзная выстаўка дыпломных работ выпускнікоў мастацкіх ВНУ краіны 1973—1975 гг.

Падбіраючы матэрыялы для сваіх дыпломных работ, студэнты аб'ездзілі краіну і стварылі творы, якія адлюстроўваюць і гісторыю яе, і сённяшні дзень.

Добрае папярэдняе атрада жывалісцаў, графікаў, скульптараў даў за гэтыя тры гады Беларускаму тэатральна-мастацкі інстытуту. Адна з залаў выстаўкі адведзена выпускнікам інстытута. Вылучаюцца работы жывалісцаў Эдуарда Белагурава «Над Бярэзінай», Генадзя

Жарына «Песня», Анатоля Жгуна «Слова пра родны край» (тэмпера), Уладзіміра Пашкова «Курлоўскі расстрэл» (мазаіка, камень), выкананыя пад кіраўніцтвам дацэнта Г. Ващанкі і выкладчыка У. Стальмашонка, серыя лінагравюр «Графікі і скульптуры» Уладзіміра Сытчанкі і серыя літаграфій «За Уладу Саветаў» Віктара Шатунова (кіраўнік — прафесар П. Любамудраў). Усе гэтыя творы ацэнены дзяржаўнай экзаменацыйнай камісіяй на «выдатна». Яны карыстаюцца вялікім поспехам у шматлікіх наведвальнікоў выстаўкі.

А. КАС'ЯНОУ.

ПАСЛУХАЎ, Аляксандр, ты ж усяго без года тыдзень старшыня калгаса, а ўжо захацеў, утыркнуўшы ў зямлю аглоблю, «эжыць» параконны воз?! Такога, браце, не бывае.

Мой субяседнік — старшыня калгаса «Сяг камунізму» Гродзенскага раёна Аляксандр Міхайлавіч Маханько.

— Памятаеш, была глыбокая ноч: мы выйшлі на ганак калгаснай канторы, ты папрасіў расказаць пра старшыню «Аснежыцкага». Тады я спаслаўся на

лі. І тут перш за ўсё трэба было спыніцца на рацыянальным выкарыстанні ўгнаенняў. Высветлілася, што гэта справа далека няпростая. Сем цэнтнераў з гектара — хіба што курам на паклёўку...

Вось і атрымлівалася зачараванае кола: мала гною — няма ўраджаю, кармоў. Не хапае іх — многа жыўлы не развядзеш. Клянцэцка Ралько кожнаму ў ногі:

— Хоць возік на калгаснае поле...

Разам з актывістамі далей глядзіць:

— Прысядзімныя ўчасткі — пад агульны палаток, соткі выдзелім ў іншым месцы. Хутэй абжывёмся грамадскім статкам...

Цяжкія перавады вядуць гуртам. У члены праўлення былі

даркі павялічваліся — цэны на прадукцыю перавышалі вытворчыя расходы. На дапамогу прыйшоў унутрыгаспадарчы разлік, на які перавылі не толькі трактарную брыгаду, але і званні, экіпажы. На кожны трактар завялі асабовыя рахункі і вызначылі вытворчыя заданні на год, ліміты паліва, запасных частак, змазачных матэрыялаў. Выканаў норму ды яшчэ зборог паліва — атрымлівай частку яго кошту за дбайны адносінны, за клопаты аб тэхніцы.

Уладзімір Антонавіч правільна вырашыў: трэба ўскладаць сродкі ў кожны гектар зямлі з улікам натуральнай урадлівасці. Такі падыход з гадамі выраўняў патэнцыяльную прадуктыўнасць нівы. Розніца ва ўраджаях цяпер залежала ад колькасці і якасці працы лю-

Тут, у Пінкавічах, ты сустрэнешся з Героем Сацыялістычнай Працы Таісай Шпакоўскай, вучанцай, а пазней саперніцай слаўтай Лідзіі Іванаўны Асіюк. Можна, Шпакоўская табе расказае, як з Польшчы прыязджала да Лідзіі Іванаўны жывёлаводка і ўсё дапытвалася: «Як пані тыле млека доіць?» Паехала назад задаволеная, дзякавала і дзякавала.

«Аснежыцкі» сёння — гэта буйны высокамеханізаваны калгас. Хлебарабы ганарацца тым, што планы дзевятай пяцігодкі перавыкананы на ўсё паказчыках. Звыш задання ў засекі Радзімы засыпана 1.473 тоны збожжа, рэалізавана 4.146 тон малака, 730 — мяса, 1.061 тона цукровых буракоў.

Абмеркаваўшы прасек ЦК КПСС да XXV з'езда партыі, аснежанцы вызначылі зайздросныя рубжы на дзiesiąтую пяцігодку: да 1980 года вырашана дасягнуць ураджайнасць збожжавых да 55 цэнтнераў з гектара (калі Ралько пачынаў сваё старшыняўства, было 7 цэнтнераў). Сапраўды: скажы, колькі цэнтнераў зерня атрымліваеш з гектара, і я скажу, які ты гаспадар...

К канцу дзiesiąтай пяцігодкі ў «Аснежыцкім» плануецца атрымаць на сто гектараў сельгасугоддзяў не менш як 2.500 цэнтнераў малака і 400 цэнтнераў мяса...

Людзі — бяспечны скарб гаспадаркі. Пра іх, дбайных, Уладзімір Антонавіч можа расказаць бясконца. І пра даярак Л. І. Канановіч, К. П. Ляснічую, Л. В. Белавост, і пра заатэхніка-селекцыянера Н. Н. Буслейка, механізатараў А. І. Алізаравіча, М. І. Кучынскага, М. А. Бут-Гусаіма... Звыш 150 членаў калгаса ўзнагароджаны

у «Аснежыцкім», калі б тут жылі запіжанымі планами. Не, вядома. Менавіта Ударная праца нарадзіла высокую рэнтабельнасць усіх галін сельгасгаспадарчай вытворчасці. Гэта ў сваю чаргу дазволіла карэным чынам змяніць аблічча ўсёй вёсак — абнавіліся, выраслі, напрыгажэлі.

Жыллё — гарадскога тыпу, з усімі выгодамі: каналізацыяй, вадаправодам, паравым ацяпленнем, ваннай, газам. У дзіцячых садах-яслях дзеці знаходзяцца на поўным дзяржаўным забеспячэнні.

На цэнтральнай сядзібе ўзвышаецца цудоўны комплекс. Тут рэстаран, магазіны, камбінат бытавога абслугоўвання, гасцініца. Непадальку — Палац культуры з глядзельнай залай на семсот месц, з вялікай бібліятэкай, прасторнымі пакоямі для мастацкай самадзейнасці.

— Кожны такі трохпавярховы дом, — Уладзімір Антонавіч паказваў у бок збудаванага квартала, — каштаваў нам 140 тысяч рублёў. Тым не менш за жыллё людзі не плацяць. У дадатак яшчэ кожны дзень атрымліваюць бясплатнае малако. Нядобрасумленых, праўда, караем. Зрабіў хоць бы адзін прагул у месяц — плаці і за кватэру, і за малако. Навука!

Далека не ўсё тут я мог расказаць табе, Аляксандр. У камуніста У. А. Ралько ты, малады старшыня, надзвычай многае можаш пераняць, многаму навучыцца. Яго працоўная слава высокая ўзяццел над усёй краінай. Памятаеш, на ўрачыстым пасяджэнні Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі, прысвечаным уручэнню рэспубліцы ордэна Дружбы

Алесь БЯРЖЫНСКІ

ЖЫВОЕ ПОЛЕ

НАРЫС

«спотым». Сёння хачу стрымаць сваё слова.

Уладзімір Антонавіч Ралько вось ужо дваццаць сем гадоў працуе старшынёй. Па меры таго, як рос і мацнеў калгас, як краіна вырашала адну складаную задачу за другой, мужнеў і духоўна ўзбагачаўся гэты чалавек, на грудзях у якога сёння палымнеюць Залатая Зорка Героя Сацыялістычнай Працы і значок дэпутата Вярхоўнага Савета СССР.

Старшыня «Аснежыцкага» не з'яўляецца нейкім выключэннем, такіх людзей у нас многа. Але і адзін чалавек можа зрабіць шмат, асабліва калі ён таленавіты арганізатар. Менавіта дзякуючы смеламу, наватарскаму падыходу У. А. Ралько гаспадарка з году ў год, нярэдка пры неспыяльных умовах надвор'я, дабіваецца высокіх устойлівых ураджаяў. З самых першых дзён свайго старшыняўства ён цвёрда навярнуў у сілу калектыўнай працы, у людзей, якія рупіцца на нізе, сам гораць улюбены ў яе, нястомны тварэн новага.

Дужа цяжка было пачынаць Ралько. Уяві, Аляксандр, якая гаспадарка дасталася яму ў спадчыну. Пяцьдзесят цялят, дваццаць пяць кароў, дзве свінаматкі і чашэра парасят... Не было ніводнай грамадскай пабудовы — жыўла стаяла ў хлявах калгаснікаў.

Не калгас, а гаспадарка-самае. Яна з'ядала ўсе свае даходы, ды яшчэ прыхоплівала з дзяржаўнай кішэні. Палі закінуты, севазвароты парушаны, сеялі пшаніцу па пшаніцы, жыта па жыце, разводзілі асот, хваробы раслін.

Калгаснікі не-не ды і ўпінкуць:

— Табе, старшыня, што — акладзік, гарантаваны грошы, хочаш радзі поле, хочаш гуляй... І Ралько заявіў:

— Пераходжу, як і вы, на працадні.

Калгаснікі мо нават упершыню адчулі: новы старшыня свой чалавек, разам з усімі хоча крочыць.

У Ралько быў свой, прадуманы план — праз павышэнне ўраджайнасці ісці да павелічэння прадуктаў жывёлагадоў-

выбраны дбайныя гаспадары, тыя, хто найбольш рупіўся пра калгаснае. Вядомая справа: старшыня без актыва — што дрэва без карэняў. Разам лягчы знайсці галоўнае, вызначыць ступенькі важнасці і чарговасці надзённых пытанняў.

Калі я быў у Аснежыцах, мне расказвалі, з якой настойлівасцю, з якой заклапочанасцю падбіраў Ралько кадры даярак, механізатараў, брыгадзіраў. Нехта нават сцвярджаў, што ён беспамылкова «ўгадвае» прызначэнне ў кожным аднавяскоўцы. Аднаму ён падказаў стаць камбайнерам, другому параіць пайсці працаваць на ферму, трэцяга пашле на вучобу. Мінас час, і чалавек сапраўды варты таго, каб сказаць пра яго добрае слова.

Першы крок быў зроблены: пачалі з траўлення. Пры існуючых тады абмежаваных рэзервах арганічных ўгнаенняў яно з'явілася адной з важных крыніц атрымання кармоў і адначасна сродкам паліявання ўрадлівасці глебы.

Аднагадовыя травы ішлі на зялёную падкормку, плошчы вызваліліся рапа. У канцы жніўня падымалі зябліва, у лепшыя тэрміны сеялі жыта, а вясной на гэтых палатках надсявалі кашошыну. Пад покрывам азімых яна лепш развівалася і асабліва ішла ў рост пасля жніва.

Восень парадавала яшчэ і тым, што з дапамогай дзяржаўнага крэдыту закупілі шэсцьдзесят кароў, фермы пачалі камплектаваць чорна-пярэстай і бура-латвійскай пародамі. Ралько то адзін, то са спецыялістамі неаднойчы ездзіў у Лецінградскую, Калінінградскую вобласці, у Літву. За тры гады завезлі 583 цялушкі, сур'ёзна заняліся ўзнаўленнем статку.

Год, другі, трэці... Дужэ, станаўіўся на ногі калгас. І заўсёды аснежыцкі старшыня адчуваў дзёбную падтрымку з боку райкома партыі, райвыканкома. Працаваць станаўілася лягчэй, упэўнена пачалі адчуваць сябе калгаснікі, багачеў працадзень. Даходы гаспа-

дзей. А гэта і ёсць асноўная мерка вынікаў сацыялістычнага спаборніцтва. Для яго развіцця быў створаны шырокі прастор. Гаспадарчы разлік з'явіўся, такім чынам, у руках праўлення калгаса надзейным інструментам уздзеяння на кожнае вытворчае падраздзяленне і кожнага работніка, дапамог партыйнай арганізацыі дакладна вызначыць пераможцаў спаборніцтва, улічваючы не толькі вырашаны і сабраныя цэнтнеры, але і ступень дбайнасці хлебарабаў, іх уменне выканаць свае абавязальствы з найменшай затратай сродкаў.

Велічыня яны, справы людскіх рук. Калі надарыцца табе быць у «Аснежыцкім», сустрэнься з Васілём Гарошкам. Выхаванец Ралько, правая яго рука. Раней ён па камсамольскай пуцёўцы працаваў у Арэбургенкай вобласці. Адслужыў армію, наступіў у Беларускаю сельгасгаспадарчую акадэмію. З дыпламам вучонага агранома-эканаміста прыехаў у Аснежыцы, дзе раней праходзіў вытворчую практыку. Стаў тут, як кажуць, сваім чалавекам. Менавіта на яго, свайго намесніка, пакідае Ралько калгас, калі куды трэба паехаць.

Здарылася бяда: Ралько больш чым год хварэў — напаміні пра сябе раненні, суровыя партызанскія будні. І ўвесь гэты час гаспадарскі «вось» спраўна цягнуў Гарошка.

Анатоль Норкін без адрыва ад вытворчасці закончыў курсы шэфэраў, працаваў на будаўніцтве нафтаправода «Дружба», пасля панягнула ў калгас. За кошт гаспадаркі скончыў інстытут. Сем гадоў як галоўны інжынер. Выдатны спецыяліст!

З Аснежыц рукой падаць да Пінкавіч. Мо будзеш тут, Аляксандр, то завітай, калі ласка, у школу, якую пабудавалі на месцы старой, драўлянай, у якой на пачатку стагоддзя настаўнічаў малады Міцкевіч — будучы Якуб Колас.

Уладзімір Антонавіч Ралько.

ордэнамі і медалямі Савецкага Саюза, з іх дваццаць чалавек адзначаны ордэнам Леніна, сяні прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы. У ордэна Леніна калгасе «Аснежыцкі» Пінскага раёна пакінута наважна высокая ўзнагарода — Памятны Сяг ЦК КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Савета Міністраў СССР і ВПСР, як сімвал працоўнай доблесці калектыву.

З Уладзімірам Антонавічам Ралько табе цікава будзе пагутарыць. Разважае ён маштабна, па-дзяржаўнаму. Для большай перакананасці ён прыводзіць дзiesiąтыя яскравыя прыклады з мясцовага жыцця.

Узяць, скажам, будаўніцтва. Ці змаглі б столькі пабудавач

парадаў, Аляксей Мікалаевіч Касыцін, у прыватнасці, гаварыў:

«У рэспубліцы выраслі выдатныя майстры сельгасгаспадарчай вытворчасці. Усёй краіне вядомы імёны Герояў Сацыялістычнай Працы Лідзіі Іванаўны Асіюк... Уладзіміра Антонавіча Ралько...»

Уладзімір Антонавіч удзельнічаў у рабоце XXIV з'езда КПСС, яго выбралі дэлегатам і на чарговы, XXV партыйны форум.

Чалавек працы славіцца. Талент рулінага гаспадара, які гарача любіць людзей і роднае жывое поле, заўсёды будзе срыць багатым і шчодрым усходам.

Пінскі раён.

— ПІМЕН ЕМЯЛЯ-НАВІЧ! У нас выйшла тры тамы аўтабіяграфій беларускіх пісьмнікаў, а вашай чамусьці ні ў адным няма. Чытачам штотыднёвіка, безумоўна, было б цікава з вашых вуснаў даведацца пра бацькоў, пра вашы дзіцячы і юнацкія гады, пра шляхі-дарогі, якія вам давалася прайсці.

Пра гэта чытаецца набылі некаторыя чытачы, асабліва выкладчыкі беларускай мовы і літаратуры.

— Бацькі мае, Емяльян Арцёмавіч і Дар'я Факееўна, паходзілі з Ашмянскага павета. Жылі яны вельмі бедна, і ўбоства загнала іх у Прыбалтыку яшчэ задоўга да імперыялістычнай вайны. Спачатку яны працавалі рабочымі ў Рызе, а потым — у Рэвелі, які цяпер называецца Талі.

У Рэвелі нарадзілася мая старэйшая сястра Наста, а 23 жніўня 1917 года і я.

У гэты час бацька ваяваў з кайзераўцамі.

Гаротнае сялянства, нялёгкае лёс беспраўнага рабочага і акупныя пакуты паказалі бацьку, дзе яго сапраўдныя таварышы, а дзе ворагі, і як толькі большавікі пачалі ствараць Чырвоную гвардыю, бацька адразу стаў чырвонагвардзейцам.

Пазней ён часта казаў, што Чырвоная гвардыя стала яго школай загартоўкі і зрабіла большавіком. У 1918 годзе бацька быў прыняты ў члены Усесаюзнай Камуністычнай партыі (большавікоў).

Грамадзянская вайна разлучыла нас з ім, і мы апынуліся на тэрыторыі, часова захопленай беларускай Польшчай. Жылі пад Ашмянамі, куды нас маці перавезла яшчэ ў час грамадзянскай вайны. Калі ж усталывалася граніца, нас пераправілі на тэрыторыю Савецкай Беларусі. Бацька сустрэў нас на граніцы і адвёз у Бягомль, дзе ў той час ён жыў і працаваў.

Пасля грамадзянскай вайны бацька быў накіраваны ў Бягомль Працаваў аб'ездчыкам, прапрабам, дырэктарам леспрамгаса, потым загадчыкам Лесніцтва Кіраўскага раёна. Перад самай Вялікай Айчыннай вайной такую ж пасаду ён займаў у Талачыне, дзе яго застала вайна.

З першых дзён акупацыі стаў партызанам.

— Раскажыце, калі ласка, пра сваю пачатковую вучобу.

— Сямігодку, з першага і да сёмага класаў, я захапіў у Бягомль. Было мне тады 15 год, і я лічыў сябе зусім самастойным. Падаў заяву ў Горацкую сельскагаспадарчую акадэмію. І мяне прынялі. Праўда, на падрыхтоўчыя курсы, якія я скончыў няблага, і быў залічаны на аграхімічны факультэт, але займацца было цяжка. Нагрузка для мяне аказалася непаспелай. Я рана палічыў сябе дарослым, а таму і не змог вучыцца. Але ж і дамоў было няёмка вяртацца. І тут лёс звёў мяне з Котавым, майстрам Бабруйскага дрэвапрацоўчага камбіната, які так хороша раскаваў пра сваю работу, што я адразу загарэўся і паехаў з ім у Бабруйск. Стаў рабочым. Праз год быў рэкамендаваны на педагагічныя курсы, скончыў іх, і мяне накіравалі загадчыкам Алянскай пачатковай школы Кіраўскага раёна.

Працуючы настаўнікам, — звычайна вучыўся ў Мінскім настаўніцкім інстытуце.

Гэта быў час пробы пярэ. — Дарэчы, дазвольце такое пытанне: як абудзілася ў вас цікавасць да літаратуры?

— Абуджэнне маёй цікавасці да літаратуры звязана з імем настаўніка мовы і літаратуры Бягомльскай сямігодкі Уладзімірам Гайдучэням. Мне на ўсё жыццё запамніўся гэты педагог, які не толькі раскаваў, але на прыкладах паказаваў прыгожасць мастацтва, звяртаў увагу вучніў на маляўнічасць вобразаў, чытаў памтвы Пушкіна, Лермантава,

гомльскай школе. Пісаў больш для сябе, не прыдаючы гэтай паэтычнай творчасці асаблівага значэння. Зрэдку даваў чытаць аднакласнікам, настаўнікам. Асобныя адразу знішчаў, іншыя адкладваў і знішчаў пазней, калі перачытваў. Вось так і здарылася, што вершы 1933 года «Маладзі» і «Ураджайнае» сталі лічыцца маімі першымі вершамі. Яны і захаваліся толькі таму, што былі надрукаваны, а каб не трапілі ў друк, дык паўна, і яны былі б знішчаны. Можна, нават і так загінулі б, як загінулі многія творы, напісаныя ў перадаванні час і не апублі-

завалі Кіраўскага раёна ўручаў, сялянам акты на вечнае карыстанне зямлэй. Як цяпер помню, у вёсцы адбыўся вялікі мітынг. Вітаць Усебеларускага старасту сабраліся сяляне ўсіх навакольных вёсак, прыйшлі многія мястачкоўцы з Кіраўска. Чарвякоў вельмі хороша гаварыў пра тую жар-пташку, якую беларускаму селяніну яшчэ ніколі не шанавала злавіць і якую цяпер, з дапамогай Савецкай улады, партыі вялікага Леніна, ён спаймаў, трымае ў сваіх руках і ніколі не выпусціць свае ўлады!

Пасля ўручэння дакументаў у нашай школе наладзілі святочную вячэру. На ёй

гі падказала само жыццё!

Хто мне дапамагаў і каго я лічу сваім паэтычным настаўнікам?

Калі ісці ад вытокаў, ад першых уражанняў, першых крокаў, дык тут я павінен назваць ледзь не ўсіх рускіх паэтаў, многіх савецкіх паэтаў — «вялікіх і малых», але таленавітых. Ну, і вядома, нашых адзіных Янку Купалу і Якуба Коласа. З самага пачатку вельмі любіў «Энеіду навіварат» і «Тараса на Парнасе», значэнне якіх у станаўленні беларускай літаратуры новага часу ўвогуле цяжка пераацаніць. А яшчэ нашы цудоўныя народныя песні.

РОЗДУМ НАПЯРЭДАДНІ З'ЕЗДА

Пімен ПАНЧАНКА.

ПРАБЛЕМА АДНА-ЯКАСЦЬ

Гутарка спецыяльнага карэспандэнта штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» з народным паэтам Беларусі Піменам ПАНЧАНКАМ

Талстога, Горкага, Купалу, Коласа і, безумоўна, — назмы «Энеіда навіварат» і «Тарас на Парнасе», якія ведаў напаміць.

Гайдучэня прычуваў нас да чытання мастацкай літаратуры: даваў парады, растлумачваў незразумелае, ніколі не забываў распытваць пра прачытанае і заўсёды помніў пра даручэнне. Гэта ж пад яго уплывам я перачытаў амаль усе кнігі школьнай бібліятэкі і вельмі часта браў іх у настаўніка ці ў сваіх аднакласнікаў.

— Свае першыя вершы вы надрукавалі ў Кіраўскага раёнага газеце ў 1933 годзе?..

— Тут трэба ўвесці папраўку: упэўнена мае вершы пабачылі свет не ў 1933, а ў 1934 годзе. Гэта нядаўна ўдакладніў мой стары знаёмы настаўнік Ярка Памылка ідзе ад таго, што вершы, пра якія ідзе гутарка, былі напісаны ў 1933 годзе. Напісаны, а не надрукаваны. Як цяпер удакладнена, апублікаваны яны былі ў «Кіраўцы» ў 1934 годзе. Вершы — «Маладзі» і «Ураджайнае» ў 1934 былі апублікаваны ў альманаху «Ударнікі», які выдаваўся Дзяржаўным выдавецтвам Беларусі. (Я друкаваўся пад псеўданімам Алесь Загорны).

Вершы я пачаў пісаць амаль што з дзесяцігадовага ўзросту, калі вучыўся ў другім ці трэцім класе ў Бя-

каванія. Многія рукапісы згарэлі, многія засталіся ў паперах, якія я не браў з сабой... А, можа, і добра: многа было слабога.

Летам 1939 года пасля выхаду маёй першай паэтычнай кніжкі «Узлэўненасць» (выдадзена ў 1938 годзе), мяне запрасілі на працу ў рэспубліканскую газету «Літаратура і мастацтва».

У газеце «Літаратура і мастацтва» я прапрацаваў месяцы тры і ў верасні 1939 года быў прызваны ў Чырвоную Армію. Разам з вядомымі пісьмнікамі — Кандратам Кранівай, Міхасём Лыньковым, Петрусём Броўкам, Пятром Глебкам, Ільёй Гурскім удзельнічаў у вызваленчым походзе ў Заходнюю Беларусь. Працаваў літаратурным супрацоўнікам франтавой газеты «Беларуская Звязда».

З гэтага часу сем год праслужыў у арміі.

— Пімен Емяльянавіч, з таго цікавага даваеннага часу ў вас, напэўна, засталася шмат слаброў і памятных сустрэч...

— Помню і да гэтага часу сяброў са сваім былым калегам па Алянскай школе, ураджэнцам Пацавай слабоды Кіраўскага раёна, настаўнікам, а потым падпалкоўнікам Комарам.

Запомнілася сустрэча з Аляксандрам Рыгоровічам Чарвяковым, старшынёй ЦВК БССР, які ў вёсцы Ка-

Аляксандр Рыгоровіч зноў выступіў. І гаварыў так хороша, шчыра, даходліва, што яго зразумеў кожны, і кожнаму ён запамніўся сваёй прастамай, народнай складкам гаворкі, народнай мудрасцю, вобразнасцю!..

Я вельмі шчаслівы, што рос пад уплывам такіх выдатных мастакоў слова, як Пятрусь Броўка і Аркадзь Куляшоў, Кандрат Краніва і Кузьма Чорны, Міхась Лынькоў і Пятро Глебка...

Памятных сустрэч было шмат. Пра іх гаворыць гаварыць сяконца. Нам выпала жыць у таі час, калі кожны дзень жыцця прыносіў усё новае і новае незабыўныя ўражанні. Нездарма ж мы з'яўляемся будаўнікамі камуністычнага грамадства!

— Як узнікла назва вашай першай кніжкі?

— Назва маёй першай кнігі прыйшла ад самаўпэўненай маладосці, ад адчування, што ўсё пад сьлёз, на ўсё хапае сіл. Гэта адно. А другое — гэта тое, што сам лад жыцця рабіў нас упэўненымі ў шчаслівым заўтрашнім дні. Скажу прасцей: вялікая вера ў камунізм, у перамогу справы У. І. Леніна, у тое, што мы з кожным годам будзем жыць лепш і лепш, і што гэта залежыць толькі ад нас саміх, ад плёну нашай працы. Гэтая душэўная упэўненасць і нарадзіла паэтычную упэўненасць. Назву кні-

Сваімі паэтычнымі настаўнікамі я лічу Янку Купалу і Якуба Коласа, Аркадзя Куляшова і Петруса Броўку, вельмі ўдзячны Міколу Хведаровічу, які ў той час працаваў у кабінце маладога аўтара і даваў шмат карысных парадаў.

Мне здаецца, амаль кожная добрая кніга паэзіі ці прозы, драматургіі ці крытыкі ўзбагачае паэта. Важна толькі, чытачыны ўсіх і захапляючыся многімі, не падпасці над іх уплыў, а імкнуцца заўсёды сказаць нешта сваё, непаўторнае, перажытае і вынашанае ў сэрцы. І каб гэта была праўда, патрэбная людзям.

Мне запомнілася тое, што мае старэйшыя таварышы вельмі строга ставіліся да верша і мяне прывучалі да гэтага. Дрэжныя, слабыя вершы мы не адкладвалі, а проста выкідалі ў скрынку для смецця. Але сёння, перачытваючы свае ранейшыя творы, я бачу, што ў друк трапілі некаторыя слабыя рэчы. Вядзецца, гэта непазбежна, бо Майстэрства паэта залежыць ад узросту і вопыту.

— Раскажыце, калі ласка, Пімен Емяльянавіч, пра гісторыю выдання другой кнігі — «Вераснёвыя сцягі».

— Вершы, змешчаныя ў мамім другім зборніку, пісаліся, як гаворыцца, на хаду, на гарачых слядах падзей: на коле аўтамашыны, на пні, над сасной ці пад кустом, на наляне ці на беразе рэчкі і г. д. Амаль усе яны друкаваліся ў франтавай газеце, хаця часам пісаліся наспех, бо трэба было паспець у нумар. Не заўсёды яны былі якаснымі, але нейкае пачуццё, нейкая думка, нейкі асаблівы настрой таго часу былі злоўлены, падкрэслены, што і рабіла вершы, як гаворыцца, чытабельнымі.

У падрыхтоўцы гэтай кніжкі вялікую дапамогу мне аказаў Пятрусь Броўка.

У Беластоку, на самай граніцы нашай дзяржавы, у непасрэднай блізкасці да акупіраванай гітлераўцамі Польшчы, у штодзённых сутычках, пагранічных інцыдэнтах мы вельмі ярка адчувалі набліжэнне вайны. Гэтае адчуванне перадалася вершам.

Дарэчы, Пятрусь Броўка рэдагаваў мой трэці зборнік, які называўся «Трывожныя зарніцы» і ў якім заклік да пільнасці быў цэнтральнай думкай «Трывожныя зарніцы» павінны былі выйсці ў свет у ліпені—жніўні 1941 года. Зборнік ужо быў набраны, але выданню яго перашкодзіла вайна. З гэтага зборніка захавалася толькі паэма «Беластоцкія вітрыны». Захавалася толькі таму, што была надрукавана ў беластоцкай абласной газеце. Астатнія вершы гэтага зборніка загінулі. Не захаваліся і чарнавікі.

— Як здарылася, што пад час Вялікай Айчыннай вайны вам давялося ваяваць на чатырох франтах: Заходнім, Бранскім, Калінінскім, Паўночна-Заходнім, а Дзень Перамогі сустрэць аж у Іране?

— У гэтым павінен лёс ваеннага журналіста. А ўвогуле ў арміі не сам выбареш месца службы, а падпарадкаўся загаду камандавання.

Вайна застала мяне ў Беластоку. Адтуль адступіў на Магілёў. Машыны рэдакцыі нашай газеты былі разбіты і даялося пехатой прайсці многія дзесяткі кіламетраў. Пад Магілёвам трапіў у штаб фронту і атрымаў загад ісці ў распаралжэнне рэдакцыі франтавай газеты «Красноармейская правда». Дарэчы, нядаўна адзіны з франтавікоў даслаў мне нумар «Красноармейской правды» з мамім вершам, што мяне вельмі абрадавала.

У «Красноармейской правде» супрацоўнічалі Кандрат Крапіва, Міхась Лынькоў, Ілья Гурскі, Васіль Барысенка, Пятро Глебка, Алесь Стаховіч...

Пазней нам было даручана стварыць рэдакцыю беларускай франтавай газеты «За Савецкую Беларусь», рэдактарам якой стаў Міхась Лынькоў.

Якраз у гэты час я быў прыняты кандыдатам у члены КПСС, а ў чэрвені 1943 года стаў членам партыі.

Як ваенны журналіст, я прайшоў дарогамі вайны ад Беластока да Магілёва, ад Магілёва да Гомеля, Бранска, а потым быў накіраваны ў Маскву ў Галоўнае палітычнае ўпраўленне Чырвонай Арміі.

У 1942 годзе стаў літаратурным супрацоўнікам газеты Калінінскага фронту «За свабодную Беларусь», якую рэдагаваў Ілья Гурскі. У газеце працавалі Пятро Глебка, Алесь Кучар і другія таварышы.

Праца ў гэтай газеце была вельмі цікавай і плённай. Мы часта сустракаліся з

партызанамі Беларусі, Смаленшчыны, а таксама з лётчыкамі, якія рабілі налёты на варожыя тылы ў Беларусі, скідавалі на вёскі і гарады нашу газету і лістоўкі.

1943 год я правёў у трыццаць чацвёртай арміі на Паўночным Захадзе. Працаваў спецыяльным карэспандэнтам армейскай газеты «Героический штурм», удзельнічаў у вызваленні ад нямецкіх захопнікаў горада Дзямінска...

У гэтым няма нічога асаблівага: такі лёс у кожнага ваеннага журналіста. Рэдка якая часць ваявала на адным месцы ці адным напрамку. Ды ці мала што бывае на вайне! Што ж тычыцца мяне асабіста, дык я не толькі ахвотна згаджаўся на перакідку ў новае месца, але нават сам прапаліваў ініцыятыву ў гэтым, бо хацелася паўсюль пабываць і ўсё бачыць, каб мець больш уражанняў, што вельмі карысна для пісьменніка. Бо калі не загінеш, то...

У 1944 годзе рэдакцыю нашай газеты адкамандавалі ў Іран разам са штабам арміі, дзе мне давялося прабыць два гады і сустрэць Дзень Перамогі.

У пачатку 1946 года дэмабілізаваўся і стаў загадчыкам аддзела літаратуры газеты «Літаратура і мастацтва». Гэта значыць, зноў вярнуўся ў сваю газету.

— Як стваралася ваша трэцяя кніжка—«Табе, Беларусь!»?

— Трэцяя кніжка, хоць яна і не выйшла ў свет, была «Трывожныя зарніцы». «Табе, Беларусь!», па сутнасці, чацвёрты зборнік, які выйшаў у 1942 годзе ў выдавецтве «Молодая гвардия». Так атрымалася, што зборнік «Табе, Беларусь!» быў выдадзены без якога б там ні было майго ўдзелу. Больш таго, для мяне гэта было нечаканасцю, хаця і вельмі прыемнай. Зборнік склаў, зрабіў пераклад на рускую мову і выдаў Цэзар Саладар, чым вельмі ўзрадаваў мяне.

У 1943 годзе быў выдадзены зборнік «Дарога вайны» ў толькі што адноўленым у той час выдавецтве ЦК КП(б)Б «Савецкая Беларусь». Рэдагаваў яго Пятро Глебка.

Пад час знаходжання ў Іране я пісаў вершы для цыкла «Іранскі дзёнік», якія пасылаў сваім таварышам. Там жа завяршыў працу над многімі вершамі, якія былі задуманы яшчэ на франтах Вялікай Айчыннай. У Іране напісаў паэмы «Малодосць у паходзе» і «Іспанская ноч». Вось такім чынам быў сабраны новы зборнік—«Далёкія станцыі», які быў выдадзены ў Мінску ў 1945 годзе.

Бачыце, вы былі толькі пра трэцюю кніжку, а я нагаварыў аж да 1945 года. Гэта ўжо не інтэрв'ю, а аўтабіяграфія, аж няёмка...

— Як вы ставіцеся да сваіх рэдактараў?

— На рэдактараў мне вельмі шанцавала і шанце. Маім лепшымі рэдактарамі былі мае старэйшыя сябры-франтавікі Пятрусь Броўка, Пятро Глебка, Міхась Лынькоў, Кандрат Крапіва, Аркадзь Куляшоў. Аднымі словам, усе тыя, каму я чытаў свае творы, і яны адразу рабілі свае заўвагі. Калі ім падабалася, я аддаваў у друк, калі маўчалі ці крывіліся—пераабляў. Але ж мае рэдактары ніколі не маўчалі, а заўсёды па-брацку разбіралі вершы. І з такой зацікаўленасцю, нібыта тычылася іх асабіста.

Хачу дадаць, што ўвогуле і цяпер у нас вельмі кваліфікаваныя рэдактары. Толькі што ў выдавецтве «Мастацкая літаратура» выдадзены мой зборнік выбраных вершаў і паэм. Рэдактар яго—вядомы паэт Алесь Бачыла, якому я вельмі ўдзячны.

Рэдактары ў нас добрыя, высокакваліфікаваныя, тут нічога не скажаш. Але самым галоўным рэдактарам для кожнага сапраўднага пісьменніка павінна быць уласнае сумленне і вялікая адказнасць перад чытачом, перад савецкім народам.

— Што вы можаце сказаць пра пераклады вашых твораў на рускую мову?

— На рускую мову мае вершы перакладаў і перакладаюць многія паэты. Лепшымі я лічу працы Цэзара Саладара, Аляксандра Пракоф'ева, Барыса Слуцкага, Мікалая Асеева, Міхаіла Святлова, з якім, дарэчы, увесь 1943 год правёў на Паўночна-Заходнім фронце і дзямі да апошніх дзён яго жыцця.

Запомніўся апошні яго прыезд у Беларусь у час Дзядкаў рускай літаратуры і мастацтва. Тады мы з ім у адной машыне аб'ездзілі амаль усю рэспубліку. Разам выступалі перад чытачамі, усталіналі перажытае, прайдзенае, бачанае...

З Бранскага фронту я пасылаў з Якавам Хелемскім, які, як мне здаецца, з таго ж часу стаў мамім лепшым перакладчыкам і пераклаў найбольшую колькасць маіх вершаў.

Што тычыцца ацэнкі маіх вершаў, дык гэта не мая справа. Кожны паэт хоча і пачуццё добра, а як выходзіць—гэта павінен сказаць чытач—наш галоўны судзя і ацэнчык. Я люблю пісаць пра наш дзень, пра пачуцці сённяшняга чалавека, лічу пазію вельмі сур'эзнай справай і даню ў вершы думку, а не простую замалёўку ці водгук на нейкую падзею, тэму. Гэта тычыцца і перакладу.

— Калі ласка, Пімен Емяльянавіч, некалькі слоў пра вашу працу ў газеце «Літаратура і мастацтва» і іншых выданнях.

— Пасля дэмабілізацыі з арміі, вярнуўшыся ў рэдакцыю, спачатку працаваў загадчыкам аддзела літаратуры, а потым—намеснікам галоўнага рэдактара.

У той час у рэдакцыі было мала супрацоўнікаў і кожнаму з нас даводзілася рабіць усё, што трэба было для выпуску газеты.

Гадоў пяць рэдагаваў альманах «Советская Отчизна», а пасля—часопіс «Малодосць».

Гэта была вельмі цікавая праца. Асабліва ў часопісе «Малодосць», вакол якога ў той час гуртаваліся сапраўдныя маладыя таленты, якімі сёння па праву ганарыцца беларуская літаратура. Гэта—Васіль Быкаў, Іван Навуменка, Іван Чыгрынаў, Іван Пташнінаў, Міхась Стральдоў, Барыс Сачанка, Вячаслаў Адамчык, Рыгор Барадулін, Генадзь Бураўкін, Ніл Глывіч, Анатоль Вярцінскі, Васіль Зуёнак і іншыя таленавітыя людзі, з якімі вельмі цікава было працаваць.

— Дазвольце паставіць такое пытанне: якую праблему вылучылі б вы ў развіцці літаратуры?

— Праблема адна: забяспечыць далейшае павышэнне ролі сацыялістычнай культуры і мастацтва ў ідэяналітычным, маральным і эстэтычным выхаванні савец-

кіх людзей, фарміраванні іх духоўных запатрабаванняў, як сказана ў праекце ЦК КПСС да XXV з'езда «Асноўныя напрамкі развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1976—1980 гады», што цалкам тычыцца нас, пісьменнікаў.

Партыя ставіць задачу палепшыць выдавецкую справу, павялічыць выпуск і павысіць якасць выдання кніг, газет і часопісаў. Звяртаецца ўвага на неабходнасць асабліва ўвагу ўдзяліць выпуску падручнікаў, літаратуры для дзяцей і юнацтва, далейшаму развіццю тэлебачання і радыёвяшчання, павысціць ідэяналітычнасць і ўзровень фільмаў. Калі ж улічыць, што дзесяты пяцігодка павінна стаць пяцігодкай якасці, дык стане зразумелым, што для нас у гэтым напрамку проста непачаты край работы.

Сустракаючы XXV з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, кожны грамадзянін СССР, аглядаючы прайдзенае, бярэ абавязальства прапаліваць з новым уздымам, з большым напружаннем і большым плёнам. Нам трэба браць раўненне на літаратуру высокай якасці, павысіць крытэрыі у ацэнцы новых твораў.

Пытанне пра якасць вельмі сур'эзнае. У нас харошая, вельмі сур'эзная літаратура, якая даўно выйшла на еўрапейскую і нават на сусветную арэну. Творы такіх празаікаў, як Іван Мележ, Іван Шамянік, Васіль Быкаў, Янка Брыль,—гэта ўжо вялікая літаратура. Гэта што тычыцца сучаснасці. Але ж мы ведаем, што Янка Купала і Якуб Колас даўно праславілі нашу літаратуру. І сёння ў нас ёсць цудоўныя паэты, як старэйшана, так і малодшага пакаленняў. Я маю на ўвазе Кандрата Крапіва, Пятрусь Броўку, Максіма Танка, Аркадзя Куляшова, Аляксея Пысіна, Рыгора Барадуліна, Генадзя Бураўкіна і іншых. І вось, маючы такі запас харошай літаратуры, сапраўды таленавітай літаратуры, нам і трэба падыходзіць да ацэнкі літаратурных з'яў, да ацэнкі кніг з усёй сур'эзнасцю, пазбягаючы павярхоўнасці, захвальвання. Разглядаць творы па-таварыску, а ўсё ж, калі трэба, крытыкаваць сур'эзна і прынцыпова.

Мы павінны больш патрабаванняў прад'явіць літаратурным крытыкам, якія, што грэх таіць, бывае разглядаюць той ці іншы твор па загадзя пастаўленай мэце. Асобныя з іх нават пахваляюцца, што, маўляў, ім дастаткова двух-трох драбніц, каб пахваляць ці ўшчэнт разграміць твор. Карысці ад такога крытыка, вядома, нечага чакаць. Здраецца і такое, што крытык спачатку ганіць кнігу паэта, а праз нейкі час пачынае хваліць гэтую ж кнігу. Гэта гучыць анекдатычна, але ж такое здараецца. І калі сёння мы гаворым пра якасць, дык і павінны зрабіць так, каб такое ніколі не псавала нам настрой.

— Пімен Емяльянавіч, як вы ставіцеся да формы верлібра ў паэзіі?

— Уласна кажучы, калі гэта сапраўдны верлібр, калі гэта таленавіта, дык з цікавасцю і чытаецца. Сам я трохкі спрабаваў пісаць верлібрам, але мяне ён не захапіў. Увогуле ж я лічу, што ў паэзіі не важна што гэта—верлібр ці класічная форма верша,—галоўнае, каб было пачуццё, была думка, каб была праўда.

— Над чым вы зараз працуеце?

— Калі гаварыць пра сённяшні дзень, дык цяпер я здаў да выдання зборнік вершаў пад назвай «Крык сойкі». Над гэтым зборнікам я працаваў апошнія тры гады. Спытаеце, чаму я так назваў зборнік? Сойка—вельмі прыгожая і птушка. Цікавая яна і тым, што заўсёды паднімае трывожны крык, калі непадалёку з'яўляецца нехта чужы. Голас сойкі трохі непрыемны, але рэзкі, як крык перасцярогі перад нейкай пагрозай...

Што я хачу выказаць такой назвай?

Я вельмі люблю лес, родную прыроду і мяне непакоіць тое, што ва ўладаннях сойкі нярэдка з'яўляюцца, шчыра кажучы, непажаданыя госці з ліку турыстаў ці выпадковых вандроўнікаў. Назва кнігі, вядома, умоўная. Яе не трэба прымаць аднабокова, бо гэта не проста крык і нават не мае асабістае папярэджанне, а голас усяго нашага грамадства, усяго народа, які кляпоціцца аб захаванні нашых лясоў, аб чысціні вод у нашых раках, азёрах і морах, аб захаванні жывой прыроды, расліннага і жывёльнага свету, захаванні атмасферы, каб не толькі нам лепш жылося, але каб усю гэтую прыгажосць захаваць і перадаць нашым нашчадкам, унукам і праўнучкам, людзям будучых пакаленняў і будучых стагоддзяў. Каб гэта здарылася, у кожным сэрцы сёння павінен гучаць крык сойкі. Але кніга не толькі пра гэта.

За свае сорак гадоў літаратурнай працы я нярэдка выступаў з артыкуламі пра паэзію і пра паэтаў. Цяпер вырашыў сабраць лепшыя артыкулы ў асобны зборнік і прапанаваць яго выдавецтву «Мастацкая літаратура». Умоўна я называю яго—«На пазытым небасхіле». Зараз і працую над рукапісам.

Больш падрабязна паэту гаварыць пра планы—бездзейная справа, бо жыццё цяпер ідзе такімі тэмпамі і з такім паскарэннем, што нярэдка чалавек адстае ад часу. А нам трэба адчуваць дыханне часу, быць на ўзроўні часу, адчуваць дыханне эпохі, а для гэтага самы галоўны план—пісаць добра, пісаць пра будаўнікоў новага грамадства і для саміх будаўнікоў! Вось гэта і ёсць мае планы, якія я буду здзяйсняць па сіле магчымасці.

— Што б вы хацелі пажадаць калектыву і чытачам штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва»?

— Як стары лімавец, я жадаю ўсім творчай удачы, радасці, шчасця. Жадаю, каб кожны нумар газеты быў цікавым і змястоўным.

Часамі я незадаволены «ЛіМам». Мне здаецца, што мала ў ім бывае праблемных артыкулаў, што ў рэшце рэшт тычыцца і нашых часопісаў. Хацелася б правесці творчую праблемную дыскусію, часцей, бачыць на старонках вострыя матэрыялы, а то нейкі прыціхлі нашы сатырыкі і гумарысты. Дарэчы, тут тое-сёе можа зрабіць і выдавецтва «Мастацкая літаратура». Штосці пакуль што яно не вельмі шануе сучасных Гогаляў і Шчадрыных, а без зацікаўленасці іх увогуле можа не быць.

Хутка абудзецца чарговы з'езд пісьменнікаў Беларусі. Давайце на ім сур'эзна і пагаворым пра якасць нашай літаратуры.

Гутарку запісаў П. ШАУЦОУ.

Мікола ХВЕДАРОВІЧ:

«ВЯРТАННЕ Ў МАЛАДОСЦЬ»

Мая новая кніга, якая сёлета выходзіць у выдавецтве «Мастацкая літаратура», называецца «Незабытае». Змест яе складлі ўспаміны пра пісьменнікаў, каго добра ведаў, літаратурны партрэты. Чытач сустрэнецца з народным пісьменнікам Беларусі Міхасём Лыньковым, Пятром Глебкам, Уладзімірам Хадыкам, Міхасём Зарэцкім, Ільёй Гурскім, Уладзімірам Корбанам і іншымі. Пішу і пра грузінскія сяброў-літаратараў.

«Мая аповесць» прапанавана часопісу «Маладосць». Гэта—вяртанне ў неспакойнае юнацтва, вяртанне, якое заўсёды прыносіць шмат добрых успамінаў, якімі і коначца падзяліцца з камсамоляй сямідзесятых.

У 1977 годзе выдавецтва «Мастацкая літаратура» мяркуе выпусціць анталогію венгерскай паэзіі. Там выступлю як перакладчык.

Працую і над новымі творамі для дзяцей.

Алесь БАЖКО:

«ПАЭЗІЯ ДЫСЦЫПЛІНУЕ»

Скажу шчыра, што паэтам сябе не лічу, хоць люблю паэзію. У нейкім сэнсе яна мае хобі, звычка, захапленне. Можна, таму, што паэзія дысцыплінуе пісьменніка і прымушае працаваць над словам, удасканальваць майстэрства.

Вершы працягваю пісаць. Летас выдаў зборнік «Суладдзе», які з'явіўся ў выніку маіх паездак у братнія краіны — Польшчу, ГДР, Чэхаславакію. Напісаў сатырычную паэму «Сарочы рынак». Дарэчы, фрагменты з яе надрукаваны ў названым зборніку. Цяпер гэта ўжо рэч цэласная. Сюжэт: дзяло ад літаратуры Барсука адміністрацыйна, уцёкшы за мяжу, трапляе на зарубешны Парнас. Там ён канчаткова выкрывае і самога сябе, і дае магчымасць паказаць норавы буржуазнага літаратурнага асяроддзя... А яшчэ хачу пазнаёміць нашага чытача з цікавым цыганскім паэтам Ізідарам Бангам, які жыве ў Славакіі. Зараз працую над перакладамі яго твораў.

Пішу і празаічную рэч, аповесць. У чарнавіку яна ўжо напісана, але трэба яшчэ шмат працаваць, каб давесці да ладу. Пра што гэты твор? Скажу каротка: пра мужнасць і самаахварнасць жанчыны, яе высакародства, якія выяўляюцца ў надзвычай складаных і небяспечных абставінах.

Есць і іншыя планы, пра якія гаварыць пакуль не варта.

Пятрусь МАКАЛЬ:

«ГАЛОЎНАЕ ДЛЯ МЯНЕ—ПАЭЗІЯ»

Самым важным у мінулым годзе для мяне быў выхад у выдавецтве «Мастацкая літаратура» кнігі маіх новых вершаў «Дотык да зямлі». Хоць паэзію лічу галоўным у сваёй працы, тым не менш час ад часу даводзіцца выступаць і ў іншых галінах творчасці. Беларускі рэспубліканскі тэатр юнага глядача прыняў да пастаноўкі і рэпетыруе маю новую п'есу-казку «На ўсіх адна бяда», якую неўзабаве ўбачыць глядач. Музыку да спектакля піша народны артыст БССР кампазітар Я. А. Глебаў, з якім мяне звязвае даўняя творчая дружба. Напісаная намі п'еса «Каралеваю Золушка стане» адзначана першай прэміяй на рэспубліканскім конкурсе, прысвечаным Міжнароднаму жаночаму году. І яшчэ адна прыемная для мяне падзея, звязаная з творчасцю—за песню «Пасля салюта наступае цішыня» кампазітар Я. Глебаў, паэт А. Вярцінскі і я атрымалі дыпламы лаўрэатаў Пятага Усеагульнага тэлевізійнага фестывалю «Песня-75».

Наперадзе—шмат задум і планаў. Нядаўна здаў у выдавецтва «Мастацкая літаратура» кнігу сучаснай славацкай паэзіі (у яе перакладах на беларускую мову)—«Тэтры п'яюць», якая павінна выйсці ў гэтым годзе.

Працую над зборнікам новых вершаў. Есць задумы і ў галіне драматургіі.

СЯРОД КНІГ

КАЛІ знаёмішся з гэтым зборнікам, адразу ўспамінаюцца горкаўскія словы аб тым, што сустрэча з разумнай кнігай заўсёды святая. Тым больш, што не так ужо многа ў нас літаратурна-навуковых даследаванняў, прысвечаных праблемам жанру, стылю, псіхалогіі творчасці. А гэта ж фундамент развіцця крытыкі, якая прызначана накіроўваць літаратурны працэс сучаснасці.

Каштоўнасць кнігі В. Каваленкі і заключаецца перш-наперш у тым, што аўтар шмат месца адводзіць крытыцы крытыкі. Артыкулы зборніка вылучаюцца аналітычнасцю, глыбокай навукова-тэарэтычнай абгрунтаванасцю. В. Каваленка разглядае літаратурны працэс у двух аспектах—у жанравым і тэматычным.

Прасочваючы лёс беларускага рамана з часу яго нараджэння, аўтар пераканаўча даказвае, што гэты жанр, узбагачаючыся змястоўна, паспяхова развіваецца і ў жанрава-стылявым плане. Гісторыя беларускага рамана, яго ўзлёты і спады вызначылі шляхі развіцця прозы ў цэлым. «Паглыбленне сацыяльнай праблематыкі ў мастацкай літаратуры адбывалася адначасова з ростам яе эстэтычных якасцей». Бурны рост беларускай прозы, станаўленне вялікага эпічнага жанру звязаны з імёнамі Я. Коласа, К. Чорнага, М. Зарэцкага, К. Крапіны, М. Лынькова.

Пяцідзесятая гады прыносіць істотныя зрухі ў жанры рамана, які пачынаў «выкіроўвацца да праблем народнага жыцця» (аповесць Я. Брыля «На Быстранцы» і роман І. Шамякіна «Крыніцы»).

Новы этап у развіцці беларускай прозы звязаны са з'яўленнем раманаў І. Мележа «Людзі на балоце», М. Лобана «На парозе будучыні» («Шэметы»), П. Пестрака «Сердзібор», А. Чарнышэвіча «Заспенак Малаўка». Нельга не пагадзіцца са сцвярдзеннем крытыка, што раманы І. Мележа, М. Лобана, А. Чарнышэвіча ўзаскрашаюць лепшыя традыцыі ранняй беларускай прозы: бытавую дакладнасць, глыбокі псіхалагізм, гуманістычную накіраванасць, сапраўдную аналітычнасць. Аналізуючы стан сучаснага рамана крытык прасочвае і яго тэматычныя лініі.

Ці ўсё добра на ніве беларускай прозы і, у прыватнасці, сучаснага рамана? Крытык адзначае, што яшчэ мала з'явілася твораў на сучасную тэму, у якіх быў бы раскрыты вобраз нашага сучасніка—і рабочага, і працаўніка новай, механізаванай вёскі.

Небеспадэўна В. Каваленка закранае традыцыйныя праблемы сувязі мастацкага твора з жыццём. Ён падкрэслівае бясплёнасць залішняй прыземленасці мастацтва, разам з тым выступае супраць адрыву яго ад праўды жыцця. Аднак тут, у сваю чаргу, хочацца запытаць крытыку, які даволі катэ-

В. Каваленка. Прага духоўнасці. Літаратурна-крытычныя артыкулы. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1975.

гарычна сцвярджае, што не трэба баяцца слова «натуралізм», і заклікае ісці за «праўдай штодзённых чыны».

Жанравая мадыфікацыя сучаснага рамана звязана з імкненнем яго да інтэлектуальнасці, да філасофскай насычанасці зместу, да паглыблення псіхалагічнага аналізу з аднаго боку, а з другога,—у ім ярка праступае тэндэнцыя дакументальнасці. Прыкладаў тут шмат—дылогія І. Мележа, проза І. Шамякіна, Я. Брыля, А. Адамовіча, І. Навуменкі і многіх іншых.

Дакументальнасць мастацкага твора—гэта не прыкмета мастака, гэта аб'ектыўная заканамернасць сучаснага літаратурнага працэсу, жанравая і стылявая асаблівасць мастацкага твора эпохі разгорнутага будаўніцтва камунізму. Дакументальнасць—неад'емная ўласцівасць сучаснай беларускай прозы, яна—катэгорыя эстэтычная.

рысаў характару і ўчынкаў галоўнага героя падвяргаецца аналізу з пункту гледжання прыёму адлюстравання жыцця «ў формах самога жыцця». Пра гэтым часам анатамчнае прыпарыванне дэталі пазбаўляе яе прыкмет мастацкай цэласнасці.

З пункту гледжання вызначэння акцэнтаў у аналізе рамана крытык куды больш справядлівы ў сцвярдзенні, што «раман І. Шамякіна «Снежныя зімы» хвалюе ўсёй атмасферай рэальнасці сучаснага жыцця».

Аналізуючы малыя жанравыя формы, В. Каваленка звяртае ўвагу на своеасабліваю жанравую дэфармацыю, якая ідзе па лініі зліцця паэтыкі апавядання і парыва, набліжэння жанру парыва да аповесці.

Узятыя ў зборніку праблемы жанру беларускай прозы, аналіз яе тэматычнага зместу пенарыўна звязаны з выяўленнем

НЕНАТОЛЕНАЯ ПРАГА ДУХОЎНАСЦІ

Ідучы ж за «праўдай штодзённых чыны», лёгка скаціцца да таго «справілізму», пра патрозу якога слухна гаворыць крытык.

Беларускі роман авалодвае новымі творчымі вышынямі ён узнімаецца да лепшых узораў сучаснай савецкай і сусветнай літаратуры. Канкрэтны аналіз жанру беларускага рамана дазваляе крытыку прыйсці да пераканаўчых высновы: «Крызісу няма, але трывожыцца аднакі ёсць. Люстраванасць, трафарэтная, загатоўленая канцэпцыя, адсутнасць грамадзянскай смеласці, бяздумны сентыментальна-лірычны пафас ужо не гэтак моцна надрываюць сілу беларускага рамана, але і сёння ў пэўнай меры ўплываюць на яго развіццё».

Спаўняючы на стылявых шуканнях беларускай прозы, В. Каваленка адзначае прыкметы ўмоўнага стылю ў творах В. Быкава, І. Шамякіна, А. Адамовіча, у п'есах А. Макаенка. Нельга не згадзіцца з тым, што ўмоўная вобразнасць пракладае сабе ўсё больш шырокую дарогу на полі мастацка-стылявога абнаўлення сучаснай прозы. Заслугоўвае ўвагі і перасцярога аўтара адносна таго, што мастацкая сутнасць твора часам скажаецца крытыкай, бо, па яго словах, «мастацкі твор адной стылявой арыентацыі мараецца і ашчэпаецца нормамі паэтыкі зусім іншай».

На жаль, не зусім свабодны ад гэтага, як нам здаецца, і сам крытык. Гэта ў нейкай ступені датычыць у цэлым аб'ектыўнага, глыбокага і ўсебаковага аналізу рамана «Снежныя зімы». Рамантызацыя асобных сюжэтных ліній, апраўданая ідэяй задумай твора, умоўнасць у абмалёўцы асобных

у ёй канцэпцыі героя, з праблемай асобы героя. Які ён, наш сучаснік? Ці дастаткова праўдзівая і поўная адлюстравання ён у беларускай прозе? Якія тэндэнцыі духоўнага росту асобы ў сувязі з бурным грамадскім развіццём і фарміраваннем камуністычнай свядомасці?

З адказам на гэтыя пытанні звязана пастаноўка канцэптуальнай праблемы ўсяго зборніка—праблемы станоўчага героя. «Сёння ўжо,—заўважае крытык,—недастаткова адной псіхалагічнай дакладнасці ў адносінах героя да свету. Патрэбна яшчэ шырэй раскрыць духоўнае багацце і духоўную вострыню ўнутранага зроку сучасніка. Ідзе наперад час. Змяняюцца традыцыі і густы. Але для беларускай літаратуры яшчэ налоўга застаецца надзённым праблема духоўнасці. Развітая духоўнасць чалавека—гэта ўмова і гарантыя яго ўнутранай гатоўнасці стаць сапраўдным змагаючым за праўду, за праўду нашага часу».

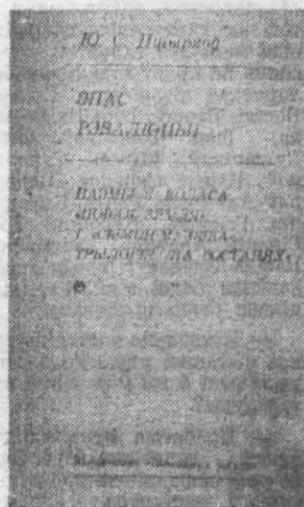
Новая канцэпцыя чалавека выклікае ў беларускай прозе пастаноўку агульных праблем маралі, пераход ад канкрэтна-бытавой апавядальнасці да згусчанага філасафічнасці (проза Я. Брыля). Менавіта з гэтай праблемай звязана пераадавалена ў літаратуры метада «адкрытай стылізацыі пад народную творчасць», калі псіхалагічная праўдзівасць і глыбіня характару нашага сучасніка паднялася яго спрошчанаасцю, смакаваннем прымітыўнасці ў паводзінах і мысленні.

Праблема станоўчага героя вызначае і шэраг задач сучаснай крытыкі, якая «павінна больш грунтоўна абараняць літаратуру ад агрэсіўнай шэрацы, ад ідэяна-мастацкай непатрабавальнасці, бездапаможных падробак пад сучаснасць, вастры і больш доказна агаляць слабыя бакі літаратурнага працэсу».

Задача крытыкі быць тактоўнай у адносінах да пісьменніка, яго духоўнага свету і шчырай і патрабавальнай да мастацкага твора. «Зрэшты,—як заўважае аўтар,—задача крытыкі не толькі ў ацэнцы твора, а часта і зусім не ў ацэнцы. Яе глабальная задача таксама весці размову пра жыццё».

Зборнік В. Каваленкі «Прага духоўнасці»—чарговае сведчанне таго, што вядучыя беларускія крытыкі паспяхова накіроўваюць свае намаганні на выкананне задач, намечаных у п'янастанове ЦК КПСС «Аб літаратурна-мастацкай крытыцы».

Г. СІНЕНКА,
кандыдат філалагічных навук.

Вонкадкі новых кніг, якія выйшлі ў рэспубліканскіх выдавецтвах: «Вышэйшая школа» — Ю. Пшыркоў «Эпік квадрынны»; «Мастацкая літаратура» — Ул. Калеснік, «Зорны спеу» (афармленне А. Труханавай).

«ЯК МНОГА Ё ЖЫЦЦІ КРАСЫ ДЛЯ ПЕСНІ...»

Еўдакія ЛОСЬ

Ян і ўсе, маю намер працаваць шчыра, на матэрыяле пераважна сучасным. Буду пісаць вершы, паэму, аповяданні, рэчы для дзяцей.

У выдавецтва «Мастацкая літаратура» здала рукапіс новага зборніка вершаў і паэм «Лірыка ліпеня». Буду канчаткова «даводзіць» свой рукапіс: ён убірае лепшае, што напісана за чатыры гады. Падрыхтую таксама кніжку для малышоў.

У мэтах папаўнення сваёй сціплай анталогіі на тэму дружбы народаў, хацелася б пабыць у некаторых рэспубліках нашай краіны і за мяжой.

З хваляваннем чакаю новых публікацый вершаў у нашых выданнях, а таксама ў Маскве.

ПЯЦІГОДКА ЯКАСЦІ

Мы глядзім упэўнена, далёка, чуюм гул няясных гарадоў... Але ясна: будзе нам нялёгка будаваць жыццё пяці гадоў.

Будуць рукі нашы натамляцца, будзе розум поначы кіпець... Як адолець цяжкасці ў працы, сілаю якой ва ўсім паспець?

Каб было і добра, і выдатна, каб хутчэй у камунізме жыць, сілаю душы, на подзвіг здатнай, трэба кожны момант даражыць.

...Ані дня без гарту не марную, а бяру заданні-спарышы і з усёю шчырасцю планую пяцігодку якасці душы!

ЯК МНОГА...

Як многа у мяне людзей, што рады майму спяванню, рады чутнай песні! Тут мой сыноч, тут даўнія сяброўкі — настаўніцы вясковых школ глыбінных, і мой настаўнік беларускай мовы... І мой калега, хворасцю цяжкаю да ложка прыкаваны ў Пяцігорску, і мінскі выдавец, і з Маладзечна чытач натхнёны — сакратар райкома... І паэтэса юная... Яе прадбачыла я некалі, зычліва знайсці падкову шчасця заклікала і даспяваць усё, што не паспею сама на баявой маёй дарозе...

Зычліўцы дарагія, хай вам шчасціць знайсці падкову, пуцвявіну ўмаіць праменымі вачмі, вясёлай песняй, сустрэчай з чалавекам незвычайным!.. Хай шчасціць дзень аддаць любімай працы, што завуцца — дзеці, і тым разлівам, што гадуець краскі

у сэнсе простым, а не пераносным!.. Паклон, паклон дырэктару саўгаса з параненымі на вайне нагамі, і кніжніку з сяла, што кожны зборнік нанова пераплёў, прынёс на подпіс, і цётцы той, што за сталом бяседным забыты мною вершык дачытала!.. Паклон бібліятэкарцы ушацкай:

яна вазон калісьці падарыла са словамі: «Хай расцвітае талент, як гэты мой вазон!»... Паклон і той жанчыне, што прыслала

у каробцы набор насовак з белага паркалы з прыпіскаю: «Бялёўкамі маімі вы выцірайце толькі слёзы шчасця»...

І праўда: слёзы шчасця выціраю затое, што наплакалася ўволю на ўсіх магілах братніх і бацькоўскіх і нешта падабрала ў папалішчах для песні і гаротнай, і нязломнай...

І праўда: выціраю слёзы шчасця затое, што нічога не забыла я з усяго, што нараджае песню, і дорыць ёй адценні дня і ночы, вясельны звон і распач

пахавання... Затое, што, прайшоўшы добры кус у несуконных бурках, у галёшах па зімняй сцюжы, па вадзе ў апорках, дайшла да цёплай замшы, да «платформы», адно што ногі бедныя падводзяць: падбітыя ў дарозе пакручатай, ідуць марудна і начамі ныюць, хоць не кладзіся... Лёгка цяжэй вільготнае паветра успрымаюць — усё з туманаў, з белых павалок, з заплаканых балотных даляглядаў...

А я іду... І клунак за плячмі... І юнай гавару адно заўсёды: нічога не забудзь, не абмінай з таго, што праўду песні нараджае: ні радасных радзін, ні пахаванняў, ні абеліскаў, ні дажджоў балотных, ні добрых слоў, што сказаны людзьмі якраз тады, калі яны патрэбны!.. І злых не забывай... У злога зеля карэinne доўгае, быллё пячэ на кожным кроку, на сцяжыне кожнай...

Але быллё — быллём, а краска — краскай, і песня, што ў сучасным дні складаю, бярэ пачатак з дабрата удзячнай...

Як многа вас, сяброў, хто песні рады, як многа у жыцці красы для песні, як добра, што ўсё яшчэ не спета найлепшая!..

Адзін элегіяй славуты, другі частушкаю вядом... Не ведаеш, якою песняй увойдзеш у народны дом... Не ведаеш, але чакаеш, што раптам вырвецца яна. І назаве яе сваёю залівістая старана... Я не навіязваюся ў госці, але, калі ўсё ж, спяваць, дык спадзяюся, што дзверы ў той дом не на замку стаяць...

Ёсць у вершах запісныя ныцікі, ім і ураджай — як недарод... ...Злосныя радкі шануюць крытыкі, добрыя радкі бярэ народ.

КАБ МНЕ ДЫ Ў КІЕЎ НАВАГОДНІ

Каб мне ды ў Кіеў навагодні! Зірнуць, які там Дзед-Мароз, якім узорам цікаводны Дняпро ірдзее ў пасмах лоз; якая неба маляванка, як на зямлі цвіце альвас; якое футра кіяўлянка прымервае ў святочны час...

Я там заўжды бываю ўлетку, заўжды спяшаюся дамоў. Сваю любімую паэтку падчас не бачу між дамоў...

А так бы з ёй пагаварылі пра ўсё, што ведаюць радкі! Пра нашы выдумкі, і былі, і лебядзіныя стаўкі...

Пра песні волі і няволі — чаму гудуць, чаму маўчаць, чаму даюцца толькі з болю, калі ўжо хочацца крычаць...

Сустрэну дома свята года, а ў Кіеў сябру напішу. Яго з харошае нагоды зайсці ў сад зімні папрашу.

І, пры супольным інтарэсе, ён пойдзе, як сняхок ідзе, — да помніка вялікай Лэсі яліны лапку пакладзе...

ПРА ЭКЗОТЫКУ

То горных стромаў готыка, то гнуткіх джунгляў хмарнасць... Няхай жыве экзотыка, зямлі неардынарнасць!

Няхай жыве жаданне і сафры, і карыды, атолаў Гартавання, блакітнай Антарктыды!

Не да язды закуццю ў Калькуту ці Таледа...

Адточваеш пачуцці, узбагачаеш веды...

Нясеш дамоў усмешку, нясеш дамоў здзіўленне, перадаеш абмежку Сусветам захапленне.

Гаворыш аб пазнаным — і вузкім, і прасторным, хвалёным ці ўшчуваным, ды роўна — непаўторным.

Не прагнуць заповеднікаў,

Байкала і Паміра?... Крыў бог ад прапаведнікаў, што прагнуць нівеліра!

СОНЦА ПЕРШАГА СТУДЗЕНЯ

Узышло і, здаецца, яму няўцям, што ўжо асвятляе год наш чарговы... А ў нас раскуплен універсам, а ў нас гучаць віншаванняў словы.

І ў кожнай паштоўцы, у кожным званку жадаем новага шчасця бясконца... Добра, што хоць яно убаку: ніхто не жадае новага сонца...

Абветрана націнка, абветрана, як ты... Асенняя хусцінка, жаўтавыя лісты. Дзе арабінак восем, дзе аніводнае... Пахістваецца восень, сваё тканне снуе. Яго парваць няцяжка, але навошта рваць! Жаўтавую сярмяжку ўсё роўна адзяваць. І на русявай скроні ўсё роўна, пад шумок, намацаваць нестаронні бялявы валасок...

ПАВОДЛЕ ЮГАСЛАЎСКОЙ ПЕСНІ

Нас тры браты, нас тры браты, не плач, маці, не плач, маці...

Мы ўсе трое на Казары, мы ўсе трое там, дзе хмары, там, дзе горныя званочки, там, дзе вечныя дубочки...

Першы сказаў: не баюся, другі сказаў: прыцэлюся, трэці крыкнуў: б'ю фашыста, на Казары будзе чыста!

Дзе блакітныя званочки, дзе зялёныя дубочки нас тры браты, нас тры браты, — не плач, маці, не плач, маці...

У адзіноце, па-за светам, па-за маланкай-перуном, люблю параіцца з паэтам, з пакутнікам-гаваруном.

Славуты ён ці не славуты, карціць даведацца паўней, а з-за чаго яго пакуты, ці з-за таго, што і ў мяне?

Якія ў нас, калега, трывогі: з Алімп ці з Лысую гару?.. Я з ім пра родныя дарогі і пра чужыя гавару.

З яго хадой сваю звяраю, заметкі пэўныя раблю. Ці так я мыслію, правяраю, ці так, у рэшце рэшт, люблю...

І з іншым, доляю адпетым, імкнешся долю ўзварушыць... Люблю параіцца з паэтам, калі няясна на душы...

Новыя вырабы Брэсцкай фабрыкі сувеніраў даманструе ў асартыментным кабінете распісчыца Тамара Салаўчук.

Фота В. ДУВІНкі.

У АПОШНІ час усё часцей у друку, па радыё, тэлебачанню абмяркоўваюцца пытанні развіцця народнага мастацтва. Штуршном да гэтага паслужыла пастанова ЦК КПСС «Аб народных мастацкіх промыслах». Гэты дакумент пачынае новы этап у развіцці народнага мастацтва. Партыя асабліва падкрэслівае значэнне народнага мастацтва не толькі як важнага элемента ў вырашэнні эстэтычных, мастацкіх, маральных задач, але і як ідэалагічную праблему, непасрэдна звязаную з фарміраваннем нацыянальных мастацкіх культур.

У Беларусі на працягу стагоддзяў з пакалення ў пакаленне, ад бацькоў да дзяцей, перадавалася высокае майстэрства разьбы па дрэву, інкрустацыі саломкі, ткацтва. Беларускія вырабы з саломкі, керамікі, ільну вядомыя далёка за межамі нашай рэспублікі. Народныя майстры, якія працуюць у промыслах, імгненна працягваюць і развіваюць традыцыі дзядоў і бацькоў. Наму ж які перададуць іх? Хто будзе развіваць мастацтва, якое стварылі нашы продкі?

Пытанне аб кадрах для народных мастацкіх промыслаў рэспублікі набыло вялікую важ-

насць і надзвычай актуальнае. Сёння на мастацкіх фабрыках у большасці сваёй працуюць майстры-выканаўцамі людзі, якія любяць народнае мастацтва, але часам не маюць мастацкай адукацыі і прафесіянальных ведў. Ад іх патрабуюць дакладнай капіроўкі ўзораў, створаных мастаком. Але хутка такія выканаўца, як сазана ў пастанове, стане творцам, сааўтарам мастака. Ён з'явіцца адной з галоўных фігур на прадпрыемстве.

Падрыхтоўкай спецыялістаў для мастацкіх фабрык рэспублікі займаецца Бабруйскае мастацкае прафесіянальна-тэхнічнае вучылішча № 15. Навучэнцы атрымліваюць тут прафесію разьчыкаў, інкрустатараў па дрэву і саломцы, керамістаў, майстроў роспісу па дрэву. Разам з такімі прадметамі, як малюнак, жываліс, кампазіцыя, у праграму навучэння ўключаны прадмет «Народныя мастацкія промыслы». У вучылішчы створаны кабінет вырабаў народных промыслаў. Вялікую дапамогу ў яго арганізацыі аказала Упраўленне мастацкай прамысловасці Міністэрства мясцовай прамысловасці БССР, якое перадало вучылішчу ўзоры лепшых

работ, якія выпускаюць іх прадпрыемствы.

Мяркуюцца стварыць музей народнай творчасці: рэстаўраваць хату для музея, сабраць творы народнага мастацтва. Усё гэта неабходна, але гэтага мала. Настаў час для больш сур'ёзнага падыходу да пытанняў падрыхтоўкі спецыялістаў.

Нам думаецца, што трэба пачаць з распрацоўкі сумесна з Упраўленнем мастацкіх промыслаў Міністэрства мясцовай прамысловасці БССР, даследчым і планіруючымі ўстановамі, мастацтвазнаўцамі агульнага плана вывучэння народнага мастацтва, выпрацоўкі практычных мер, накіраваных на зберажэнне і развіццё беларускіх нацыянальных традыцый.

Неабходна падумаць і аб арганізацыі навукова-метадычнага цэнтра, які каардынаваў бы работу па развіццю народных мастацкіх промыслаў і вырашаў пытанні падрыхтоўкі кадраў. Магчыма, карысна было б правесці сустрэчу кіраўнікоў прадпрыемстваў мастацкіх промы-

слаў з выкладчыкамі і майстрамі нашага вучылішча.

Для падрыхтоўкі спецыялістаў любога профілю неабходна спецыяльная літаратура. У рэспубліцы ж за апошнія гады не выпушчана ніводнага выдання, ні адной кнігі па беларускаму народнаму мастацтву. Вядома, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР не лічыць народнае мастацтва вартым увагі сваіх даследаванняў і публікацый. У перыядычным друку часам з'яўляюцца невялікія нататкі і фотаздымкі аб народных майстрах, справаздачы аб выстаўках, але яны не вырашаюць праблемы.

Магчыма, работа па вывучэнню народнага мастацтва стане больш актыўнай, калі пры Саюзе мастакоў БССР будзе створана секцыя народнага мастацтва, будучы праводзіцца экспедыцыі па выяўленню і вывучэнню цэнтраў народнага мастацтва.

А. ЛАРЫН,
дырэктар Бабруйскага МГПТВ № 15, кандыдат педагагічных навук.

І. ГЕРАСІМАВА,
выкладчык вучылішча.

ГАРЫЗОНТЫ НАРОДНЫХ ПРОМЫСЛАЎ

ПЕРШ чым пракаментіраваць гэта пісьмо, трэба хача б у агульных рысах азнаёміць чытачоў са станам мастацкіх промыслаў. Гэта дапаможа больш поўна ўявіць праблему, вызначыць шляхі і сродкі яе вырашэння.

Мастацкія промыслы як самастойная галіна прамысловасці складалася ў рэспубліцы дзесяць гадоў назад. За гэты перыяд выпуск вырабаў народных промыслаў толькі ў сістэме Міністэрства БССР узрос у 3,6 раза. Найбольш высокімі тэмпамі развівалася вытворчасць строчавішчываных вырабаў, вырабаў з дрэва, ільновалякіна, лазы і саломкі, вырабаў масавага вязання і іншых.

Павысіўся ўзровень канцэнтрацыі і спецыялізацыі вытворчасці мастацкіх вырабаў. Заарганізавана сканцэнтравана на 23 прадпрыемствах Упраўлення мастацкай прамысловасці Міністэрства мясцовай прамысловасці.

Бадай, найбольш поўна характарызуе сучасны стан народных промыслаў дадзеныя аб выпуску вырабаў мастацкіх промыслаў па душу насельніцтва. Так, у 1975 годзе ў рэспубліцы выпушчана вырабаў народных мастацкіх промыслаў і сувеніраў на душу насельніцтва на 7,45 рубля (у параўнанні 5,2 рубля ў сярэднім па краіне).

З гэтага рубяжа мы пачынаем дзесятую пяцігодку, у якой нам трэба дасягнуць выпуску вырабаў мастацкіх промыслаў на суму 90 мільянаў рублёў.

Цэнтральны Камітэт Кампартыі Беларусі і Савет Міністраў БССР у сваёй пастанове ад 20 чэрвеня 1975 г. «Аб мерах па далейшаму развіццю народных мастацкіх промыслаў у рэспубліцы» ўказалі на сур'ёзныя недахопы ў рабоце мастацкіх промыслаў, паставілі канкрэтныя задачы перад міністэрствамі, ведаствамі і творчымі арганізацыямі рэспублікі для таго, каб дабіцца больш дакладнай каардынацыі дзейнасці ў вырашэнні праблем развіцця мастацкіх промыслаў, у тым ліку вырашэння праблемы падрыхтоўкі кваліфікаваных кадраў.

Выконваючы ўказаную пастанову, Міністэрствам БССР распрацаваў і ажыццяўляе шырокі комплекс захадаў па пашырэнню сеткі прадпрыемстваў народных мастацкіх промыслаў, палепшэнню іх структуры, адраджэнню традыцый-

ных і развіццю новых промыслаў, павышэнню ролі народных майстроў-умельцаў у павелічэнні выпуску ўнікальных і высокамастацкіх вырабаў, укараненню новай тэхнікі і прыёмаў апрацоўкі, максімальнай механізацыі падрыхтоўча-дапаможных працэсаў і работ.

Назваву некалькі лічбаў, якія характарызуюць маштабы намячанага. Так, за гады пяцігодкі будзе рэканструявана 7 фабрык мастацкіх вырабаў, створаны новыя магутнасці па вытворчасці і фарбаванню паўшарсцяной пражы, арганізавана каля 50 пунктаў для работы з народнымі майстрамі-надомнікамі. Будзе асвоены выпуск 4,5 тысячы новых відаў вырабаў і сувеніраў, павялічыцца пастаўка іх на экспарт.

Што ж трэба зрабіць для палепшэння кадраў спецыялістаў? Для павышэння мастацкай каштоўнасці ствараемых вырабаў намячана прыцягнуць на фабрыкі Упраўлення мастацкай прамысловасці этнографы і мастакоў-спецыялістаў па розных відах промыслаў (ткацтва, разьбе па дрэву і т. п.).

Перагледжаны палажэнні аб галоўных і старшых мастаках-кіраўніках творчых груп, пашыраны іх правы і павышана адказнасць за мастацкі ўзровень выпускаемых вырабаў. (Усе мастацкія фабрыкі будуць мець не менш двух творчых дзён у месяц і 30 дзён творчай камандзіроўкі адзін раз у 2 гады).

На большасці фабрык Упраўлення мастацкай прамысловасці будуць арганізаваны эксперыментальна-творчыя групы. Папоўняцца спецыялістамі раней створанія аддзельныя лабараторыі, а таксама цэхі і ўчасткі па выпуску высокамастацкіх вырабаў.

На ўсіх прадпрыемствах Упраўлення ствараюцца фонды мастака за кошт двухпрацэнтных адлічэнняў, распрацоўваюцца меры па палепшэнню арганізацыі творчых камандзіровак. І, нарэшце, ва Упраўленні мастацкай прамысловасці ствараецца мастацка-эксперыментальная лабараторыя, якая стане метадычным цэнтрам усёй творчай работы ў сістэме, яна будзе распрацоўваць узоры новых вырабаў для фабрык, аказваць дапамогу ім у рабоце з народнымі майстрамі-умельцамі.

Гэтыя і шэраг іншых мер дазваляць палепшыць арганізацыю творчай работы на прад-

прыемствах у сістэме мастацкіх промыслаў у цэлым, дадуць магчымаць дадаткова прыцягнуць у дзесятай пяцігодцы да работы на нашых фабрыках не менш 2.500 народных майстроў і ўмельцаў, а галоўнае — рэзка павысіць мастацкую каштоўнасць ствараемых імі вырабаў.

У сістэме мерапрыемстваў па далейшаму развіццю мастацкіх промыслаў асаблівае месца, бяспрэчна, належыць пытаннем падрыхтоўкі кваліфікаваных кадраў, таму што сістэма іх падрыхтоўкі, якая складалася цяпер у рэспубліцы, не адпавядае ўзросшым патрабаванням. На гэта зусім справядліва ўказваюць таварышы Герасімава і Ларын.

У карэнім паліпшэнні мае патрэбу і дзейнасць вучэбных устаноў, і арганізацыя вучобы рабочых, майстроў і мастакоў на прадпрыемствах, і пастаючым індывідуальнаму вучэбству.

Як вядома, цяпер кваліфікаваных рабочых-выканаўцаў для мастацкай прамысловасці рэспублікі рыхтуе Бабруйскае мастацкае прафесіянальна-тэхнічнае вучылішча № 15 і Віцебскае тэхнічнае вучылішча № 19. У адпаведнасці з пастановай, наша міністэрства абавязана за кошт сваіх сродкаў у дзесятай пяцігодцы пабудаваць новы вучэбна-вытворчы корпус Бабруйскага вучылішча і забяспечыць да пачатку 1976 — 1977 навучальнага года ўвод у эксплуатацыю Гомельскага праф-тэхвучылішча.

Практыка паказала, што неабходна перагледзець вучэбныя праграмы ў праф-тэхвучылішчах, удакладнаваць увесць вучэбны працэс, падначалішы яго патрэбам прадпрыемстваў мастацкіх промыслаў.

Разам з гэтым метазагодна, каб навучэнцы мастацкіх праф-тэхвучылішчаў праходзілі вытворчую практыку на нашых прадпрыемствах.

Выказваюцца прапановы, якія, на наш погляд, заслугоўваюць увагі Дзяржкамтэта па праф-адукацыі Савета Міністраў БССР, камплектаваць пэўную частку калітывенту навучэнцаў бабруйскага № 15 і віцебскага № 19 праф-тэхвучылішчаў за лік накіравання абітурыентаў з фабрык мастацкіх вырабаў.

Пасля вучобы спецыялісты вернуцца ў свой калектыв. У гэтых умовах яны змогуць хутчэй засвоіцца на вытворчасці,

правяць свае здольнасці і набытыя веды.

Для лепшай падрыхтоўкі кадраў мы ўважліва вывучаем вопыт іншых саюзных рэспублік па навучэнню моладзі, арганізацыі філіялаў праф-тэхвучылішчаў на буйных фабрыках мастацкіх вырабаў.

Намечаны канкрэтныя меры падрыхтоўкі кадраў праз агульнаадукацыйныя школы, размешчаныя ў цэнтрах народных мастацкіх промыслаў (Слуцк, Жлобін і інш.). З гэтай мэтай мы маем намер выдзельці неабходную сыравіну і матэрыялы, абсталяванне і інструмент для вучэбных камбінатаў.

Мы лічым, што метазагодна стварыць каардынуючы цэнтр па падрыхтоўцы кадраў прафесіянальна-тэхнічных вучылішчаў з мастацкім ухілам. Думаецца, што каардынаваць усю гэтую работу, узгадніць вучэбныя праграмы, праводзіць семінары па павышэнню кваліфікацыі выкладчыкаў павінен Саюз мастакоў БССР.

ЦК КП Беларусі і Савет Міністраў БССР абавязалі Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі рэспублікі палепшыць падрыхтоўку спецыялістаў па дэкаратыўна-прыкладнаму мастацтву ў Беларусі тэатральна-мастацкім інстытуце з улікам спецыфікі прадпрыемстваў мастацкай прамысловасці і аказаць Міністэрству мясцовай прамысловасці БССР і Дзяржкамтэту Савета Міністраў рэспублікі па прафесіянальна-тэхнічнай адукацыі метадычную дапамогу ў павышэнні кваліфікацыі інжынера-тэхнічных работнікаў і мастацкіх кіраўнікоў прадпрыемстваў мастацкіх промыслаў, выкладчыкаў праф-тэхвучылішчаў і сярэдніх школ з мастацкім ухілам.

Відавочна, што ажыццяўленне ўсіх гэтых мер дазволіць значна палепшыць падрыхтоўку кваліфікаваных кадраў для прадпрыемстваў мастацкіх промыслаў.

Прымаюцца адпаведныя меры для замацавання на фабрыках кадраў рабочых. З гэтай мэтай намячана за гады дзесятай пяцігодкі пабудаваць для рабочых фабрык мастацкіх вырабаў каля 4-х тысяч квадратных метраў жылля і інтэрлата ў Слуцку, Брэсце і Жлобіне.

Вялікую ролю ў вырашэнні пастаўленых ЦК КП Беларусі і Саветам Міністраў БССР задач у галіне развіцця народных

мастацкіх промыслаў у 1976—1980 гадах належыць навукова-даследчым і практычна-канструктарскім установам, творчым арганізацыям (Акадэміі навук БССР, Саюзу мастакоў БССР і інш.).

Мы чакаем ад гэтых арганізацый актыўнай дапамогі ў распрацоўцы актуальных тэарэтычных праблем развіцця беларускага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, яго гісторыі.

У сістэме Міністэрства мясцовай прамысловасці распрацоўка рэкамендацый па развіццю мастацкіх промыслаў ускладзена на інстытут «Белмясцпрампраект» і ствараемую цяпер мастацка-эксперыментальную лабараторыю Упраўлення мастацкай прамысловасці.

Іх задачы і функцыі выразнілі акрэслены. Інстытут павінен распрацаваць перспектыўныя планы развіцця мастацкіх промыслаў, размяшчэння прадпрыемстваў, планы мастацтвазнаўчых даследаванняў, якія будуць вестыся сумесна з іншымі навуковымі ўстановамі і творчымі арганізацыямі рэспублікі і краіны.

Мастацка-эксперыментальная лабараторыя будзе праводзіць усю эксперыментальна-творчую работу. Адпаведныя аддзельныя лабараторыі будуць ствараць узоры мастацкіх вырабаў для серыйнага выпуску іх на фабрыках, акажуць ім метадычную дапамогу па адраджэнню традыцыйных і развіццю новых промыслаў.

Міністэрства рыхтуецца выдаць матэрыялы па выніках ужо праведзеных экспедыцый, звязаных з вывучэннем народных промыслаў Беларусі.

Мы лічым, што ўдзел у гэтай рабоце Саюза мастакоў БССР і выкладчыкаў прафесіянальна-тэхнічных вучылішчаў павысіць якасць гэтых матэрыялаў і зробіць іх карысным вучэбным дапаможнікам.

Цяпер у адпаведнасці з указанай пастановай у сістэме Упраўлення мастацкай прамысловасці адкрываецца рэспубліканскі Дом мастацкіх промыслаў. Штогод ён будзе папаўняцца новымі экспанатамі, прывезенымі з экспедыцый і лепшымі работамі беларускіх умельцаў, мастакоў прадпрыемстваў. Ён стане школай майстэрства для народных умельцаў, самадзейных мастакоў і навучэнцаў. Хачелася б, каб сярод яго экспанатаў дастойнае месца занялі работы навучэнцаў беларускіх прафесіянальна-тэхнічных вучылішчаў.

Наша агульная мэта заключаецца ў тым, каб выкарыстаць усё магчымае для паспяховага выканання задач, пастаўленых перад намі партыяй і ўрадам.

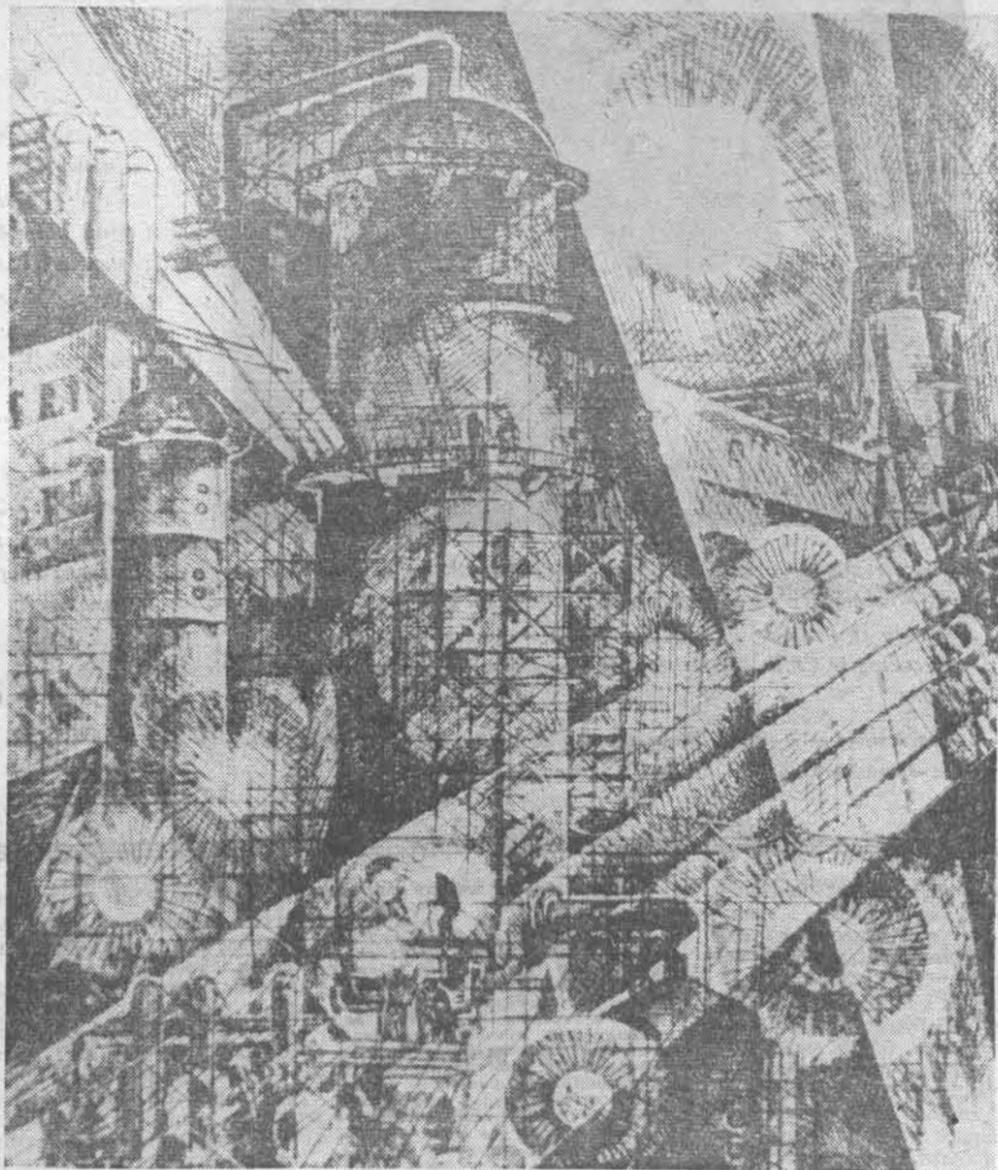
Д. А. ДАНИЛАЎ,
міністр мясцовай прамысловасці БССР.

МКАЛАП РЫЖЫКАЎ не навочок у мастацтве. За плячамі ў яго — удзел у многіх рэспубліканскіх, усеаюзных, зарубажных выстаўках, творчыя паезды на БАМ, на Чукотку, у Якуцію, на мора Лапцевых, новабудуўлі Беларусі. І тэмы яго малюнкаў і гравюр звернуты да працы і быта сучаснікаў. Графічныя лісты гэтага мастака строга індывідуальныя. Так, у трыціху «Гродна. Камсамольская ўдарная будуўля», прысвечаным будаўніцтву Гродзенскага хімічнага камбіната імя С. В. Прытыцкага, прыём манументальнага зруху прасторы стварае напружанне рытм сёняшніх працоўных будняў. Афорты гэтай серыі — «Мантажнікі», «Апаратчыкі», «Зваршчыкі» карысталіся нізменным поспехам як на выстаўках у нашай краіне, так і ў ЗША, Канадзе, Італіі, ААР, Польшчы, таму што прыцягвалі глядачоў светлым мастацкім светаадчуваннем і адкрытым, ясным позірмам на свет.

Імкучыся да шырокага ахопу тэмы, Рыжыкаў звяртаецца, як правіла, да разгорнутай, шматпланавай характарыстыкі з'явы. Не задавальняючыся паказам адзіночнага, хай сабе і характэрнага

роўжыкаў на Запалля'ю і на БАМ. Прагна, нястомна ўнікае ён у сёняшні працоўны поступ, стараючыся не ўпусціць ні дэталей, ні цэлага. Уся палітра мастака напоўнілася адчуваннем новых рытмаў, перамогай звонкіх ажурных ліній, народжаных мужнай мелодыяй будуўляю.

«На БАМе, — гаворыць М. Рыжыкаў, — асаблівыя людзі — рамантыкі. Мне дарагі Іх шыршыя характары, пачуццё таварыскасці, добраразліваецца. Лісты «Вечная мерзлата», «Просека», «Партрэт Алега Капранава» прысвечаны менавіта ім, людзям

Ударная камсамольская будуўля. Гродзенскі хімічны завод імя С. В. Прытыцкага.

РАМАНТЫКА БУДНЯЎ

факту, ён раскрывае сваю задуму ў некалькіх лістах, звязаных адзінай сюжэтнай канвою.

Так з'явіліся ў свой час цыклы «Будаўнікі», «Квітнеючае Палессе», «Радасць»... Гэты прыём дазволіў мастаку больш глыбока ўгледзецца і ўдумацца ў з'яву, раскрываючы ўнутраную сутнасць яе.

Творчыя стыхі М. Рыжыкава — будні рэспублікі, будні краіны, якія для яго настолькі рамантычныя, што нават звычайныя матывы набываюць у яго праламленні рысы навізны і свежасці. Мастак нястомна звяртаецца да сёняшніх рытмаў жыцця, знаходзячы ў іх цікавы і багаты матэрыял для мастацкага ўвасаблення, як, скажам, у літаграфіях «Меліяратары», «Квітнеючае Палессе», «Вечар», наважных паездках на Брэстчыну.

Асаблівае ўменне мастака бачыць у звычайным цудоўнае праявілася ў кампазіцыях і партрэтах, выкананых у час нядаўніх творчых пада-

жыя ператвараюць планету Зямля.

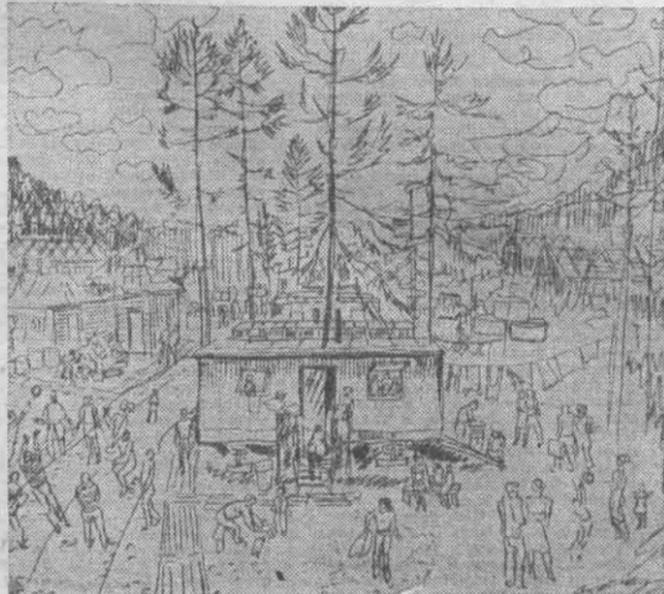
З такой жа ўважлівасцю і любоўю М. Рыжыкаў ствараў і рысункі цыкла «Запалля'е».

У такіх мастакоў, як Рыжыкаў, работа над замалёўкамі ў творчых паездках выпрацоўвае свой метад назіранняў, прышчыпы кампазіцыі, развівае пільнасць вока, навык «выціснуць» характэрнае імгненна, выказаць свае адносіны да ўбачанага тут жа, на месцы. Каб затым, неспяшаючыся, перанесці ўсё гэта на ліст, у гравюру, жывапісную карціну, скульптурную кампазіцыю.

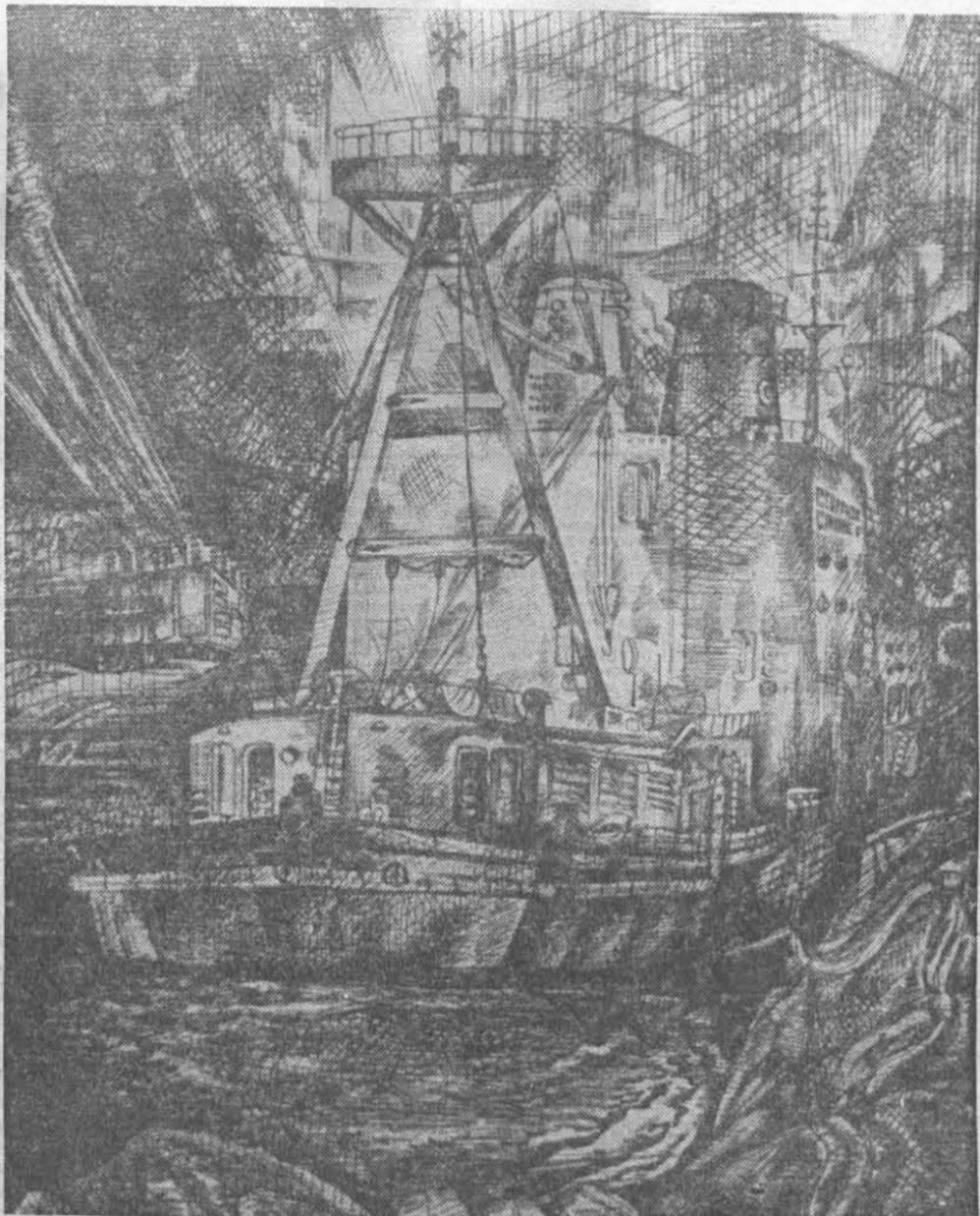
У яго творах, як правіла, поўна дынамічнага і светлага пачуцця радасці жыцця. У адлюстраванні пейзажа і людзей няма ніякай знешняй, штучнай рамантыкі, як няма і сырога натуралізму.

Тры графічныя лісты, выкананыя М. Рыжыкавым у выніку творчых паездак у Гродна, на БАМ і ў Запалля'е, мы прапануем увазе нашых чытачоў.

Б. КРЭПАК.

Выхадны дзень на БАМе.

Плывучая электрастанцыя «Паўночнае ззянне».

Рускі тэатр БССР імя М. Горкага знаёміць гледачоў з новай работай — спектаклем «З жыцця дзелавой жанчыны» па п'есе А. Грэбнева. Паставіў яе рэжысёр Б. Гуцін пад кіраўніцтвам заслужанага дзеля мастацтваў БССР Б. Луцэні ў дэкарацыях мастакоў Ю. Тура і Я. Волава.

На здымку — у ролях Ганны Георгіеўны і Віктара Пятровіча народная артыстка ССРСР А. Клімава і артыст Б. Падва.

Фота Ул. КРУКА.

Яшчэ адно сцэнічнае ўвасабленне атрымала п'еса «Апошняя інстанцыя» М. Матukoўскага: яна паставлена Магілёўскім абласным драматычным тэатрам (рэжысёр заслужаны артыст БССР А. Раеўскі, мастак М. Волахаў).

На здымку — народны артыст РСФСР М. Радзіёнаў і артыст С. Шульга ў ролях Ягора і Дзімы Малахавых.

Фота А. ГОЛЫША.

ТАКАЯ ўся зграбная, невялікага росту, яна ўзышла на сцэну калгаснага клуба з ветлівай, крыху сарамлівай усмешкай і наблізілася да п'яніна. Ці будзе яе новы твор зразумелы, блізі слухачам? «Калядкі» прызначаны для выканання хорам, народным аркестрам, салістамі, танцавальным ансамблем, вакальным квартэтам... Як паказаць іх, каб данесці да слухачоў тое, што яна сама, аўтар, чула, калі ажыццяўляла задуму? Па жанру «Калядкі» — народнае вакальна-харэаграфічнае тэатралізаванае прадстаўленне з вялікай колькасцю ўдзельнікаў-выканаўцаў. А тут яна сам-насам са слухачамі ды п'яніна. Праўда, твор гэты: слухалі ўжо ўдзельнікі рэспубліканскага семінара кіраўнікоў самадзейных хораў, які праходзіў у Брэсце. «Калядкі» хормайстрам спадабаліся. Цяпер трэба было пазнаёміць са сваёй музыкай жыхароў вёскі Новае Свєржана...

Людміла села за інструмент, на імгненне задумалася і пачала іграць. Яна іграла, пела за хор і за салістаў, чытала вершы. Зал зацікаўлена слухаў, а потым гарача дзякаваў, а адна са слухачак, выказаўшы сваё захапленне музыкай, сказала, што прышле кампазітару некалькі тэкстаў для выкарыстання іх у рабоце над наступнымі творами. Людміла расхвалявалася, нават заблыталася спытаць у жанчыны яе імя і прозвішча... Значыць, музыку зразумелі людзі, адчулі, аб чым яна. Як многа, аказваецца, азначае для кампазітара рэакцыя, водгук глядацкага залу! Людміла не ўпершыню сустракаецца са слухачамі, ды ў той вечар у вясковым клубе зразумела гэта асабліва востра.

Творы кампазітара Людмілы Шлег п'ядаўна выйшлі на канцэртную эстраду, і яна яшчэ не паспела прывыкнуць да ролі аўтара, таму так чакне кожнага водгук слухачоў і хвалюецца ў гэтым заўсёды неспакойным чаканні. Стаж яе самастойнай кампазітарскай працы — якія тры гады. Праўда, і за гэты тэрмін Людміла заявіла аб сабе на поўны голас і ў асобных жанрах дасягнула пэўных поспехаў. Якія гэта жанры? У першую чаргу назаву яе інструментальныя мініяцюры.

Знаёмства з яе творчасцю дае падставу лічыць, што

Л. Шлег вельмі блізкая музыка, у якой можна «наспрабаваць» магчымасці самых розных інструментаў. Людміла паставіла сабе мэту: дасканала вывучыць гэтыя магчымасці, каб у далейшым быць добра тэхнічна ўсеўзброенай перад любым інструментам. Сярод яе твораў ёсць музыка, прызначаная для дзяцей: «Дударачка» — зборнік п'ес для кларнета і фартэпіяна, «Лубочка» — зборнік п'ес для трубы і фартэпіяна, «Як Сяргейка здаваў гамы» — п'еса-жарт для двух фартэпіяна, «Кацігарошынка» — інструментальная сюіта-назва для домры і фартэпіяна, «Мікракосм» — фартэпіяны цыкл з сямі мініячюр, «Беларускія матывы» — сюіта для актэта домр... Фартэпіяна, балн, дом-

тэнара) і актэта домр. Тэксты вядомыя па народных песнях, папулярныя: «А мой мілы захварэў», «Ой, ды ў нашым сяле», «Го-го-го, каза», «У цёмным лесе сава кугіча», «Ой ты, гарны Сымоне». Была насяржана і сюіта — ці не стане аўтар паўтараць вядомыя ўзоры? «Гумарэскі» аказаліся творами самастойнымі. Музыка кампазітар вырашыла гэтыя творы па-свойму. У другой частцы яна выкарыстала напеў вядомай народнай песні, апрацаваўшы з добрым мастацкім

даць», «Ой, мамачка, што рабіць», «А ў гародзе буракі». Уважліва азнаёміўшыся з гэтымі зборнікамі, можна вызначыць творчы метады аўтара ў рабоце з народна-паэтычнымі тэкстамі. Цікавы ўжо сам падыход да выбару тэкстаў: Людміла Шлег адчувае сапраўдны народны гумар, гарэзлівы падтэкст, сатырычную «іскрынку», а іншы раз і драматычную ноту. Якая праблема праз дасціпны народны гумар. Кампазітар творча падыходзіць да гэтых тэкстаў, бывае перапрабляе,

асабіста прыдатнае... Так і ў народнай песні: іншы раз з напеў бярэш для сябе толькі і калыкі інтанацыі, якія з'яўляюцца сутнасцю напеву. З гэтага «зерна» пачынаеш «будаваць» сваю ўласную музыку з тым жа народным тэкстам. Вялікае значэнне набывае тут інструментальная «абалонка». Народная цытата аказваецца ў цэнтры музычнага развіцця. Народны дыялект набывае новую аправу...

Слухаючы Людмілу Шлег, я зноў прыгадваю «Калядкі», напісаныя для Дзяржаўнага хору БССР. У гэтым народным вакальна-харэаграфічным тэатралізаваным прадстаўленні, якое складаецца з трох частак, маляўніча і жыва перададзены водар, настрой, каларытныя фарбы абрады і народных гульні. Таму, натуральна, так многа тут сапраўдных народных мелодый. Вакальна-інструментальныя пьесы «Пра мінулае» на словы беларускіх паэтаў, прысвечаны мастаку В. Бялінціцкаму-Вірулю «Кобальт сні», харавы цыкл «Зоркі на лузе», дзіцячая кантата на вершы В. Віткі «Дударык», п'еса для інструментальнага ансамбля, цымбальнага, струннага, баяннага, эстраднага аркестраў дапаўняюць спіс твораў Л. Шлег. Яна п'ша многа, працуе надзвычай актыўна, проста, як кажуць, апантана.

Вось што сказаў аб сваёй выхаванцы яе педагог, заслужаны дзеля мастацтваў БССР Дзмітрый Смольскі:

— Людміла пельмі працаздольная, мэтанакіраваная. Лепш за ўсё ёй угадоўна жанры інструментальнай мініяцюры і харавыя. Яна іх, калі можна так сказаць, добра разумее. Хачу падкрэсліць, што малады кампазітар ўмее працаваць з музычным развіццём тэмы. Пры гэтым яна дэманструе стрыманасць, ланкізм у выкарыстанні выяўленчых сродкаў. У яе творах адчуваецца вобразная музыкальная мова, многа эмацыянальнасці. Звяртае на сябе ўвагу і рытмічная пружнасць яе музыкі. І яшчэ адзін цікавы штырх творчага почырку Людмілы — гумар, які праўдліва і шматгранна і разнастайна...

Сялянская дзяўчынка Людміла з дзіцячых гадоў любіла малюваць, марыла стаць мастаком. Потым вучылася ў музычнай школе па класу фартэпіяна, спрабавала пісаць вершы, музыку. Скончыла аддзяленне тэорыі музыкі Брэскага музычнага вучылішча, паралельна займаючыся кампазіцыяй пад кіраўніцтвам М. Русіна. У кансерваторыю дзяўчына паступіла ў клас кампазіцыі прафесара М. Аладава, заняла кансерваторыю ў класе Д. Смольскага. Яе дыпломнай работай была дзіцячая тэлевізійная опера «Тараканішча» (па казцы К. Чукоўскага) і сімфанічная карціна «Несцерка».

ШТРЫХІ ДА ПАРТРЭТА

МЕЛОДЫЯ ВЫСНЯВАЕ Ў СЭРЦЫ

ра, балайна, флейта, труба, кларнет... Кампазітар піша музыку для самых розных інструментаў смела, з выдумкай, удала выкарыстоўваючы іх тэмбравыя магчымасці. Яна не спыняецца на гэтых інструментах: ёсць у музычным арсенале яшчэ шмат незведанага... І гэта вельмі каштоўная рыса яе творчасці наогул — імгненнае наступова, але мэтанакіравана ісі наперад.

Аб гэтай якасці маладога кампазітара гаворыць загадчыні набыдры кампазіцыі Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі імя А. В. Луначарскага, народны артыст БССР прафесар Анатоль Васільевіч Багатыроў:

— На мой погляд, Людміла Шлег добра ўдаюцца інструментальныя мініяцюры. У іх праўдліва арыгінальнасць думкі, выразны мелодызм. Асабліва цікавыя, мне думалася, яе творы, апрацаваныя дзясням. Гэты музычны свет яна добра адчувае, успрунана рэалізуе ў ім свае задумкі...

Другая сфера творчасці Л. Шлег — вакальныя і харавыя творы на народныя тэксты. Помню, гады два назад яна паказала на «музычнай серадзі» ў Саюзе кампазітараў БССР свой першы твор на народныя тэксты — «Гумарэскі». Гэта быў зварот да гумарыстычнай паэзіі Атрымаўшы арыгінальны цыкл з пяці песень для вакальнага дуэта (саврана і

густам, з веданнем справы, прафесіянальна.

Наогул, звяртаючыся да народных тэкстаў, Людміла рэдка паўтарае і народны напеў, які таму належыць, з якім той бытуе. Часцей за ўсё сваё музыкальнае вырашэнне знаходзіць кампазітар і выглядае яно зусім адметным ад народнага напеву. Перанаканнаўчы прыклады такой працы — два яе зборнікі: «Беларусачка» і «Дзявочыя заляцанні». Дарэчы, «Дзявочыя заляцанні» прысвечаны Міжнароднаму году жанчыны.

«Беларусачка» ўключае пяць песень для жаночага голасу (мецца-сапрэна) і двух баянаў на беларускі народныя жартоўныя тэксты: «Як была я маленька», «Была ў мужа харошая жонка», «Ці я табе не казалася», «Белая бярозачка», «Гой, гоп, мой кукалю». Зборнік песень «Дзявочыя заляцанні» таксама на жартоўныя народныя тэксты, але для жаночага квартэта: «Жала, жала дзяўчыначка», «Мамачка мая, жываток баліць», «Пайду я кароў

скарчае або дабаўляе, дамыслюе, тэатралізуе яго. Музыка, якая «кладзецца» на гэты тэкст, нібыта «вырасце» з яго, арганічна зліваецца з народнай паэзіяй. Атрымліваюцца каларытныя жанравыя замалёўкі, нібы выхапленыя з самога жыцця. І як добра гэта слухаецца!

Сама Людміла Шлег так гаворыць пра гэты напрамак сваёй творчасці: — Народны тэкст дае кампазітару магчымасць свабодна будаваць тэматычнае развіццё, звязанае з народна-песеннымі вытокамі. Сама паэзія народа такая ж багатая на тэмы і на вобразы, на паглыблены філасофскі роздум! Далучаючыся да яе, пранікаючы ў яе вобразны і псіхалагічны настрой, я адчуваю ў сабе імгненную музыкальную рэакцыю. Здаецца, тут жа нараджаецца мелодыя, бо ты нібы растваряешся ў пэўным фальклоры. Гэта можна параўнаць з адчуваннем, калі ходзіш сярод натоўпу, слухаеш яго гаворку, адчуваеш яго подых... Вядома, я часам і цытую сапраўдны народны напеў... Рабію гэта не часта. Стараюся ўважліва не ўсю тэму, а... Як бы гэта сказаць дэкладнай? Бяру з напеву яго музыкальнае зерне. Каб было зразумела, што я маю на ўвазе, прыгадаю таное параўнанне: воль у уваходку ў сляністую хату, у ёй — усё прадметы народнага побыту. Але я адбіраю для сябе толькі тое, што мне асабліва спадабалася і што мне

Сярод твораў, што прысвячаюцца Гомельскім абласным драматычным тэатрам XXV з'езду КПСС, — спектакль «Беражыце белую птушку» драматурга М. Мірашнічэнікі ў рэжысуры Г. Вагау са сцэнаграфіяй заслужанага дзеяча мастацтваў Казахскай ССР А. Кляўзера.

На здымку — артысты Г. Шырокія і В. Варатынцаў у ролях Андрэя Колабава і Інеі Дзянісавай.

Фота Ул. ТКАЧЭНКІ.

Дзяржаўны тэатр музычнай камедыі БССР пазначыў на афішы новым тэор кампазітара Юрыя Семянкі — аперэту «Тыдзень вечнага каханья». П'еса Валянціна Зуба, вершы Артура Вольскага. Паставіў спектакль рэжысёр Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР заслужаны дзеяч мастацтваў РСФСР С. Штэйні. Дэкарацыйнае афармленне мастака А. Марозава.

На здымку — сцэна са спектакля.

Фота Ул. КРУКА.

Людміла Шлег — прафесійналы кампазітар. Прызнанне ваявала яна і ў аўдыторыі «Лухачоў», і ў аспрэдзі налег па творчасці. Есць у Людмілы і яшчэ адно захапленне — выўленчае мастацтва. Яна завочна вучыцца на аддзяленні станіовага жывапісу і графікі.

Вучыцца старанна, упарта.

У гэтым дапамагае ёй яе муж — жывапісец Аляксей Пятрухна. Цікавы творчы дуэт: Аляксей — першы слухач музычных твораў Людмілы, дарадчык і памочнік у яе жывапісных працах; Люда — першы глядач яго работ. Але больш моцная цяга ў Людмілы да «малой графікі», у прыватнасці, да мастацтва эскібрыса. Шэсць яе эскібрысаў дэманстраваліся на выстаўках у Мінску і чэхаславацкім горадзе Брно: аквараль «Нацюрморт» удзельнічала ў выстаўцы, прысвечанай Міжнароднаму году жанчыны...

Калі толькі Людміла ўсё паспявае? Такі ўжо ў яе характар — ваявы, энергічны, мэтанакіраваны. Маладоўцы — не біяграфічная адзнака, а сутнасць яе мастакоўскай індывідуальнасці. Добразычлівая да людзей, яна ўмее выслухаць і пахваду ў свой адрас, і таварыскую крытыку, не крыўдзіцца і, глядзячы ў вочы суб'яседніку, далікатна і ўважліва асэнсоўвае ўсе заўвагі.

Цяпер працую над новымі творами, — гаворыць яна. — Для Дзяржаўнага народнага аркестра БССР пішу уверцюру, для каравой капэлы — сюіту а-капэла. Задумала вакальны цыкл на народныя вершы спецыяльна для салісткі нашай оперы, народнай артысткі БССР Святланы Данілюк... Што ў перспектыве? Збіраюся напісаць дзіцячую оперу на сюжэт народнай назкі і дзіцячы балет і оперу і балет бачу не зусім звычайнымі, можа быць, з выкарыстаннем кінакадраў у оперы, хору — у балетах... Наогул, мару аб тым, што некалі ў Мінску будзе арганізаваны дзіцячы музычны тэатр. Перспектыва, вядома, наблізная, але можна ж і памарыць. Тым больш, што дзеці — гэта наш заўсёдыны клопат...

Такая гэтая жанчына. На першы погляд, ціхая, а на самай справе — жанчына-мэтанавіта сваёй эпохі, сваёй краіны, з тых, каму многае па плячы.

Алена ПАКАВА.

Ігар ДАБРАЛЮБАЎ:

«І НАЗВУ АБРАЛІ— «БРАТУШКА»

Мінулы год прынёс мне сапраўднае творчае задавальненне і вялікую радасць ад сумеснай працы з балгарскімі кінематаграфістамі над мастацкім фільмам «Братушка». Мне не зусім падабаецца слова «сумесная» ў дачыненні да гэтай карціны. Яно падразумявае сумяшчэнне нечага раздзельнага. Але ж мы ўсе, савецкія і балгарскія кінематаграфісты — удзельнікі здымачнай групы, адчувалі сябе адзіным мастацкім калектывам, аб'яднаным агульнымі мэтамі і той сяброўскай атмасферай творчага суладдзя, якая была на здымачных пляцоўках і ў Балгарыі, і ў Беларусі. Фільм зняты як бы на адным дыханні, сцвярджае непарушную дружбу паміж двума брацкімі народамі, якая гартавалася вякамі, узнаўляючы яе асабліва хваляючыя старонкі ў час вызвалення Балгарыі Савецкай Арміяй ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Паўнамоцным прадстаўніком савецкага народа выступае ў фільме прости салдат — беларус, якога шчыра, па-брацку, як свайго вызваліцеля, сустракаюць балгары.

Першыя паказы кінакарціны ў балгарскіх гарадах Карлава, Хаскава, Дзімітраўградзе, Сафіі, у нашай краіне — у Мінску, Гомелі, Мазыры, прэм'ера «Братушкі» ў Цэнтральным Доме кіно ў Маскве яркава засведчылі, што гэты твор знайшоў цёплы водгук у савецкага і балгарскага гледача. З гонарам яго стваральнікі ўспрынялі высокую ўзнагароду іх творчай працы — Залаты Ганаровы Знак і Ганаровую граматы Агульнанароднага камітэта балгара-савецкай дружбы.

Цяпер ужо запущаны ў вытворчасць на кінастудыі «Беларусь-фільм» двухсерыйны мастацкі фільм паводле кнігі Віктара Драгунскага, які здымаецца па заказе Цэнтральнага тэлебачання. Агульнае мастацкае кіраўніцтва здымачнай групай даручана мне. Сцэнарый напісаны сынам пісьменніка Дзянісам Драгунскім.

Вельмі адказная і пачэсная задача паставлена перад гэтай, у многім эксперыментальнай, рабоце. У ёй робіцца спроба аблегчыць перадачу вопыту сталых майстроў экранна свайм маладым калегам, дапамагчы хутэйшаму фарміраванню іх творчых індывідуальнасцей. Спадзяюся, што спалучэнне багатага вопыту такіх майстроў, як заслужанага дзеяча мастацтваў рэспублікі, апэратара А. Булінскага, мастака Ю. Бульчава, з творчай смеласцю і няўрымслівасцю маладых кінематаграфістаў дадуць добры плён, будуць спрыяць і выхаванню новых кадраў творчых работнікаў беларускай кінематаграфіі. Менавіта яны — наша надзея, наша будучыня.

ТРОХМІЛЬЭННЫ «ГАРЫЗОНТ»

Літаратурны агляд, спектакль, кінафільм, спартыўныя спаборніцтвы, космас — адным словам, усе падзеі свету прынёс у дом тэлевізар. Сярод шматмільённага парка тэлевізараў у краіне 12 студзеня 1976 года зазаяў блакітным агенствам трохмільённы апарат сямейства «Гарызонт». Ім аказаўся тэлевізар першага класа — «Гарызонт-107». Гэтая

марка ўдасцена Залатога медала ВДНГ СССР.

Ідучы насустрач XXV з'езду Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, калектывы прадпрыемстваў вытворчага аб'яднання «Гарызонт» працуюць з вялікім патхненнем. 7.000 тэлевізараў, 5.600 радыёпрыёмнікаў, зробленых звыш плана ў завяршальным годзе дзесятай пяцігодкі — хіба перапраканаў-

Яўген РАМАНОВІЧ:

«СЕЗОН ШУКАННЯЎ

І СЕЗОН ЗДЗЯЙСНЕННЯЎ»

У тэатральным жыцці бываюць перыяды, калі пры ўсіх добрых выніках, скажам, сезона адчуваеш, што гэты год быў годам шуканняў. Прынамсі, я так думаю пра мінулы год. На афішы нашага вядучага акцёрскага калектыву — купалаўцаў — з'явіліся новыя назвы твораў. Спектаклі як быццам і ўдаліся. Публіка ідзе, крытыка адзначае знаходкі рэжысуры і выканаўцаў ролей. Ды толькі гэта ж не арыгінальныя п'есы, яны былі адкрыты раней іншымі тэатрамі. Маю на ўвазе «Характары» і «Пракал аднаго пасяджэння». Вядома, у матэрыялах В. Шукшына і А. Гельмана ёсць штосьці цікавае, вартае ўвагі. Ды толькі ўсё гэта асэнсоўваецца «пасля» — пасля мхатаўцаў, маякоўцаў, ленынградскай сцэны. Нават п'есу В. Быкава купалаўцы паставілі пасля гродзенцаў... Між тым гаворка ідзе пра сучасную тэматыку. Няўжо ж сярод драматургічных навінаў няма ў нас нічога, вартага ўвагі тэатра?

Зразумела, мая заўвага не мае нічога агульнага з «мясцовымі настроямі». Хай і надалей нашы тэатры ставяць п'есы «пасля» вядучых калектываў краіны, але ж і забывацца на свой абавязак першаадкрывальнікаў новых імёнаў арыгінальных драматургаў, на садружнасць з роднай літаратурай нельга!

Аб гэтым мне захвэлася сказаць вось яшчэ чаму. Я цяпер здаў выдавецтва «Мастацкая літаратура» рукапіс мемуарнай кнігі — «Людзі і маскі». Пра тэатр. Ахопліваецца на гэтых старонках больш як паўстагоддзя мінскага тэатральнага жыцця. Станаўленне прафесійнальнага тэатра, выхаванне нацыянальных акцёрскіх кадраў, фарміраванне самастойнага рэпертуару, асаваенне класікі — вось кола пытанняў, што закранута мной на 30 аркушах кнігі. Калі я пісаў яе, перада мной зноў прайшлі знаёмыя абліччы тых, хто так моцна сябраваў з тэатрам, — Купалы, Коласа, Чорнага, Чарота, Бядулі, Глебкі... Якая спадчына! Які карысны вопыт!

А тут на працягу года няма ніводнай пастаноўкі арыгінальнай п'есы. З трыюгай думаю, што драматургічны талент Івана Мележа так і застаецца нявыкарыстаным нашай сцэнай. Адчуваю, які патэнцыяльна драматургічны Аляксей Адамовіч. Больш мог бы пісаць і Андрэй Макаёнак... Вось з надзеяй на сустрэчы з такімі пісьменнікамі на сцэне я і сустрэў новы год, думаючы аб сваім родным тэатры, аб справе ўсяго свайго жыцця. Чакаю, што сёлетні сезон будзе сезонам здзяйсненняў...

чы доказ гэтаму? Цяпер новы поспех — трохмільённы тэлевізар.

Сярод лепшых працаўнікоў аб'яднання — дэлегат XXV з'езду КПСС, рэгуліроўшчына радыёапаратуры Марыя Міхайлаўна Белукевіч, дэлегат XXVIII з'езду Кампартыі Беларусі, слесар-інструментальшчык Мікалай Якаўлевіч Баркун, якія ўжо выканалі планы дзвюх пяцігодак, праслаўленыя майстры, кавалер ордэна Леніна А. Кляўко, Ч. Асташонок і

многія іншыя.

Тэлевізар «Гарызонт-107», выпуск якога пачаўся ў другой палове 1975 года, экспанаваліся на выстаўках і выстаўках-продажах у многіх гарадах нашай краіны, за рубяжом і атрымаў высокую ацэнку.

У першым годзе дзесятай пяцігодкі працоўныя аб'яднання дадуць краіне 180.000 гэтых першакласных тэлевізараў.

Л. САРОЧКІН,

інжынер аддзела тэхнічнай інфармацыі ВА «Гарызонт».

ДОМ культуры на центральной вулицы Талачына. Вечар, ярка свецяцца вокны, гучыць музыка. У балетным накі дзяўчаты рэпедруюць танец.

Невялікі перапынак. Гутарым з кіраўніком Тамарай Клімавай. Цяпер у Доме культуры працуе танцавальны калектыў, харэаграфічная дзіцячая студыя. Больш чым паўсотні аматараў танца прыходзяць на рэпетыцыі, прычым сярод вучняў ёсць група школьнікаў першых — другіх класаў. Гэта — змена.

Скажам і пра тое, што мясцовыя танцоры ў мінулым годзе прынялі ўдзел у 46 канцэртах не толькі ў самім Доме культуры, але і ў калгасах і саўгасах. Даводзілася вечарамі выезджаць за паўсотню кіламетраў ад дома, вяртацца апоўначы. Але сарвала артыстаў-аматараў тое, што ў глядзельных залах было паўночка, кожны танец выклікаў апладыменты. Паводле вынікаў абласнога фестывалю фальклорнага мастацтва калектыўу быў прысуджаны дыплом Віцебскага абласнога аргкамітэта. З захапленнем танцоры рэпедруюць у гэтыя дні народныя і характарныя танцы на праграме выступлення на раённым фестывалі самадзейнага мастацтва.

Даўно карыстаецца павы-

гай у слухачоў вакальная група Талачынскага РДК. Вялікі паслужыць спіс і ў мясцовага народнага тэатра. Не так даўно ён паказаў віцебскаму глядачу спектакль на ісе А. Маўзона «Толькі адно жыццё».

За апошнія тры гады талачынская студыя кінааматараў дэманстравала свае філь-

работнікаў сельскага гаспадаркі было праведзена ў раёне 45 канцэртаў, 16 тэматычных вечароў, 6 спектакляў.

Вялікай стараннасцю вылучаецца ў фестывальным годзе работа мастацкіх самадзейных калектываў завода шкловакна горада Полацка. Нядаўна тут кожны цэх і заводкіраўніцтва правялі

народных ансамбляў танца. Тэатр лялек Дома культуры паказаў спектакль «Па шчупачынаму загаду». Абнавілі свой рэпертуар вакальна-інструментальны ансамбль, салісты і дэкламаты.

Радуе нас тое, што ў снежні 1975 года Міністэрства культуры БССР прысвоіла ганаровае званне народных харавым калектывам Перабродскага Дома культуры Міёрскага раёна, Вышнянскага Дома культуры Віцебскага раёна, Высоцкага клуба Аршанскага раёна. За гады дзевятай пяцігодкі гэтага звання ўдастены 8 самадзейных мастацкіх калектываў.

На маючых адбыцца фестывальных святах і конкурсах свае новыя творы пакажуць нашы старэйшыя, даўно ўжо вядомыя калектывы. Сярод іх, у першую чаргу, назавем лаўрэата прэміі Ленінскага камсамола Беларусі і Міжнароднага конкурсу ансамбляў народнага танца ў Венгрыі народны ансамбль песні і танца «Маладосць». Палаца культуры ўпраўлення бытавога абслугоўвання насельніцтва горада Віцебска, лаўрэата Усесаюзнага фестывалю самадзейнага мастацтва, народны ансамбль танца «Колас» Віцебскага раённага Дома культуры, лаўрэата рэспубліканскага конкурсу самадзейнага мастацтва народны ансамбль танца «Лявоніха», народны хор рускай песні фабрыкі «КІМ», народную харавую капэлу медінстытута горада Віцебска, хоры саўгаса імя Раманава Бешанковіцкага раёна, калгаса імя Першага мая Талачынскага раёна, а таксама іншыя калектывы.

Рыхтуючыся да абласнога конкурсу, усе дзесяць народ-

ных тэатраў абнавілі рэпертуар. На сценах лепшых дамоў і палацаў культуры абласнога цэнтра будуць паказаны спектаклі па п'есах: Ус. Вішнеўскага «Аптымістычная трагедыя» ў выкананні народнага тэатра Палаца культуры чыгуначнікаў станцыі Орша, А. Маўзона «Праз дваццаць гадоў» — народнага тэатра Палаца культуры ўпраўлення бытавога абслугоўвання, В. Розава «Чатыры кроплі» — народнага тэатра Полацкага гарадскога Дома культуры, Т. Ян «Дзяўчынка і красавік» — народнага тэатра Браслаўскага Дома культуры.

На мінулых выстаўках экаспанаваліся работы каля 120 аматараў жывапісу і 500 майстроў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Цяпер мастацкі рыхтуюцца да сваёй абласной выстаўкі, на якой аматары выяўленчага мастацтва газыямяцца з лепшымі творамі.

Абласны аргкамітэт вызначыў тэрміны гарадскіх і раённых фестывалю і выставаў, парадак і час жанравых абласных конкурсаў. Абмеркавана справаздача Шумлінскага раённага аргкамітэта. Рашэнне і практычныя рэкамендацыі аргкамітэта накіраваны ва ўсе раёны.

Але было б заўчасным сцвярджаць, што ўсе асноўныя арганізацыйныя і творчыя пытанні фестывалю ў вобласці вырашаны, што ўсе магчымасці развіцця мастацкай творчасці поўнасьцю выкарыстаны.

Не складзены дакладныя планы ў аддзелах культуры і аргкамітэтах Верхнядзвінскага, Дубровенскага, Шумлінскага раёнаў. Калектывы мастацкай самадзейнасці тут

СПРАВА НАДЗЁННАЯ, АДКАЗНАЯ

мы на ўсіх абласных конкурсах.

Не толькі талачынскія актывісты з раённага Дома культуры знаходзяць таленты. Напярэдадні XXV з'езда КПСС самадзейная мастацкая творчасць працоўных Віцебшчыны набывае новы размах. Рознакаляровыя афішы і аб'явы ўпрыгожваюць дамы культуры і клубы. У іх расказваецца пра спектаклі і канцэрты, святыя песні і дні лаўры, конкурсы і выстаўкі. Першы Усесаюзны фестываль самадзейнага мастацтва збірае пад свае заклікі новых і новых выканаўцаў і прыхільнікаў.

Аркестры і баяны, цымбалы і гармоні гучаць у мастацкіх калектывах Браслаўскага раёна. Толькі на свята ў гонар Усесаюзнага дня справаздачныя канцэрты перад працаўнікамі свайго завода. Свае дасягненні паказалі 6 хораў, 12 вакальных груп, група чытальнікаў, танцавальны калектыў, салісты і музыканты. У дні канцэртаў прайшлі выстаўкі мясцовых аматараў жывапісу і прыкладнага мастацтва. Звыш 160 работ прагледзелі наведвальнікі ў залах і фазаводскага Дома культуры.

У праграме народнага ансамбля танца «Лявоніха» Віцебскага гарадскога Дома культуры пад кіраўніцтвам балетмайстра Леаніда Бардулькі трываліся месца занялі беларускія танцы «Тапатуха», «Кругавая», «Лявоніха» і танцы іншых народаў. Гэтыя творы будуць прадастаўлены на гарадскім фестывалі і абласным конкурсе

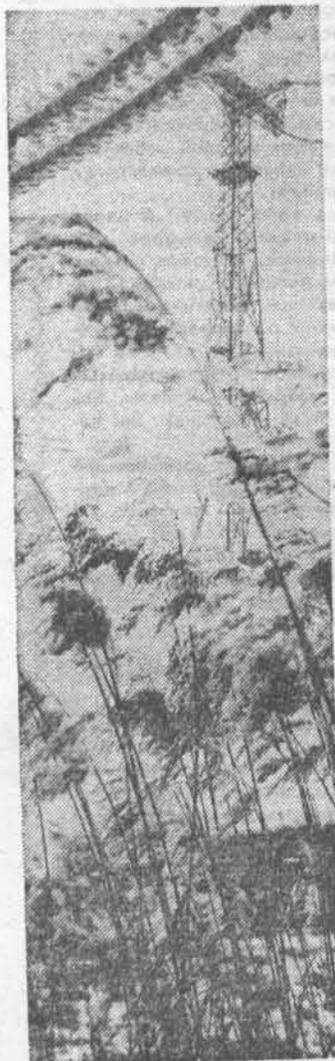
справаздачныя канцэрты перад працаўнікамі свайго завода. Свае дасягненні паказалі 6 хораў, 12 вакальных груп, група чытальнікаў, танцавальны калектыў, салісты і музыканты. У дні канцэртаў прайшлі выстаўкі мясцовых аматараў жывапісу і прыкладнага мастацтва. Звыш 160 работ прагледзелі наведвальнікі ў залах і фазаводскага Дома культуры.

У праграме народнага ансамбля танца «Лявоніха» Віцебскага гарадскога Дома культуры пад кіраўніцтвам балетмайстра Леаніда Бардулькі трываліся месца занялі беларускія танцы «Тапатуха», «Кругавая», «Лявоніха» і танцы іншых народаў. Гэтыя творы будуць прадастаўлены на гарадскім фестывалі і абласным конкурсе

ПІСЬМЕННІКА УСХВАЛЯВАЛА

І. ВАДА ЯШЧЭ НЕ УСЕ ВЫРАШАЕ

Позняя восень. Кастрычнік. Хмуры, але цёплы дзень. У барвовым убранні стаяць дрэвы. Палі апусцелі, усё зжата і скошана, нават іржонне ўзарана на зябліва. Толькі дзе-нідзе дакопваюцца цукровыя бу-

ракі. Пустэльнасць палёў не выклікае ні смутку, ні жалю, наадварот, радасна і прыемна, што людзі ўправіліся ўхапіць усё, што вырасілі ў гэтым цяжкім на надвор'і годзе. Да таго ж ажыўляе прастору і радуе вока сакавітая і незвычайна густая рунь. Едзеш міма поля азіміны і вачэй не можаш адарваць ад зямляванай, як аўчына, аксамітнай зеляніны. Такі стан руні перад надыходам зімы дакляроўвае добры ўраджай хлеба палета.

Мой гід, начальнік Арэскага міжраённага ўпраўлення асу-

«Паляпшаць размяшчэнне сельскага гаспадарчай вытворчасці, маючы на ўвазе больш рацыянальнае выкарыстанне прыродных умоў кожнага раёна краіны».

«Ажыццявіць буйныя меры па стварэнню ўстойлівай кармавой базы, шырока выкарыстоўваючы для гэтага вялікія магчымасці меліярацыйнай зямель».

З праекта ЦК КПСС да XXV з'езда «Асноўныя напрамкі развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1976—1980 гады».

Ігнат ДУБРОЎСКІ

НАРЫС

РЫБА НЕ П'Е ВАДЫ

шальных сістэм Сцяпан Язэпавіч Кругленя, знаёміць мяне з ходам рэканструкцый меліярацыйнай сеткі. Тут, на Арэсе, вядуцца вялікія работы, ствараецца сістэма двухбаковага рэгулявання вільгаці глебы. Цяпер вада будзе не толькі спускацца з балота, як рабілася раней, але, калі на тое ўзнікне патрэба, і падавацца ў глебу асушаных палеткаў і сенажацей.

Мы спыняемся ля шырокага канала, выходзім з машыны, аглядаем яго і затрымліваемся на пераходным мастку. У канале поўна вады, па самым берагі. Вада густа-цёмная, аспінага колеру. Не моршчы яе лёгкі ветрык — і ты біўся б аб заклад, што перад табой не шырокая палоса вады, а асфальтаваная дарога, якая імкліва разрэзала роўную, дрымотную, як бы стомленую прастору аж да самага краю далагляду.

— Гэта Чабускі магістральны канал, — кажа Сцяпан Язэпавіч і коратка падае яго гісторыю. — Гэты, як і шмат другіх каналаў на Арэсе, пракапаны гадоў сто назад так званай Заходняй эканедыцыяй пад кіраў-

ніцтвам генерала Жылінскага, якая пачала асушэнне палескіх балот у 1873 годзе.

Адно гэта выклікае вострую цікавасць да лёсу гэтых палеткаў, на якіх меліярацыя дзейнічае ўжо цэлы век! І Сцяпан Язэпавіч з захапленнем апавядае, як вялікі асушальныя работы на Арэсе, як адна меліярацыйная сістэма змяняла ў сваім развіцці, а часта і ў выніку памылак, другую, як людзі таксама ўдала і няўдала асвойвалі багатыя тарфяныя глебы.

Ён сам тутэйшы жыхар і патомны меліяратар. Нарадзіўся Сцяпан Язэпавіч Кругленя ў 1919 годзе ў вёсцы Рэдкавічы, якая стаіць над Арэсай непадалёк ад Любана.

Кругленя прайшоў зайздросны шлях меліяратара, ад падлетка-памагатага ў час пошукавых работ на балотах (патрымаць мерную рэйку, паднесці інструмент, паставіць тычкі), да габара, а пазней — тэхніка-меліяратара да інжынера-гідратэхніка, да буйнага арганізатара меліярацыйных работ, эксплуатацыі і рамонту меліярацыйных сістэм. І ўвесь час ён

працуе ў сваім родным раёне, тут, на Арэсе. Каму ж тады лепш ведаць гісторыю меліярацый арэскай дрыглы! Я з захапленнем слухаю паданні Сцяпана Язэпавіча аб даўнім, але мяне больш цікавіць праблема вады, ход перабудовы меліярацыйнай сістэмы, скарыстанне асушаных зямель сёння.

Мы ідзем уздоўж канала, берагі якога пазарасталі травой. Праз дымнавата-цёмную тоўшчу вады, калі прыгледзецца, відаць, як на дне навольна калышуцца доўгія пасмы водарасцей. Травы на адногах і водарасці на дне стрымліваюць плыні вады, перашкаджаюць рэгуляванню яе, паступова затываюць, зацягваюць канал мулам. На маю заўвагу Сцяпан Язэпавіч скардзіцца, што мала людзей, няма каму чысціць.

— На кожны сем кіламетраў канавы трэба ставіць чалавека. А ў нас тысячы кіламетраў канаў, дзе ж набярэшся тых людзей. Да зарэзу трэба механізаваць работы па ачышчэнні меліярацыйнай сеткі, а машыны мала. Вельмі мала, — уздымае ён і зноў вяртаецца да

расказу пра новую меліярацыйную сістэму. Ідучы, ён ломіць сухую шэрую сцяблінку асота на дробныя кавалачкі і кідае іх у канал. Шэрыя шырбулькі не плывуць, а кружачца, гойдаюцца на драбноткіх хвалях, як паплаўкі, калі рыба далікатна крапае нажыўку.

— Цяпер у меліярацыі — уся ўвага вадзе. Ашчаджаць яе, разумна скарыстоўваць, — падкрэслівае Сцяпан Язэпавіч. Шпурнуўшы ўбок комлік асотавай сцябліны, дадае: — Але, на жаль, не заўсёды так ставіліся да вады пры меліярацыі балот...

І гэта праўда. На Палессі, як вядома, часта ў канцы вясны і пачатку лета пракліваюцца сухавейныя перыяды, калі месяц — два ні кроплі дажджу. І кравы ў самыя важныя для пасеваў час. На такіх выпадкі ў «Схеме асушэння і асваення балот і забалочаных зямель Палесся», складзенай у 1954 годзе, меркавалася пабудаванне 17 буйных вадасховішчаў. Вадасховішчы і павінны былі жывіць пасевы на тарфяных палетках у ліхія гадыны сухавей.

«ВЕЧАР АДПАЧЫНКУ. ШТО ЁН ПАДКАЗАУ?»

Пад такім заглаўкам у што-тыднёвіку ў № 48 за 1975 г. быў надрукаваны артыкул дырэктара Гомельскай сярэдняй школы № 11 Л. Лазарава.

Начальнік аддзела пазакласнай і пазашкольнай работы Міністэрства асветы БССР В. Д. Шалуха піша ў рэдакцыю аб тым, што «у артыкуле своечасова і правільна ўзнімаюцца актуальныя пытанні паліпашэння эстэтычнага выхавання і арганізацыі адпачынку школьнікаў. Міністэрства, аддзелы народнай адукацыі і педагогічныя калектывы школ рэспублікі праводзяць значную работу па эстэтычнаму выхаванню дзяцей. Сумесна з творчымі саюзамі рэспублікі — кампазітараў, мастакоў і пісьменнікаў і Міністэрствам культуры БССР распрацаваны і зацверджаны па гэтым пытанню мерапрыемствы на час да 1980 года».

Асабліва увага, піша далей В. Шалуха, надаецца паліпашэнню падрыхтоўкі кадраў, якім даручана займацца эстэтычным выхаваннем дзяцей. Міністэрства сістэматычна праводзіць шматдзёныя семінары педагогаў эстэтычных дысцыплін і кіраўнікоў школьных харавых і танцавальных калектываў, духавых аркестраў, дзіцячых тэатраў, студый і гурткоў выяўлячага мастацтва.

Традыцыйнымі сталі школьныя, раённыя, гарадскія, абласныя і рэспубліканскія выстаўкі дзіцячай выяўленчай і прыкладнай творчасці, агляды мастацкай самадзейнасці. Сёлета будучы праведзены рэспубліканскі агляд аркестраў духавых інструментаў школ і дзіцячых пазашкольных устаноў і конкурсу юных чытальнікаў.

Мэта агляду дзіцячых духавых аркестраў — далейшае паліпашэнне і стварэнне новых аркестраў духавых інструментаў у школах і дзіцячых установах, павышэнне іх ролі ў эстэтычным выхаванні вучняў. Асабліва увага будзе надавацца ўзбагачэнню рэпертуару гэтых калектываў творчымі аб у. І. Леіне, партыі, Радаіме, геральдычных справах савецкіх людзей.

Праведзены ўжо рэспубліканскі і абласныя семінары кіраўнікоў аркестраў духавых інструментаў, складаны планы работы рэспубліканскага і абласных аргкамітэтаў, якія абмяр-

коўваюць ход падрыхтоўкі да агляду.

Міністэрства асветы БССР лічыць асноўнай задачай рэспубліканскага конкурсу юных чытальнікаў — павышэнне ідэяна-мастацкага ўзроўню іх рэпертуару і ролі мастацкага чытання ў камуністычным выхаванні вучняў, шырокую прапаганду сродкамі самадзейнага мастацтва твораў рускай класічнай і савецкай літаратуры, літаратуры народаў СССР і твораў замежных прагрэсіўных пісьменнікаў. Палажэнне аб конкурсе рэкамендуе ўключыць у рэпертуар юных чытальнікаў творы ўсіх жанраў (проза, паэзія, публіцыстыка). Гэты конкурс паспрыяе прытоку вучняў у гурткі мастацкай самадзейнасці, далейшаму развіццю жанру мастацкага чытання, удасканаленню выканаўчага майстэрства юных артыстаў.

Аўтар артыкула «Вечар адпачынку. Што ён паказаў?» выказвае заклапочанасць, што ў школьных калектывах мастацкай самадзейнасці, у розных масавых мерапрыемствах удзельнічае старшакласнікаў менш, чым вучняў малодшага і сярэдняга ўзросту. Але трэба мець на ўвазе і той факт, што да 14—15 гадоў у падлеткаў у асноўным выяўляецца іх схільнасць да той ці іншай дзейнасці. Вядома і тое, што за апошнія гады вялікай папулярнасцю ў вучняў старшых класаў нарыстаюцца розныя навуковыя таварыствы, аб'яднанні, тэхнічныя клубы, у якіх старшакласнікі ўдасканальваюць свае веды па розных галінах навукі і тэхнікі. З улікам гэтага прымаюцца дзейсныя захады, каб ствараць у школах такія аматарскія калектывы, якія б задавальнялі ўзрослыя эстэтычныя запатрабаванні вучняў старшых класаў.

Міністэрства асветы БССР у 1976 годзе ў некаторых гарадах і раёнах рэспублікі будзе вылучыць арганізацыю пазакласнай і пазашкольнай работы сярод вучняў старшых класаў.

Што датычыцца пытання аб адкрыцці новых клубных устаноў пры школах, як гэта прапануе аўтар артыкула, то Міністэрства асветы БССР лічыць неабходным развіццём гэтых клубы на грамадскіх асновах.

Зіма. Фотазвод Ул. КАШКАНА.

слабыя ў творчых адносінах. Мала ў раёнах працягваецца клопатаў аб мастацкіх кіраўніках, іх вучобе і г. д. Пакуль у нашай вобласці вельмі мала аркестраў народных і духавых інструментаў, а тыя, якія ёсць, выступаюць з аднастайнай праграмай. Назіраецца прыкметнае адставанне сельскіх тэатральных гурткоў, мала добра падрыхтаваных танцавальных калектываў.

Неабходна вырашыць праблему падрыхтоўкі культасветработнікаў, здольных творча весці заняткі з усімі жадаючымі, стаць на чале калектываў. Вядома, прыкметных поспехаў дабіваюцца тыя гурткі, дзе ёсць пастаянныя кіраўнікі, перш за ўсё баяніст. Простымі ўмовамі ў мастацкую самадзейнасць нікога не заманіш.

Нам думасца, што надыйшоў час вырашаць і праблему музычных кадраў праз спецыяльныя навучальныя ўстановы, а не шляхам курсавой сістэмы. У дзевятай пяцігодцы было адкрыта 9 новых музычных школ, мяркуецца, што ў дзевятай пяцігодцы іх адкрыецца прыкладна столькі ж. Магчыма, у музычных школах і культасветвучылішчах трэба ствараць спецыяльныя групы вучняў па падрыхтоўцы акампаніятараў-баяністаў для мастацкай самадзейнасці. Адным словам, для Дома культуры, клубу ў горадзе і на сяле неабходны баяніст з дыпломам, а не з лаведкаю аб заканчэнні гаспадарчых курсаў.

Вялікай увагі заслугоўвае распаўсюджванне вопыту лепшых творчых калектываў. У гэтым плане ў вобласці робіцца многае. У прыватнасці, у дні фестываляў і абласных

конкурсаў многія мастацкія кіраўнікі раённых і пасялковых дамоў культуры наглядзяць выступленні вядучых калектываў, затым прымуць удзел у семінарах і творчых абмеркаваннях народнай творчасці.

Разам з тым трэба заўважыць, што рэспубліканскі метадычны кабінет культасветработы мог бы больш аператыўна абагульняць лепшыя ўзоры работы ўстаноў культуры і творчых калектываў, бо часам некаторыя рэкамендацыі мы атрымліваем са спазненнем. Напрыклад, матэрыял аб рабоце Старадарожскай агітбрыгады ў 1974 годзе быў прысланы ўпраўленню культуры ў верасні 1975 года. Мала распрацоўваецца для культасветустановаў рэкамендацый, сінгарыяў гэматычных вечароў, тэатралізаваных прадстаўленняў.

І яшчэ адно. Многім драматычным гурткам цяжка знайсці п'есу на сучасныя тэмы. Нашы рэспубліканскія часопісы аднаактоўных п'ес амаль не публікуюць, за мінулы год у часопісах «Неман» і «Польмя» было апублікавана па адной шматактовай п'есе. Мала выдаецца твораў для хораў, духавых аркестраў, таму дырыжорам трэба пераймаць новы рэпертуар з пласцінкі.

Самадзейная народная творчасць у жыцці тысяч працоўных займае немалое месца. Сёлетні фестываль — святая народных талентаў. Мы імкнемся да таго, каб гэта мерапрыемства прайшло арганізавана і на высокім творчым узроўні.

М. ШМАТКОУ,

намеснік начальніка ўпраўлення культуры Віцебскага аблвыканкома.

Усё гэта добра, разумна, але як прыступілі да масавай меліярацыі палескіх балот, то пра валасковішчы забыліся. І не таму, што ў пракціроўшчыкаў і меліяратараў будаўнікоў кароткая памяць. Бяда была ў тым, што сярод вучоных і кіраўнікоў меліярацыйнага будаўніцтва ўзялі верх прыхільнікі «глыбокай» меліярацыі, праостага спуску вады з балот. На іх думку, на Палессі залішне шмат вады і ад яе трэба як мага хутчэй пазбавіцца. Дык напалошта тады агарод гарадзіць з тымі валасковішчамі, шлюзамі ды трубамі-рэгулятарамі? Гэта памылка нарабіла нямала шкоды. Шмат дзе паперасыхалі тарфянікі, паскорылася іх разлажэнне, сталі мізарыць, а то і проста гінуць пасевы на асушаных землях.

Цэнтральны Камітэт Кампартыі Беларусі і ўрад рэспублікі асудзілі «глыбокую» меліярацыю і прасты спуск вады з балот Палесся, вызначылі новы напрамак у меліярацыйным будаўніцтве.

Цяпер разгорнутым фронтам ідзе перабудова ўсёй Арэскай сістэмы, — паведамляе Круглень і падрабязна тлумачыць будову і прыныцы дзеяння новай сістэмы.

Галоўны вузел Арэскай сістэмы — Любанскае вадасховішча плошчай 2,250 гектараў. У ім пабіраецца 40 мільёнаў кубаметраў вады. Тут жа, ніжэй вадасховішча, размешчаны сажалкі рыбнай гаспадаркі. Агульная плошча іх дасягае амаль 2,450 гектараў і трымаюць яны 38 мільёнаў кубаметраў вады. Значная частка вады гэтых двух басейнаў, як мяркуецца праектам, пойдзе на жыццё пасеваў на асушаных глебах.

Каб кіраваць вадой — куды трэба паліць, адкуль спусціць — на Арэсе і магістральных каналах ставяцца шлюзы, пра якія прыхільнікі «глыбокай» меліярацыі і слухаць не ханелі. На каналах меліярацыйнай

сеткі ўкладваюцца трубы-рэгулятары. Усяго за гады рэканструкцыі збудавана 62 шлюзы, укладзена каля 400 труб-рэгулятараў.

Перабудова меліярацыйнай сеткі яшчэ далёка не закончана, і мяне цікавіць, на якой жа плошчы ўжо дзейнічае двухбаковае сістэма. На маё пытанне Круглень засяроджана сцяў сухаватая губы, між брывамі над пераносам узвілася складачка.

— Яшчэ работы на шмат гадоў, — адказаў ён. — Калі браць толькі Любаншчыну, то тут асушана 58 тысяч гектараў, а вада падаецца ў глебу толькі на 27 тысяччах. Усяго ж у басейне Арэсы будзе асушана 126 тысяч гектараў, з іх 74 тысячы будучы жыўцыя вадой па дрэнажу і 23 тысячы штучным дажджаваннем.

— А ці хопіць вады?

— Як сказаць. Гледзячы ў які год. Здарваюцца сухія гады і мокрыя, — і ён апавядае, як у мінулым 1975, наогул сучасім у Беларусі, годзе заліло дажджамі пойма Арэсы. З вясны пракінуўся сухавей. Пазачынілі ўсе застаўкі, каб затрымаць вадку. І раптам кругтая змена надвор'я — нечакана хлынула ліўні. Ды такія, што ніхто на Любаншчыне і не памятае падобных. За адны суткі ў раёне саўгаса Любанскі выпала блізка 80 міліметраў вады. Двухмесячная норма за суткі! Можна ўявіць, што тварылася. Каб жа гэта адны такія суткі! Амаль усё лета ліло і ліло. За чэрвень выпала больш за 200 міліметраў вады. Трэцяя частка гадавой нормы. Усе каналы і канаавы перапоўніліся, разліліся. Арэса выйшла з берагоў, хоць шлюзы ўсюды былі адчынены. Вадку ў Арэсе падпірала паводка на Пічы, там таксама лінула з неба. Арэса захлынула, не змагла прапусціць усю вадку.

— Можна, рэчышча яе мала паглыбілі?

— Не, — адмоўна пакрыўіў га-

лавой Круглень. — Пры рэканструкцыі Арэсы ўлічвалі прыроўнасць гадоў на апады. Пашыралі і паглыбілі рэчышча з разлікам, што адзін з 10 гадоў будзе незвычайна мокры. І ў такі год Арэса прыме ўсю вадку. А такія, як сёлетні, бываюць, бадай, у сто гадоў раз. Нельга ж трапіцца на вялікі выдаткі і грунтаваць сістэму ў разліку на тое, што можа выпадкова здарыцца.

Сцяпан Язэпавіч паведамляе, што на выпадак засухі павялічваюцца запасы вады. У вадасховішчы «Любань» падсылаецца плаціна, узровень возера павысіцца на паўметра, а гэта — 10 мільёнаў кубаметраў вады дадаткова. У раёне Старых Юркавіч, ніжэй Любані па Арэсе, мае будавацца калгасная сажалка плошчай 140 гектараў. Возера Вячэра, за Рэдкавічамі па дарозе на саўгас Любанскі, якое было перасохла, прачышчана цяпер, заўважыцца вадой. У Старадарожскім раёне, паміж Пічы і вытокаў Арэсы, пачынаецца будаўніцтва Ляўкоўскага вадасховішча блізка 500 гектараў. Вада ў гэта вадасховішча будзе падавацца помпавай станцыяй з Пічы, а з вадасховішча самацёкам па каналу пойдзе ў Арэсу. Гэта як бы рэзерв на ўсякі выпадак, калі занадта спатрэбіцца.

— Як ні дзіўна, — заканчваюць сваю думку, заўважыў Сцяпан Язэпавіч, — у сухія гады лягчэй кіраваць вадой, чым у мокрыя.

— А ці не будзе рыбная гаспадарка шкодзіць сельскай горах, чым тыя засушлівыя гады? Вада ж патрэбна і рыбе, і пасевам у адзін і той жа час.

Пра такую небяспечнасць спалучэння меліярацыі і сажалкавага рыбаводства мне не раз даводзілася чуць у навуковым асяроддзі, заўважаць устрыжжаную насяржонасць кіраўнікоў калгасаў і саўгасаў.

— У нас, на Любаншчыне, гэта першы раз Палесся вопыт спалучэння рыбнай гаспадаркі

з меліярацыйнай сістэмай двухбаковага рэгулявання, вільгаты глебы, — і Сцяпан Язэпавіч даў станоўчую апэнку гэтаму вопыту, рашуча сцвярджаючы, што такое спалучэнне не на шкоду сельскай гаспадарцы, яно дасць ёй дадаткова значную колькасць вады.

— Вельмі раю вам пабываць у нашым рыбгасе, пагаманіць з дырэктарам Вячаславам Уладзіміравічам Баравіком. Гаспадарлівы чалавек.

Турбавала мяне яшчэ адна з'ява. Увесь час агляду новай меліярацыйнай сістэмы, мне кідаліся ў вочы вялікі масівы бульбянішчаў і палеткаў, на якіх былі толькі што выкапаны цукровыя буракі. Прапаўшыя культуры згубны для тарфянікаў, хоць і даюць на іх высокі ўраджай. Прапаўшыя патрабуюць частай апрацоўкі, вяршэнні глебы, а тарфянікі — арганічнае рэчыва — гэтага не любяць, ад частага перагортвання хутка разлагаюцца, бялагічна гаряць.

Усім земляробам і кіраўнікам сельскай гаспадаркі, работнікам кіруючых і планавых органаў добра вядома пастанова дырэктывных органаў рэспублікі, прынятая яшчэ ў 1970 годзе, якая, каб захаваць тарфянікі на доўгі час, абмежавала пасевы прапаўшых 5—10 працэнтамі ад плошчы глыбокіх (глыбей за адзін метр) тарфянікаў, уключаных у севазвароты. На ўсёй плошчы мелкіх тарфянікаў (да аднаго метра) і на палове плошчы глыбокіх вызначана сеяць толькі шматгадовыя травы. Пад шматгадовыя травы згодна дырэктыве павіна адводзіцца звыш 70 працэнтаў усё асушаных тарфянікаў, бо пад травамі яны калі і разлагаюцца, то вельмі слаба.

— За вадку мы біліся доўга. Дабіліся нарэшце. Будзем новыя меліярацыйныя сістэмы, утрымліваем яе ў вадасховішчах, рэгулюем сцёк. Але, як бачыце, вада яшчэ не ўсё вырашае. Трэба ўмець гаспада-

рыць па тарфяніках. Можна, гэта нават галоўнае. Лепш яам пра гэта з самімі гаспадарамі пагаманіць.

Мы яшчэ доўга, пераезджаючы з месца на месца, аглядалі адноўленыя каналы і кэравы, шлюзы, трубы-рэгулятары, палі, дзе пракладзены дрэнаж, культурныя пашы. Перабудова меліярацыйнай сістэмы пераакувала, што пераасушаныя тарфянікі ажывуць, вада не будзе адцяляцца ад зямлі, як раней, а стане жыўчым пасевы, служыць чалавеку. Разам з тым з галавы не выходзілі два пытанні: адно — як будучы дзяліць між сабой вадку сельская гаспадарка і рыбная, ці варта таго рыбная гаспадарка, каб наступіцца на яе карысць дэляй вады, так неабходнай пасевам; другое — ці ўсё ладна са скарыстаннем тарфянікаў, дэлея якіх і вядзецца меліярацыя балот з вялікімі выдаткамі.

2. СПАЛУЧАЦЬ НЕ АБЫ-ШТО

Дырэктар рыбнай гаспадаркі, праўдзівай, рыбнага камбіната, я застаў у кабінете. Вячаслаў Уладзіміравіч Баравік пільна разглядаў нейкія паперы. Узняў галаву, кіўком адказаў на прывітанне, запрасіў сесці, адсунуў свае паперы ўбок, паказаў на іх прэс-пап'е і з га-тоўнасцю слухаць нахіліўся да мяне.

— Ага, ага, добра, добра, — дубальтаваў ён словы. — Тады нам у кабінете няма чаго рабіць. На сажалкі. Якраз ідзе адлоў. І пачынам, і пагамонім. — Устаў — і галава яго адрозу апынулася пад столлю. Сядзеў, крыху налегшы на стол, і здаваўся чалавекам сярэдняга росту, а падняўся — раптам стаў здзіўляюча высокім.

Агдаўшы маё нечаканае здзіўленне, усміхнуўся і сказаў:

— Некалі валебальістам быў. Валебальныя каманды біліся за мяне. Мячы лоўка зразаў. (Працяг на стар. 14—15).

ПРАЦОЎНЫЯ БЕЛАРУСІ — ФОНДУ МІРУ

Ілюстраваны плакат над такой назваю выпушчаны Беларускай рэспубліканскай камісіяй садзеяння Савецкаму Фонду міру. Ён расказвае пра ініцыятыву калектываў прадпрыемстваў, устаноў рэспублікі па падтрыманню міралюбных сіл планеты. Толькі за апошнія пяць гадоў паступленні ў Савецкі Фонд міру па нашай рэспубліцы павялічыліся больш чым у дзесяць разоў і склалі ў мінулым годзе звыш 1,8 мільяна рублёў.

Плакат расказвае пра актыўны ўдзел у гэтай патрыятычнай справе вучоных, пісьменнікаў, творчых калектываў. Напрыклад, калектыву Акадэміі навук БССР унёс на высакароднюю справу звыш 30 тысяч рублёў. Акадэмік АН БССР Ф. І. Фёдару перадаў у Фонд міру сваю Дзяржаўную прэмію БССР у памеры 2.500 рублёў.

Тысячы рублёў перададзены ў Фонд міру беларускімі пісьменнікамі. Прыклад у гэтым паказваюць нашы народныя паэты Пятрусь Броўка, Максім Танк, Кандрат Крапіва. Зборы ад дадатковых спектакляў перадалі Савецкаму Фонду міру калектывы Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета, Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Я. Купалы і іншых тэатраў. Не толькі патрыятычнай песняй служыць справе міру вакальна-інструментальны ансамбль «Песняры». Адзін з іх канцэртаў у Палацы спорту прынёс у Фонд міру звыш 8 тысяч рублёў.

М. РОЗУМ,

намеснік загадчыка даследна-інфармацыйнага аддзела БелНДІНТІ Дзяржплана БССР.

Раіў бог дзіцяці
Рукі цалаваць у маці:
Бо схіліцца перад ёю дома
Шмат куды лягчэй, як кленчыць
мне перад мадоннай!
Я павінен быць шчаслівы доляй,
Але шчасця зразумець не здолеў!
Дзе ж вы, шчасце, маладосць!
Вас няма! А гора ёсць.
Сорам і спалох
Словамі адзначыць:
Гора комі, беднасць і нястачы
Я цярпець не мог!

Ой, ты жыццё! Усё болей нешта
Цаню цябе дзень кожны.
Што спрэчкі нам! Ты застанешся,
А я ўжо адыходжу...
Бясконцае ты, калі-небудзь
Палейшаеш на свеце...
Чаму ты абяцаеш неба,
Нагадваеш аб смерці!
Хоць пойдзеш,—я з табой
ласкавы:
Так больш тваёй мне ласкі...
Чвэрць веку граць тваю таптаў я,
Дзень пазбіраю краскі...
Засохніць кветкі, звяне квецень,
Ой, ты жыццё! Усё болей нешта

Іван КУРАТАЎ

Нядаўна споўнілася сто гадоў з дня смерці заснавальніка комі літаратуры і літаратурнай мовы Івана Куратава.

Трагічна склаўся лёс паэта. Памёр ён ад сухотаў у трыццацішасцігадовым узросце далёка ад роднага краю, у Казахстане.

Паэтычная спадчына Івана Куратава доўгі час была забыта. Рукапісы яго твораў амаль паўстагоддзя праляжалі невядомыя нікому і толькі выпадкова былі выяўлены ў 1923 годзе на гары хаты памёршага пляменніка паэта.

Я ссохну разам з кожнай!
Жыць будуць іншыя на свеце:
Мяне супакой, божа!
Ой, ты жыццё! Усё болей нешта

Цаню цябе дзень кожны.
Што спрэчкі нам! Ты застанешся,
А я ўжо адыходжу...

Ц Е М Р А

На зямлі ў нас цемра тут,
Ноч бясконца стагоддзі:
Папацёмку чорны люд,
Не шукай людзей,—не знойдзеш...
Не, не знойдзеш! Нават тых,
Што ў адзенні снежнай белі,
Кажаны з бакоў усіх.
Абляпіць даўно паспелі!
Злы вампір зацьміў святло,
Прагна белы колер смокча...
Покуль сонца не ўзышло,
Захлынуся ў цемры ночы...
Цесна ў гэткім змроку нам...
Сонца выгляне здалёку
І расуне цемру... вам!
І ўздыхнеце вы з палёгкай!
Сонца ўзыдзе тут, браты!
Бачу я святло світання...
Росаў россыпы густых
Заблішчаць ад промняў рання.

Пераклаў Мікола АУРАМЧЫК.

РЫБА НЕ П'Е ВАДЫ

(Працяг. Пачатак на стар. 12).

І ў мяне было жаданне павываць на рыбных сажалках, бліжэй пазнаёміцца з гаспадаркай. Хацелася ведаць не толькі прычыны рыбаводства а меліярацыі, але і тое, якая рыбная гаспадарка спалучаецца, ці адпавядае яна патрэбам грамадства, якой яна павінна быць.

Спусціліся ўніз з другога паверха Вячаслаў Уладзіміравіч выгнаў з гаража машыну, і мы рушылі аглядаць рыбныя сажалкі.

— Люблю рыбную справу, водны прастор—во як!—і Вячаслаў Уладзіміравіч падняў кулак. Ён расказаў, што народзіўся ў Петрыкаўскім раёне, дзяцінства прайшло ў рыбгасе «Трэзія». Банька яго быў гідратэхнікам, будаваў рыбныя гаспадаркі. Пётрыкаўшчына—самая глыбіня Палесся. Шмат рэк, старыя азёраў. З дзяцінства палюбіў рыбную справу, азёрныя прасторы. У яго не было хістанняў у выбары прафесіі. У 1967 годзе скончыў Калінінградскі інстытут рыбнай гаспадаркі і прыехаў у Любань. Гадзі два працаваў загадчыкам участка, а пасля стаў дырэктарам рыбгаса.

— Гаспадарка наша маладая,—расказвае ён.—Пяцьшэсць гадоў, як больш-менш наладзілася. І, дарэчы, мае першы вопыт спалучэння меліярацыі з рыбаводствам на Палессі.

Зручны момант, і я паспяшаўся з сваім пытаннем, як жа будучы спалучацца патрэбы ў вадзе рыбнай і сельскай гаспадаркі, ці не будзе тут канкурэнцыі.

— А рыба вады не п'е,—павярнуўшыся да мяне, з усмешкай адказаў Вячаслаў Уладзіміравіч.—Так, так, не п'е. Ёй вада непатрэбна. Жыве? Жыве, у вадзе, паядае ўсякія вадзяныя істоты, нават траву,

вады ні-ні. Ні ў зуб нагой,—смяецца ён.—Кашкурэнцыі ніякай не будзе.

Не адрываючы вачэй ад дарогі, ён ужо сур'ёзна кажа: — Вельмі ўдалае спалучэнне—вадасховішча і рыбная гаспадарка ва ўмовах Палесся.

Сваю думку, праўдзівей—вывады з практычнага гаспадарання, ён слухаў дакладней тым, што іхнія рыбныя сажалкі могуць штогод даць сельскай гаспадарцы 15 мільянаў кубаметраў вады дадаткова да таго, што дае вадасховішча. Вадасховішча ж дае 33 мільёны кубаметраў. Амаль палову вады дасць рыбная гаспадарка. І рыба гэта не на шкоду.

Для рыбных сажалак спецыяльна запланаваны большыя глыбіні, чым трэба, каб мець лішак вады. Як ні дзіўна гучыць,—галоўнай мэтай рыбнай гаспадаркі з'яўляецца акумуляцыя вады для жыцця пасеваў. Але паколькі ёсць і рыбаводства, напэўна ж, у рыбнай гаспадарцы ўнікаюць свае клопаты. Вячаслаў Уладзіміравіч так і кажа:

— Не разумею мяне літаральна. Маўляў, на рыбу мы махнулі рукой, сядзім і збіраем вадку ў сажалкі. Раз ужо створана рыбная гаспадарка, то для нас, работнікаў рыбгаса, рыба—галоўная задача. Усё роўна так ці гэтак наша гаспадарка падпарадкавана асноўнай мэце—даць вадку пасевам. У любы час! Як на пажар! А рыба? Страты? Не павінна быць. Усё разлічана. Нейкі кароткі час, калі ўжо на тое пойдзе, рыба можа пабыць і на скупаватай вадзе. Але гэтага не здарыцца.

Спалучэнне меліярацыйных сістэм і рыбных гаспадарак мае шырокую перспектыву на Палессі.

Па завяршэнні меліярацыі Палесся плошча воднай паверхні рыбных сажалак 19 рыбгасаў складзе 56,2 тысячы гектараў. Кожны гектар дасць 10—15

цэнтнераў рыбы і больш. Да гэтага трэба дадаць 500 калгасных і саўгасных—параўнаўчы дробных—сажалак агульнай плошчай 18,9 тысяч гектараў, якія змогуць даць на 5—6 цэнтнераў рыбы з гектара. Лёгка ўявіць, колькі можна мець рыбы на Палессі пры спалучэнні меліярацыі і рыбаводства. Варта спалучаць.

Вячаслаў Уладзіміравіч растлумачвае, што натуральныя азёры і рэкі наогул не могуць даць столькі рыбнай прадукцыі, колькі штучныя рыбныя сажалкі. На Палессі 22 тысячы гектараў натуральных азёраў і рэк і даюць яны на 30—40 кілаграмаў рыбы з гектара. У сарак—пяцьдзесят разоў менш, чым штучныя. Розныя ўмовы і розная рыба. Есць рыба азёрная і рачная, і ёсць сажалкавая рыба. У рыбных гаспадарках Палесся разводзіцца сажалкавая рыба.

Мы пад'ехалі да вялікага штучнага возера, гектараў на сто пяцьдзесят, а можа, і больш. Гэта нагульная сажалка. З сажалкі спускаюцца вады і яна мае сумны, непрыветны выгляд. Усё яе шэрае гразкае дно ўсыпана пнеўем. Піі то густа, як казлякі на паліне, збіваюцца кучамі, то рэдкімі бародаўкамі парасыпаны па дне, то цягнуцца калонамі, як вайска, нібы сабраліся самі выйсці з бруднага дна на мурожацы сухадол.

— Во, бачыце, як нехайна робяць нашы меліяратары. Дно забруджана. Пнеўе, зрэзанія, а то і целыя кусты, паваленыя дрэвы. Усё гэта гніе, псуе вадку, а рыба таго не трывае. Расце дрэнна, ды і страты—адыход слабейшых. Хіба можна так, спалучаць высокапрадукцыйную рыбную гаспадарку з меліярацыяй пры такой якасці іхняй работы?—першым кажа Баравіч.

Супакойшыся, ён кажа, што меліяратары павінны пачыста прыбраць з дна ўсе кусты і

дрэвы з карнінем, узараць яго, пракультываваць, прыкачаць каткамі, а ў некаторых сажалках нават пасеяць траву. А яны, як толькі ўздымуць дамбы, спяшаюцца да адачы работы затаніць дно.

— А цяпер можна чысціць? — Чысцім штогод, але ў нас няма патрэбнай тэхнікі. Ды і выдаткі дзвіжныя.

Вада ўвось пераспускаецца з усіх нагульных сажалак, каб вылавіць рыбу. Вадою рыба выносіцца праз вадаспуск у бетонны бункер метраў дзесяць даўжынёй і метры два шырынёй. Ён бітком набіты рыбай. Яе тут тысячы. Яна шавеліцца, варочаецца, здаецца, дыхае як адзін агульны арганізм, як адна істота.

Рабочыя ў брызентавых спяцоўках і гумавых ботах з высокімі, па самыя пахвіны, халымамі стаяць у вадзе і вялікімі сачкамі вычэрпваюць рыбу і ссыпаюць у кантэйнер, адтуль—у машыну. Вылаўленая рыба адвозіцца на сартвальны пункт.

— Густа, як усё роўна ў вас, у Мінску, у тралейбусе,—жартуе брыгадзір Язэп Дзянісавіч Карповіч.

— Гэта наша лепшая брыгада,—знаёміць мяне Вячаслаў Уладзіміравіч з ім і, схілы да жарту, падкрэслівае: — Заўважце, прозвішча ў яго рыбнае—Карповіч. Яму на рыбу шанцае.

— З карпаў мы,—смяецца Карповіч.

Брыгада Язэпа Дзянісавіча з трох чалавек выгадавала ў сажалцы на плошчы 167 гектараў 317 тон рыбы. Па 19 цэнтнераў з гектара. А ўся гаспадарка дае 20 тысяч тон рыбы, у сярэднім па 18 цэнтнераў з нагульнага гектара сажалак пры плане 15 цэнтнераў.

На просьбу расказаць пра сакрэты поспехаў загадчык участка інжынер-рыбавод Уладзімір Піліпавіч Ахрамейка ківае на Карповіча:

— Усе сакрэты ў яго. Язэп Дзянісавіч ведае мову карпаў. Умее з імі ладзіць.

— Ніякіх сакрэтаў,—трымаючы дурылак з рыбай і паглядаючы, як з яго сцякае вада,—адказвае Карповіч. Высыпаючы рыбу ў кантэйнер, працягвае:—Рыба, як і людзі, любіць сонца, цяпло, хоць і жыць у вадзе. На дне, у холадзе, не хоча сядзець. Трымаецца каля паверхні, дзе ваду сонейка працівала. Ухопіць корму на дне, ды зноў грэцца. Тут трэба і кумекша, дзе выбраць для яе кармавыя мясціны—«сталоўкі». Дзе святлей, дзе цяплей. І корм гак сыпаць, каб яна не таўклася кучамі. А корм ёй рацінай даваць, як толькі сонца бліснула вунь з-за таго лясочка. Рыбы, як і птушкі, рана працяваюцца. Нораў іх трэба ведаць і трапіць дагаджаць. І ўсе тут хітрыкі. Ды яшчэ трэба сажалкі трымаць чыстымі, ды ўгноіць дно, каб расліны і ўсякая жывасць дробная вадзілася. Карпы ахвацьці паласавіцца чарвячком, личынкай камара, страказы. І любіць цішу, усяго баіцца.

— Аднаго толькі не баіцца—гулу долачнага матора,—заўважае Карповіч і падае такі малюнак:—Засыпаў у лодку камбікорм і як толькі загудзе матар, уся рыба валам хлыне да кармажала. Рушыў—і за лодкай гоніцца доўгі шлейф карпаў. Яны кружаць, шымраць, кудляюцца адзін цераз аднаго. Пацеха!

Рыбы ў бункеры ўсё меншае і меншае. Рабочыя перацягвалі яе ў кузаў машыны. Загадчык участка Ахрамейка дае каманду адчыніць застаўку шлюза і перагнаць новую партыю рыбы з сажалкі ў бункер.

Едзе далей. Вячаслаў Уладзіміравіч паведамляе, што іхняя гаспадарка поўнаасістэмная, мае матачнае пагалоўе, выводзіць і гадуе малькоў, нагульвае рыбу да таварнай вагі. Ён паказвае маленькую, сабак дзесяці, перастовую сажалку з травяністым дном. На пасачым, наогул зямлістым дне карп не перастуе.

АБ ЧЫМ ПІСАЦЬ?

ГУМАРЭСКА

Як заўсёды ў суботу, прыдзё Іван Кузьміч на канану і ўзяў у рукі свежыя нумары газет.

Але чытаць не хапелася. Вунь колькі напісана! Аж уважыў шэра. Толькі пачы — адразу сон зморыць. Добра яшчэ, фотаздымкамі перасыпана... Глядзі ты! Мармышкін наш з аўтамаханічнага, нешта нашкрабаў. Дзесяць радкоў, а прозвішча ўсё роўна вялікімі літарамі на пяце глядзіці! Вось і верні. Дык гэта ж Багданаў! Разам у школу хадзілі. На ўроках матэматыкі раманы пачытваў. Бач ты яго, сам пісаць пачаўчыўся...

І сэрцам адчуў Іван Кузьміч, што ў галаву навінны васьмь васьмь прыйсці галоўныя думкі. Пакуль што яны мітусіліся, прыляталі, выляталі. Не тое, не тое... І раптам:

«Патрэбна самому нешта зрабіць такое, каб усё ахнулі. Заенчылі і сказалі: «Ну і галава наш Іван Кумпякін!» Што? І скажучь. Вось сяду так за стол, возьму ручку, паперу і

напішу апавяданне. Пішуць жа людзі. А ў мяне, можа, таленту непачаты край. Я ж яго прыбірог на чорны дзень... Возьме і выйдзе! Так атрымаецца, што яшчэ слоў такіх не прыдумалі, каб ахарактарызаваць мой талент...

Не, лепш, відаць, з верша пачаць. Пакуль тое апавяданне напішаш, вады шмат уцячэ. Хвароба якая зваліць, ці мала што. Тут трэба каб адразу падумаў і зрабіў. Іншыя сцвярджаюць: вершы цяжка пішуцца. От, дзіўныя людзі. Сеў і падабраў тую рыфму. Адшукаў у галаве, калі яна ў пяце масца. І ўсё будзе гладка, як у той песні: «ехаў ля ракі» — «мыла рушнікі», «вады бяюць» — «а то утаплюць». Гэта, праўда, з Янкам такое выйшла. А калі мне пачаць... Ну, не адразу бывае, што светлая думка наскочыць у галаву. Гавораць, нават у паэтаў выпадаюць такія дні, што не плешчацца — не кучэца. Двух слоў пад рыфму за-

гнаць не могуць. Быццам бы выхадныя дні гэтыя...

Ці не лепш мне заметку шмаргануць. Напішу пра недахопы ў калектыве. Працуеш дрэнна — усё пыхай ведаюць. І пра брак, і пра тое, як начальніка пыха за грудкі хапаў. Але ж, шыра кажучы, які дурань пра сябе такое напіша.

Есць, праўда, другія, не менш важныя тэмы. Вунь Бутэлькін з Пробкіным у вышварзнік палалі. Фельетонам у «Пыласосе» па іх бы ўдарыць! Прынісінуць, вывесці на празрыстую ваду. Бяда, што разам з імі пачынаў. На «чарніла» збіраў. Каб жа я ведаў, што пісаць прыйдзецца! За вярсту б абышоў. За дзесяць... Пра культпаход, застаецца. І зноў не быў. Адастаў ад жыцця, скажучь. Пра другіх піша, а сам цемра. Ні разу ў жыцці таго «Шчаўкучыка» не чуў і не бачыў. Пісака...»

Нехта так звоніць... — Мікіта Мітрафанавіч! Трымай «краба». У «падкіднога» на двары даюць!?

А, бягу, бягу. Дзякую табе, дружа, што зайшоў. Я тут ледзь нумар не адмачыў. Не да смеху было б.

В. НАЙДЗІН.

ЭПІГРАМЫ

Алесь АДАМОВІЧ

Яго аповесць аб Хатыні... Чытаеш — кроў у жылах стыне.

Анатоль ВЯРЦІНСКІ

І мы вяселія. І ён вяселі. Які смяшлівы калектыву! Вядома, людзі — не анёлы і ён — паэт, а не святы.

Слброўскія шаржы і вершы Святланы МАРЧАНКА.

САТЫРЫЧНЫЯ МІНІАЦЫОРЫ

ЦІМОХ

Вялікі майстар наш Цімох Паабяцаць, паспачуваць... А каб чым-небудзь дапамог — Такого нешта не чуваць!

ЛЯСНІК-СПЛАУШЧЫК

Ляснік Хама — не пятагон, А за рублі ды самагон Сплаўляе спытна дрэва — Сасну і дуб — «налева».

НЕ РАЗБЯРУЦА

Жонка мужа дакарае, Што зарплату прапівае. Муж клянецца кожны раз: — Прапіваю я аванс!

КРЫВАДУШНАСЦЬ

— Люблю дзяцей, люблю сям'ю! — Штодзень Зязюля кукавала. Ды ў гнезды Дзятлу, Салаўю Штогод па яйку падкідала.

Нічпар ПАРУКАЎ.

ФРАЗЫ

Яго касавокасць выдаваў толькі віны магазін.

Сенсацыя: у дурня вырас зуб мудрасці.

Ён хадзіў у капялюшы, а ўсё роўна гаварылі, што спіць у шапку.

І. БАРКОЎ.

ПАРОДЫЯ

У водах шэрай рачулікі З імем чыстым і гуднім...

Цялё прылязлі ля плоту, Каб прывыклі з маленства Да пошуму траў...

Ніна ШКЛЯРАВА.

У водах шэрай рачулікі Ніна галашка ногі. Месяц, як снег, бялюці!

У ВОДАХ ШЭРАЙ РАЧУЛІКІ

Высунуў з неба рогі.

— Што ж ты вадзіцу муціш — Хвалю ў пене белай? Глянь, вунь, цялё ля плоту Усе буракі паела.

Ніна ж сядзіць, як рэпка, Звесцішы ў рэчку ногі. Месяц, як снег бялюці З неба тапырыць рогі... Артур ЦЯЖКІ.

— Любіць камфорт, — смяецца Баравік.

Спяняемся ля вадаспуска гадавальной сажалкі. З яе таксама амаль усё вада спусчана. Вадаспуск перагароджаны гусцевай, як рэштата, сеткай, праз якую працягваецца вада. Да сеткі струменем нагнала шмат серабрыста-зеленаватага лазовага — вузкага, даўгаватага — лісця. Так густа, што аж не відаць вады. Падыходзім бліжэй і я здзіўлена глэджу, як лісце шавельніцы, мітуціцца ў вадзе, як усё роўна кішчы ў катле.

— Гэта сяголеткі. Малыкі, — тлумачыць Вячаслаў Уладзіміравіч.

Жанчыны барвовымі ад холаду рукамі вычэрпваюць малючку каўшамі і пераліваюць у кузавы машыны. Адсюль іх перавозыць у зімавальны сажалкі. Сажалкі гэтыя невялікія, па паўметра, але глыбокія, два метры. Нагульныя ж крыху больш за метр глыбіні. Вясной іх перасадзяць у нагульныя сажалкі і да восені — двухгадовы цыкл — карпы набіраюць вагу да паўкілаграма і больш. Гэта ўжо таварная рыба.

Праязджаем міма матачных сажалак, у якіх жыве вытворчы статак карпаў. Трымаюць племянныя карпаў пяць-шэсць гадоў.

Вячаслаў Уладзіміравіч падрабязна расказвае аб гадоўлі карпаў. Мы не едзем, а нясецца на ўсю сілу на дарозе на вузенькай дамбе між азёр. Машына ляціць са скорасцю, можа, звыш ста кіламетраў па вузкай і высокай дамбе, як на нацягнутым канале. Абапал дарогі пад парывамі ветру б'юцца вады, высокімі хвалямі б'еца ў адхонны дымбы. Адзін неадкладны рух — і мы ў халоднай купелі. Мой гаспадар, палюўчы і спартсмен, відаць, любіць шпаркую язду. Люблю, прызнацца, і я прамацца, каб аж вецер свістаў над машынай, але... не па такой небяспечнай дарозе. Вячаслаў Уладзіміравіч паварочваецца да мяне і пытае, ці бачыў я дарослых, матачных карпаў.

— Пяці-шасцігадовы? Во та-

кія бываюць, — ён кідае руль і разводзіць рукі на шырыню метра. А машына нясецца на ўсю скорасць. Цяпер яе можа і вецер здэмухнуць у хвалі. Усё ж ад гэтай акааннай скорасці прыемна заходзіцца дух. Ён зноў ханае рукамі руль і дадае: — Кілаграмаў дванаццаць — пятнаццаць. А ты, якіх мы ядзім, чатырыста-пяцьсот грам — моладзь.

На сартавальным пункце адбіраецца буйны карп, вагою звыш 350 грамаў. Рыба на рэштках змываецца вадой у садкі і адсюль развозіцца розным гандлёвым арганізацыям. Дабнейшую зноў запускаюць у зімавальную сажалку. Налета яна дасягне васьмісот грамаў, а то і кілаграма вагі і пойдзе ў продаж.

Садкі, даўжынёю дзесяць і шырынёю два метры, поўныя рыбы. Карпы дужыя, бліскучыя, поўныя, як глянкі, плёскаюцца, падскокваюць угору, тыкаюцца насамі ў бетонныя сценкі, але ўжо адсюль ім не вырвацца ў вольныя воды прастор.

— З продажам няладна. Прадаём 10—12 тон у суткі. А ўсяго 20 тысяч тон. На ўсю зіму хопіць.

— Дык гэта ж добра. Трэба, каб свежая рыба прадавалася ўвесь год.

— Для спажываца гэта добра, так павінна быць, але ў нас няма дзе захоўваць. Увосень трэба вылавіць усю таварную рыбу. З-пад лёду яе не возьмеш. А гандлёвы арганізацыі не могуць разгарніта як трэба. Наш рыбакамініст «Любань» прадае рыбу мінскому магазіну «Нептун». Дамовіліся, што «Нептун» будзе браць кожны дзень пяць тон рыбы, але бярэ тоны дзве, а то тону паўтары, а часта і менш.

У Мінску, які дзеліцца на сем адміністрацыйных раёнаў, ёсць пяць рыбных магазінаў, як паведамляе Вячаслаў Уладзіміравіч, з басейнамі для гандлю жывой рыбай. Па магазіну на раён не прыпадае. І на пашырэнным магазінаў з акварыумамі вялікай падзеі няма.

— А што абыходзіць збудавань акварыум на якую тонну рыбы ў любым магазіне? Адна

тона цэменту, дні два работы — і жывую рыбу можа прадаваць па ўсім горадзе, — кажа Вячаслаў Уладзіміравіч. — Аказваецца, апроч цэменту яшчэ трэба і нешта больш важнае — клопат аб спажывацях, аб людзях. Улічыце, што колькасць рыбы павялічваецца, у строй уступаюць усё новыя і новыя рыбныя гаспадаркі.

Я часта хаджу ў «Нептун» «на рыбакі» і там неаднойчы даводзілася чуць ад пакупнікоў, што карп — рыба вадзяністая. І цана не вельмі сходная — 90 капеек кілаграм, а пасля першага снежня — і рубель 10 капеек. Марскі акупць больш каларыйны, выпатрананы і без галавы — 85 капеек кілаграм.

— Цана залежыць ад умоў вытворчасці. Дайце нам механізацыю, і мы саб'ём цану на рыбу. Механізацыя рыбнай гаспадаркі — пільная праблема. У нас усё рукамі. Самі бачылі.

Так, бачыў я гэтыя парэпанія, барвовыя ад сцюдзёнай вады рукі. Яны выразна сведчаць аб неабходнасці механізацыі работ. Работа рыбаводаў поўная романтикі, паэзіі, але ў гэтай паэзіі ёсць яшчэ суровыя фарбы.

— А якасць рыбы, асартымент яе? Калі ўжо спалучаць рыбную гаспадарку з меліярацыяй, то такую, якая б задавала патрэбы насельніцтва. Няўжо ўсё 19 рыбгасаў, якія ствараюцца на Палесці, будуць частаваць нас толькі карпам?

— Не! Лічым сваім святым абавязкам дагадзіць патрэбам і густам тых, хто ідзе ў магазіны да акварыумаў з жывой рыбай, — адказвае Вячаслаў Уладзіміравіч. — Гаспадарка наша маладая, толькі разгортваецца, але ўжо сёе-тое робім, каб даць высакаякасную і разнастайную рыбу.

Ён паведамляе, што гаспадарка пераходзіць на трохгадовы цыкл, у продаж будзе паесціцца карп не двухлетак, а трохлетак, больш высокай якасці, менш вадзяністы і большай вагі. Цяпер у продаж ідзе ў асноўным карп. Калі дазваляць умовы і магчымасці, то гаспадарку імкнёмся дасягнуць да такой структуры рыбнай прадукцыі: карпа — 60 працэнтаў, пра-

цэнтаў на 10 таўсталобіка і амура белага, караса таксама працэнтаў 10, стронгі ці, як яе афіцыйна зовуць, фарэлі, працэнтаў пяць і шчупака каля гэтага.

— Слаба ў нашай рэспубліцы разгорнута селекцыйная работа з рыбай, — скардзіцца ён. — А без гэтага цяжка змагацца за якасць прадукцыі. Зірніце сюды, — зварнуў ён маю ўвагу на на невялікую кучку рыбы, якая ляжала ў кутку сартавальні.

Рыба невядомая мне, зусім не падобная да карпа, па форме не такая і значна буйнейшая. Вячаслаў Уладзіміравіч падымае дзве рыбіны і, узважаючы іх у руках, тлумачыць: — Гэта таўсталобік. А гэта — белы амур. Цудоўная рыба. Таўсталобік жывіцца планктонам. У яго такі рот, што набярэ вады і адцэліць планктон. Як кіт. А гэты, белы амур, не рыба, а жыўціна. Есць падзяную траву — ўрэчнік, чыстацел, эладэю і іншыя. І вялікая вырастае. Амур белы дасягае даўжыні больш метра і да трыццаці кілаграмаў вагі. Таўсталобік — па даўжыні такі ж, але вагою меншы, кілаграмаў дванаццаць-шаснаццаць. Усё ж! Чаго вы хочаце, адна рыбіна — пуд!

Вячаслаў Уладзіміравіч шкадуе, што гэтыя віды рыбы цяжка разводзіць, не растуць яны толькі ў цёплай вадзе. Але пры Белазерскай ДРЭС на адыходах цёплай вады арганізаваны гадавальнік, там вырошчваюць малючку і развозяць па рыбгасах, і ёсць надзея атрымаваць іх у дастатковай колькасці.

— З іх быў бы добры балык. Дарэчы, мы будзем цэх гарахага вэнджання рыбам. А што да белага амура, то ён вельмі добры меліяратар. Усе каналы можа ачысціць ад травы, — кажа Баравік і паведамляе, што ў 1974 годзе далі меліяратарам шэсць тысяч штук амура. Пасадзілі яго ў Барыкоўскі канал на Арэсе. Эфект цудоўны. Канал, зарослы травой, рыба акуртаньнічка ачысціла. Увосень спусцілі ваду і вылавілі... дванаццаць сем штук белага амура. Вагой па два кілаграмы. А запускалі па чатырыста грамаў.

— Во як. Страшная з'ява —

браканьерства. Дванаццаць тон рыбы! — З абурэннем падкрэслівае Вячаслаў Уладзіміравіч і круглы дабрадушны твар яго моршчыцца, як ад горкага.

Мне прыгадваецца гутарка з начальнікам Арэскага міжраённага ўпраўлення асушальных сістэм, Сцяпанам Язэпавічам Кругленям, які бедаваў, што няма чым ачышчаць каналы ад травы. А тут табе, калі ласка, рыба і каналы ачысціць! І мяса дармавога дасць колькі. Няўжо ж хцівыя браканьеры так сталі паняраць дарогі гэтай важнай праблемы, што нельга даць ім рады, што яе, гэту праблему, ніяк праз іх не вырашыць?

Мы ідзем па кладках над сажалкамі, набітымі карпам. Баравік, час ад часу спыняючыся, апавядае:

— У такіх васьмь сажках будзем гадаваць стронгу. Гэта ручэўная рыба, сямейства ласосевых. На цяперашні час — далікатэс. Даўжынёй сантыметраў шэсць-дзясць, дасягае кілаграмаў двух вагі. У садках яна будзе адчуваць сябе нядрэнна. Вада праточная, корму хопіць. А караса гадаваць проста, у любой сажалцы, у любой канаве можна. Ушчыльным жыллёвцю пласці карпа, падсадзім да яго шчупака.

Я спыніўся і павярнуўся да Вячаслава Уладзіміравіча:

— А не злопае шчупак вашага карпа?

— Не, мірненька будучы жыць. Мы такія чары ведаем, — рагоча ён і кажа, што да карпа-гадавіка, які дасягае 25—30 грамаў, падпусціць лічынак шчупака, малосенькіх, 0,8—1 грам. Да восені карп дасягае 350—500 грамаў, мала чаго адстае ад яго і шчупак.

З сартавальнага пункта мы выйшлі зноў на дамбу, дзе стала машына.

— Вось і ўся наша гаспадарка. Цяпер вы ведаеце нашы радасці і турботы. Ведаеце, што мы збіраемся спалучаць з меліярацыяй. Самы лёгкі клопат — сабраць лішак вады для сельскай гаспадаркі. Зачыніў застаўкі шлюзаў і садкі. Паводка вады нагоніць. А з рыбай... не расседзіцца, рукі склаўшы.

(Зананчэнне будзе).

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

СА ШЧОДРАЙ ПАЛІТРЫ

ПШЬМО 45-га ГОДА

З МУЗЕЙНЫХ ФОНДАУ

КНИГА-РЭЛІКВІЯ

У бібліятэцы 1-й сярэдняй школы Старых Дарог захоўваецца кніга з цікавай біяграфіяй — паэма Ул. Маякоўскага «Уладзімір Ільіч Ленін». Яна выдадзена ў 1939 годзе. На светлакарычневай вокладцы знаёмы і бліск сэрцу сілует Ільіча. На другой старонцы — надпіс: «Дырэктару сярэдняй школы № 1 г. Старых Дарогі. Накіроўваю Вам гэтую кнігу, зноўдзёную мною ў Берліне, вул. Герман-штрэсе, дом № 87. Кніга была вывезена нямецкімі захоўнікамі з Вашай школы. Я перачытаў яе і рашыў адправіць Вам. Прашу перадаць ад мяне палымінае афіцэрскае прывітанне вучням. Удзельнік штурму Берліна старшы лейтэнант (падпіс неразборлівы. — М. Т.) Палывал пошта № 769777, 8 мал 1945 года».

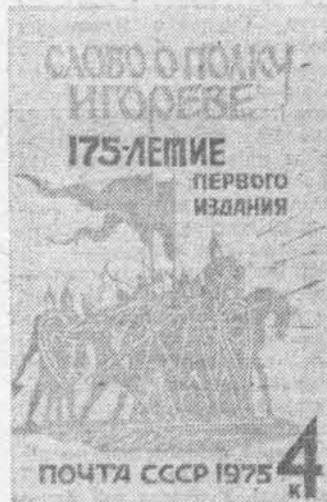
Калі б старонкі кнігі загаварылі, яны паказалі б пра падарожжа кнігі. Па расказах старэйшага горада, летам 1941 года ў будынку школы размясціліся

гітлераўцы. Яны разграмілі школьную бібліятэку.

Кніжачка з сілуэтамі Ільіча Уладзіміра, Якім чынам? Цяжка сказаць. Можна, той, хто выконваў загад камандзіра, быў антыфашыстам. Магчыма, ён чытаў Ул. Маякоўскага і рашыў схаваць той томик у салдацкім ранцы. Можна, паэму, як святыню, як памяць аб сям'якоўскай Беларусі, паслаў да сэрца пад лахманамі, паланіўка са Старадарожчыны, чарпала ў баявых радах бессмяротнай паэмы сілу і веру ў нашу перамогу над ворагам. Калі ж замоўклі гарматы, воін, які адшукаў у павержаным Берліне кнігу палыянку, рашыў адправіць яе туды, адкуль яна пачала сваё доўгае, амаль чатырохгадовае, падарожжа. І цяпер настаўнікі рускай мовы і літаратуры, вывучаючы з дзесяціцісячымі творчасцямі Ул. Маякоўскага, раскажваюць ім гісторыю маленькай кніжкі з сілуэтамі Ільіча на вокладцы.

М. ТЫЧЫНА.

НОВАЯ МАРКА

Адзначаючы 175-годдзе з дня першага надрукавання «Слова аб паўку Ігаравым», Міністэрства сувязі СССР выпусціла памятную паштовую марку. У цэнтры кампазіцыі ўзнаўляецца гравюра Ул. Фаворскага да выдання 1938 года.

Яшчэ раней, у 1957 годзе, у вялікай серыі «Письменники нашей Родины», была выпушчана марка з вобразам старажытна-рускага паэта Баяна на фоне ілюстрацыі да «Слова аб паўку Ігаравым».

БРУЯЦЬ «КРЫНІЦЫ»

Надаўна група маладых паэтаў, членаў літаратурнага аб'яднання «Крыніцы», што працуе пры навукова-даследчай літаратурнай Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта, па камандзіроўцы Гомельскага абкома камсамола выязджала на Врэхчыну, Сямён Шыкун, Сяргей Спешын, Міхась Камароўскі, Алег Канцавы выступалі ў Пінску перад рабочымі фабрыкі спорттавараў

у гарадской друкарні, у праектным інстытуце...

У Баранавічах пачаткоўцы сустраляліся з членамі мясцовага літаратурнага аб'яднання «Пльня», якое працуе пры рэдакцыі газеты «Знамя коммунизма».

А. ЗЭКАУ, старшыня бюро літааб'яднання «Крыніцы».

АКРЫЛЕНАЦЬ

Больш чым 7.000 разоў узнімаўся ў паветра на 46 самалетах розных тыпаў лётчык Павел Мікалаевіч Баранаў. З іх 66 баявых вылетаў зрабіў ён у гады Вялікай Айчыннай вайны. Намандаваў авіяэскадрылляй, палком, дывізіяй. Грудзі яго ўпрыгожваюць 14 баявых узнагарод. Павел Мікалаевіч даўно на пенсіі.

У маладыя гады ён вучыўся ў Рыбінску ў прафтэхшколе, а затым працуючы токарам на запалкавай фабрыцы «Маяк», вельмі захапіўся жывапісам.

З таго часу вэтэран вайны ніколі не расставалася з пендзлем і алоўкам. Маляваў, паміж іншым на фронце, малое і цяпер.

Яго творчы «багаі» налічвае больш чым 500 карцін, партрэтаў, малюнкаў. Сярод іх — жывыя партрэт сябра — лётчыка Уладзіміра Міхайлавіча Бачарова, які гераічна загінуў у барацьбе з фашыстамі ў 1936 годзе ў Іспаніі, партрэт Героя Савецкага Саюза Міхаіла Вадзімавіча (зроблены з натуральнага ўдзельніка штурму Зімяга Міхаіла Пятровіча Макарава, які цяпер жыве ў Віцебску, і інш.

Надзвычай шмат малюнкаў старога і сучаснага Віцебска. Павел Мікалаевіч жыве ў горадзе больш за пятнаццаць гадоў, палюбіў яго і ўсё сваё натхненне аддае яму. Некалькі гадоў займаўся ён у студыі ў мастака, выкладчыка педінстытута Д. П. Генеральніцкага, якога часта ўспамінае як добрага рысавальшчыка і чалавека.

Вэтэрана вайны можна бачыць за любімым заняткам з эцюднікамі або з планшэтам на жывапісных берагах Заходняй Дэвіны, на плошчах і праспектах, у парку «Мааурына» або

у лесе.

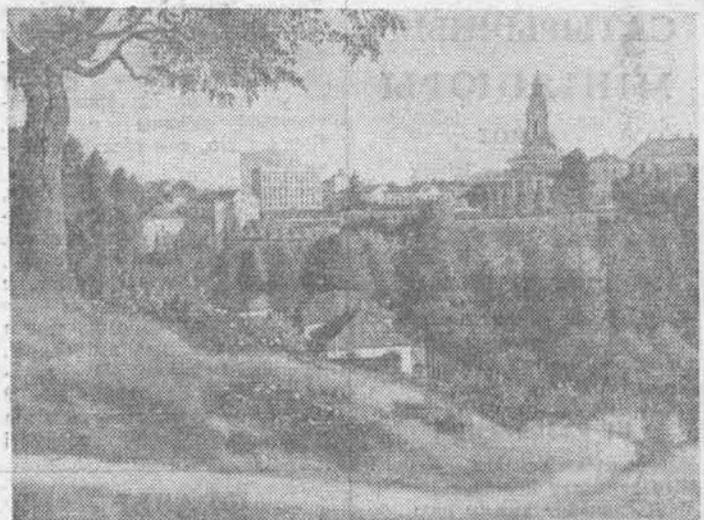
Павел Мікалаевіч — удзельнік многіх абласных і рэспубліканскіх выставак. А ў 1974 годзе ён стаў дыпламантам Усеагульнай выстаўкі твораў самадзейных мастакоў «Слава працы». На ёй экспанаваліся яго тры работы «Аўтапартрэт», «На берагах Віцбы» і «Новы Віцебск».

Цяпер за рубяжом на перасоўнай выстаўцы знаходзіцца яго творы «На берагах Віцбы» і «Новы Віцебск».

Летась у ГДР, у ліку іншых работ самадзейных мастакоў, пабываў на вернісажы і напор-морт «Асенні маты», які атрымаў высокую ацэнку ў нямецкіх сяброў.

Павел Мікалаевіч, нягледзячы на ўзрост, поўны энэргіі і творчых задум. Цяпер ён працуе над вялікім партрэтам правадыра рэвалюцыі Уладзіміра Ільіча Леніна. Свой новы твор мастак прысвячае XXV з'езду КПСС.

К. ТОКАРАУ.

«На берагах Віцбы».

ПОДЗВІГУ ПАТРЫЁТА ПРЫСВЯЧАЕЦЦА

Дзесяткі тысяч гледачоў пабывалі на спектаклі Дзяржаўнага ўкраінскага тэатра імя Тараса Шаўчэнка ў Днепрапятроўску «Марат Казей». П'есу Валянціна Зуба ў перакладзе М. Мануйловіча паставіў малады рэжысёр А. Мірошнік у мастацкім афармленні Я. Пожара. Спектакль быў уключаны ў святочную афішу твораў, прысвечаных татым тэ-

атрам 30-годдзю Перамогі савецкага народа над нямецка-фашысцкімі захоўнікамі; яго ігралі днепрапятроўскія ў часе летніх гастроль у Саратаве і на вяжных паказах у роднай вобласці. Гледачы з хваляваннем успрымаюць спэцыяльнае ўвасабленне гераізму беларускага пінера-партызана.

Б. ГУК.

ПЕРАСОЎНАЯ ВЫСТАЎКА ГРАФІКІ

У Хваставіцкім Палацы культуры калгаса «Праўда» Глускага раёна адкрыта выстаўка графікі з фондаў Дзяржаўнага мастацкага музея БССР.

Яе мэта — азнамяленне працоўных з гэтым жанрам мастацтва і работамі вядомых беларускіх мастакоў-графікаў. Апрача карцін Я. Ціхановіча, М. Гуціева, С. Раманава, А. Тычыны, тут выстаўлены работы мясцовых мастакоў: І. Булгакава, М. Ячмянкова, С. Апухоўскага,

В. Царына. Экспазіцыя дапоўніла цікавую перасоўную выстаўку «30-год Перамогі» ў Вялікай Айчыннай вайне.

За тры тыдні выстаўку графікі наведала нямала аматараў мастацтва з ліку калгаснікаў, вясковых настаўнікаў, медыкаў, партыйных і камсамоўскіх работнікаў.

В. ЛАУРЫНОВІЧ, настаўнік.

ЭКСПАНАТЫ—МАНЕТЫ XVII СТАГОДДЗЯ

Скарбы знаходзяць рэдка. Але асобным людзям усё ж шанцуе. Вось і жыхары вёскі Дзядзічы Іўеўскага раёна Аляксандр Супрановіч і Міхаіл Завадскі, выбіраючы бульбу на прысядзібным участку, выаралі плугам гліняны гаршчок з манетамі.

Не так даўно А. Супрановіч 37 манет перадаў у Ашмянскі краязнаўчы музей імя Багушэвіча. Старшы навуковы супрацоўнік Беларускага дзяржаўнага музея Л. Д. Клок вызначыў, што ўсе манеты выраблены ў XVII стагоддзі з білона (сплаву медзі і серабра). Сярод іх літоўскія, рыжскія, лівонскія саліды, драйпэлькеры брандэн-

бургскія, паўтараграшовікі Рэчы Паспалітай перыяду Сігізмунда III і адзін драйпэльнер Каралеўства Швецыі перыяду Густава II.

Усе саліды — жоўтага колеру (у сплаве больш медзі, чым серабра), дыяметра нашай аднакапеечнай манеты, але намнога танчэйшыя. Драйпэлькеры і паўтараграшовікі — белага колеру (у сплаве больш серабра), дыяметра нашай 15-капеечнай манеты, але таксама намнога танчэйшыя.

А. СЯРГЕЙЧЫК, супрацоўнік ашмянскай раённай газеты «Красное знамя».

СПЕЦЫЯЛЬНЫ НУМАР ЧАСОПІСА

Ужо сталі традыцыяй спецыяльныя нумары часопіса «Вопросы литературы», цалкам прысвечаныя літаратурнаму жыццю адной з сацыялістычных краін. Абіяркуючыся праблемай літаратурнага жыцця Польшчы, нумар падрыхтаваны сумесна савецкімі і польскімі пісьменнікамі, даследчыцамі, дзеячамі мастацтва, выдавецтвамі і рэдакцыямі работнікамі.

Выступілі ў нумары і беларускія пісьменнікі: Я. Брыль («І я ганаруся...»), М. Тапін («Заклік, звернуты да Сяіх»), Ф. ІВАНОВ.

ГОСЦІ МІНСКА

Народныя песні Іспаніі, Мексікі, Бразіліі, сучасныя песні савецкіх і зарубешных кампазітараў, такі рэпертуар вядомага спевачка Іспаніі Мічэла, які з поспехам выступаў перад слухачамі беларускай сталіцы.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛИТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Фрэдэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарова, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адзнака сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-22-04, выдавецтва — 22-96-53 бухгалтэрыі — 23-77-65.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ, Васіль ІВАШЫН, Віктар НАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН (намеснік галоўнага рэдактара), Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК (адказны сакратар), Рыгор ШЫРМА.